

การจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของเกษตรกรใน
อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

นางสาวนิลมณี โกวฤทธิ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2564

**Knowledge Management for an Extension of Quality ‘Kluai Khai’ Production by
Farmers in Mueang District of Kamphaeng Phet Province**

Miss Nilmanee Kovarit

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

2021

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของเกษตรกร
ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร
ชื่อและนามสกุล นางสาวนิลฉวี โกวฤทธิ
วิชาเอก ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนุช คุรุทเมือง แสนเสริม

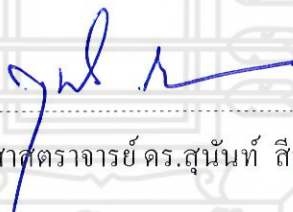
วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2565

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

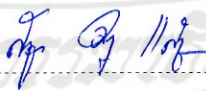
ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.สมสวย ปัญญาสิทธิ์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนุช คุรุทเมือง แสนเสริม)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศรีราม)

คสช ๒๗๙

ชื่อวิทยานิพนธ์ การจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัด
กำแพงเพชร

ผู้วิจัย นางสาวนิลมณี ไก่ฤทธิ์ รหัสนักศึกษา 2639001391

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์ (2) รองศาสตราจารย์ ดร. สนิษุข ฤทธิ์เมือง แสนเสริม
ปีการศึกษา 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) การดำเนินการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ 3) กระบวนการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ 4) ความต้องการและข้อเสนอของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตร ในปี พ.ศ. 2564 จำนวน 103 ราย เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเพื่อหาการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลมีอายุเฉลี่ย 52.99 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยไข่เฉลี่ย 14.32 ปี พื้นที่ปลูกกล้วยไข่เฉลี่ย 4.33 ไร่ รายได้รวมทั้งครัวเรือนเฉลี่ย 240,720.39 บาทต่อปี ประกอบด้วย รายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 166,682.52 บาทต่อปี และรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 83,524.10 บาทต่อปี ทั้งนี้ รายได้จากการขายกล้วยไข่เฉลี่ย 44,361.17 บาทต่อปี 2) เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกกล้วยไข่ในดินร่วนปนทราย พื้นที่ราบ ปลูกสายพันธุ์กำแพงเพชร เกษตรกรเกือบทั้งหมดไม่ห่อผลกล้วยไข่ ไม่คัดเกรด และไม่ทำความสะอาดผลผลิต จำหน่ายผลผลิตให้พ่อค้า/แม่ค้าในท้องถิ่น ขายทั้งปลีกและส่งในรูปแบบจำหน่ายเป็นกิโลกรัม 3) เกษตรกรทั้งหมดดำเนินการจัดการความรู้เป็นประจำในการจัดเก็บความรู้หรือข้อมูลโดยการจำ (ไม่มีการบันทึก) รองลงมาคือ การนำความรู้และประสบการณ์ที่มีไปใช้แก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการผลิต ส่วนประเด็นอื่น ๆ เกษตรกรปฏิบัติเป็นบางครั้ง 4) เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมโดยการสาธิต หรือฝึกปฏิบัติ การศึกษาดูงานนอกสถานที่ การเผยแพร่ความรู้ผ่านวิทยุโทรทัศน์ ข้อเสนอแนะของเกษตรกรคือ ควรส่งเสริมองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตกล้วยไข่ให้ได้คุณภาพ เพิ่มผลผลิต ลดต้นทุนการผลิต และเป็นองค์ความรู้ที่ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ นอกจากนี้ หน่วยงานของรัฐควรเข้ามาส่งเสริมกระบวนการจัดการความรู้ให้ต่อเนื่อง และเป็นระบบมากยิ่งขึ้น และจัดให้มีฐานข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ง่ายและสะดวก

คำสำคัญ การจัดการความรู้ การผลิตกล้วยไข่คุณภาพ การส่งเสริมการเกษตร

Thesis title: Knowledge Management for an Extension of Quality ‘Kluai Khai’ Production by Farmers in Mueang District of Kamphaeng Phet Province

Researcher: Miss Nilmanee Kovarit; **ID:** 2639001391;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Sunan Seesang, Associate Professor; (2) Dr. Sineenuch Khrutmuang Sanserm, Associate Professor; **Academic year:** 2021

Abstract

The objectives of this research were to study: 1) socio-economic status of farmers, 2) production operations and marketing of ‘Kluai Khai’, 3) knowledge management process for an extension of quality ‘Kluai Khai’ production, and 4) needs and suggestions of farmers in an extension of knowledge management for quality ‘Kluai Khai’ production.

The population was the farmer who registered as ‘Kluai Khai’ producer with Department of Agricultural Extension in Mueang District, Kamphaeng Phet Province for production year of 2021 accounting for 103 farmers. The data were collected from all population with no sample selection by using a questionnaire and analyzed to determine frequency distribution, percentage, minimum and maximum values, mean, and standard deviation.

The research findings showed that: (1) the informative farmers had an average age of 52.99 years and finished primary education. They had an average 14.32 years of ‘Kluai Khai’ production experience in average 4.33 rai of production area. The average annual household income was 240,720.39 baht including farm and non-farm incomes were 166,682.52 baht and 83,524.10 baht respectively, while an average annual income of ‘Kluai Khai’ production was 44,361.17 baht. (2) Most farmers had ‘Kluai Khai’ plantation on sandy loam soil, plain area, and planted with Kamphaeng phet variety. The majority of them didn’t wrap the produce with no grading and no cleaning. They sold the produce to local merchants by retail and whole sales as kilogram measurement. 3) All of them performed knowledge management regularly for the aspect of keeping knowledge by memory with no records, and then they applied knowledge and experience to solve production problems while other aspects were done occasionally. 4) They needed an extension methods by demonstration and practice, study visit in the other areas, and disseminating information via television. They suggested that the knowledge extension should be new technology of quality ‘Kluai Khai’ production, enhancing production, cost reduction, and simplify knowledge into practice. Furthermore the government agency should conduct knowledge management continuously and systematically. There should be a convenient data base of quality ‘Kluai Khai’ production for retrieving by farmers.

Keywords: Knowledge management, Quality ‘Kluai Khai’ production, Agricultural extension

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี อันเนื่องมาจากความอนุเคราะห์และการสนับสนุนจากบุคลากรหลายฝ่าย โดยเฉพาะความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสั่งข์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์ ดร.สินีนุช ทรุฑเมือง แสนเสริม อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้ให้ความกรุณาให้ความรู้ คำแนะนำและคำปรึกษาที่มีคุณค่า ตลอดจนการตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์และบุคลากรทุกท่านที่เกี่ยวข้อง ที่ให้ความกรุณาและช่วยเหลือผู้วิจัยในด้านต่างๆ เป็นอย่างดี เพื่อนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชทุกท่าน สำหรับการให้ความช่วยเหลือและกำลังใจในการทำงาน ตลอดจนทุกคนที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จที่ผู้วิจัยมีอาจเอยนามในที่นี้ได้หมด

ขอขอบพระคุณเกษตรกรอำเภอเมืองกำแพงเพชร ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการออกแบบสอบถามเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำวิทยานิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้คำแนะนำและคำปรึกษาต่อการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วง ขอขอบพระคุณอย่างสูง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้รับความช่วยเหลือและกำลังใจจากคุณพ่อ คุณแม่ ญาติพี่น้อง และเพื่อนทุกคนที่เป็นแรงผลักดัน และสนับสนุนในการศึกษาตลอดมา ผู้วิจัยรู้ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

นิลมนิ โกวฤทธิ

ตุลาคม 2565

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
สภาพการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกรในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร	7
แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ	10
แนวคิดเกี่ยวกับความรู้และการจัดการความรู้	18
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร	31
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	38
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	44
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	44
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	44
การเก็บรวบรวมข้อมูล	46
การวิเคราะห์ข้อมูล	47
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	49
ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร	49
ตอนที่ 2 การดำเนินการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกร	56

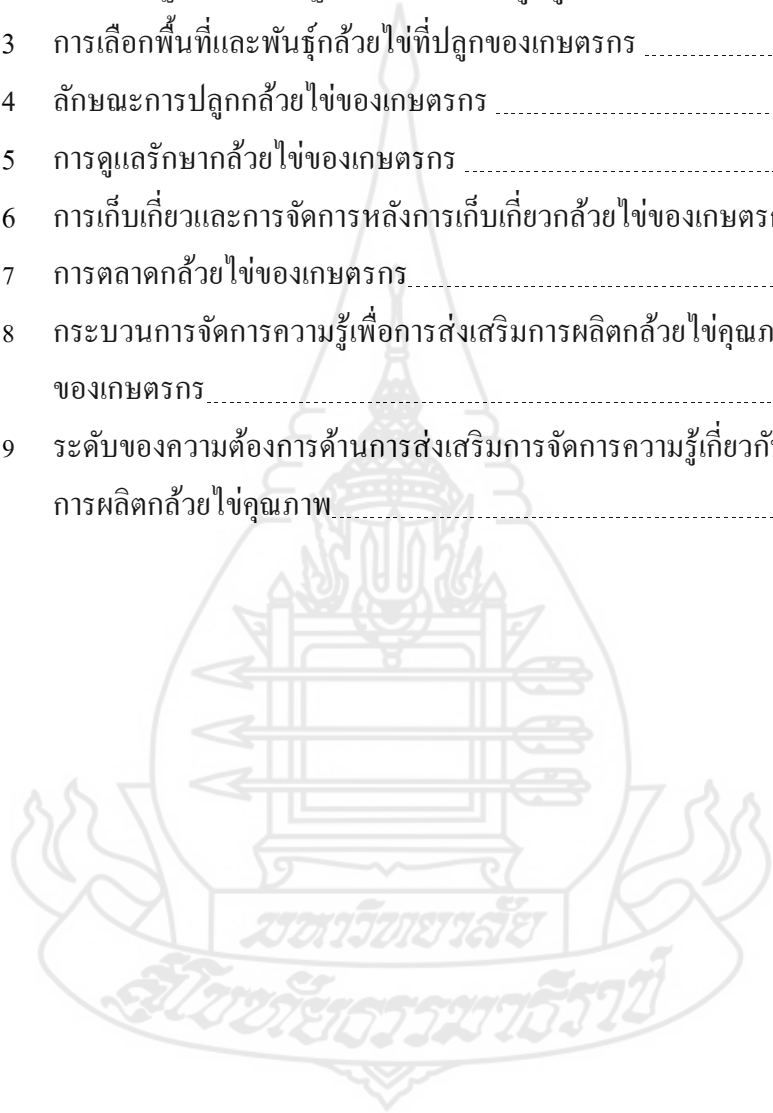
สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ตอนที่ 3 กระบวนการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิต กล้วยไข่คุณภาพของเกษตรกร	63
ตอนที่ 4 ความต้องการและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับ การส่งเสริมการจัดการความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ	69
ตอนที่ 5 แนวทางการจัดการความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ	73
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	77
สรุปการวิจัย	77
อภิปรายผล	82
ข้อเสนอแนะ	88
บรรณานุกรม	90
ภาคผนวก	95
ก แบบสอบถาม	96
ข ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย	109
ค รายชื่อนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร	111
ง รายชื่อเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร	113
ประวัติผู้วิจัย	115

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1	สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ 50
ตารางที่ 4.2	สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ 54
ตารางที่ 4.3	การเลือกพื้นที่และพันธุ์กล้วยไข่ที่ปลูกของเกษตรกร 57
ตารางที่ 4.4	ลักษณะการปลูกกล้วยไข่ของเกษตรกร 57
ตารางที่ 4.5	การดูแลรักษากล้วยไข่ของเกษตรกร 59
ตารางที่ 4.6	การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวกล้วยไข่ของเกษตรกร 60
ตารางที่ 4.7	การตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกร 62
ตารางที่ 4.8	กระบวนการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ ของเกษตรกร 65
ตารางที่ 4.9	ระดับของความต้องการด้านการส่งเสริมการจัดการความรู้เกี่ยวกับ การผลิตกล้วยไข่คุณภาพ 70

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ภาพที่ 2.1 ทฤษฎีภูเขาน้ำแข็ง (knowledge iceberg)	28
ภาพที่ 2.2 แบบจำลองการจัดการความรู้ตาม ทฤษฎี SECI Mode	29
ภาพที่ 2.3 พีระมิดแสดงลำดับขั้นของความรู้	30
ภาพที่ 2.4 แสดง 3 องค์ประกอบของ โมเดลปลาทู	31

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กล้วยไข่เป็นกล้วยที่ได้รับความนิยมในการบริโภค โดยเฉพาะกล้วยไข่ที่สุกแล้ว เนื่องจากรสชาติอร่อย หวานหอม ปัจจุบันมีการผลิตเพื่อการส่งออกไปยังต่างประเทศมากขึ้น โดยตลาดที่สำคัญ คือ จีนและฮ่องกง (สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี, 2559) แหล่งปลูกกล้วยไข่กระจายกันออกไปในทุกพื้นที่ของประเทศไทย และแหล่งปลูกที่สำคัญของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดตาก กำแพงเพชร นครสวรรค์ จันทบุรี และเพชรบุรี (ทวิศักดิ์ ชัยเรืองยศ, 2564) ซึ่งแหล่งปลูกที่สำคัญและมีชื่อเสียง คือ จังหวัดกำแพงเพชร

จังหวัดกำแพงเพชร ถือเป็นแหล่งผลิตกล้วยไข่ที่สำคัญของประเทศไทย เนื่องจากกล้วยไข่กำแพงเพชรมีจุดเด่นและชื่อเสียงจากลักษณะเด่น คือรสชาติหวาน เปลือกบาง เนื้อแน่นกว่ากล้วยไข่จังหวัดอื่น พื้นที่ที่มีการปลูกกล้วยไข่ที่สำคัญของจังหวัดกำแพงเพชร คือ อำเภอเมือง อำเภอโกสัมพีนคร อำเภอลองลาน อำเภอลองขลุง อำเภอไทรงาม (เผด็จ บุญทอง, 2553, น. 1)

ปัจจุบันสถานการณ์พื้นที่การปลูกกล้วยไข่ของจังหวัดกำแพงเพชรลดลงอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลของสำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า พื้นที่ปลูกกล้วยไข่ ปี 2560 มีพื้นที่ปลูก 3,029 ไร่ ปี 2561 มีพื้นที่ปลูก 3,075 ไร่ ปี 2562 มีพื้นที่ปลูก 2,808 ไร่ และปี 2563 มีพื้นที่ปลูก 2,423 ไร่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการผลิตกล้วยไข่กำแพงเพชร มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564)

วิรุทธ สมป่าสัก และดร.รชนี เมธเศรษฐ (2552) กล่าวว่า สาเหตุที่ส่งผลให้พื้นที่ปลูกกล้วยไข่ของจังหวัดกำแพงเพชรลดลง เนื่องจากปัญหาในหลายๆ ด้าน เช่น ลมพายุพัดต้นกล้วยไข่ทั้งพายุฤดูร้อนและพายุฤดูฝน, ผลผลิตต่อไร่ของกล้วยไข่ในปัจจุบันลดลง, ดินเสื่อมคุณภาพ, โรคและแมลงระบาด น้ำท่วม ขาดแรงงานในครัวเรือน กล้วยไข่มีการดูแลยากกว่าพืชชนิดอื่น ราคาต่ำและไม่แน่นอน, ต้นทุนการผลิตกล้วยไข่สูงขึ้น เป็นต้น

จากข้อมูลดังกล่าว จะเห็นได้ว่ากล้วยไข่ ซึ่งเป็นผลไม้ที่เป็นอัตลักษณ์ประจำจังหวัดกำแพงเพชร มีพื้นที่ปลูกลดลงอย่างมากและอาจจะเสี่ยงต่อการสูญหาย เนื่องจากกล้วยไข่มีการดูแลที่ยากกว่าพืชอื่นและการปลูกกล้วยไข่ให้ได้คุณภาพจำเป็นต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญจาก

ประสบการณ์ ที่ผ่านการทำซ้ำ ๆ หรือลองผิดลองถูกของเกษตรกร ซึ่งปัจจุบันเกษตรกรส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร ความรู้และเทคโนโลยีต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วและหลากหลายช่องทาง จึงพบว่ามีความรู้รอบตัว และกระจ่างกระจาย

การจัดการความรู้จึงเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาการของความรู้ในตัวเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ จัดเก็บอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนางานให้มีคุณภาพ และเพิ่มผลสัมฤทธิ์ พัฒนาค้นหาใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ของตัวเกษตรกรที่จะสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรด้วยกัน ทำให้ข้อมูลหรือความรู้ไม่เกิดการสูญหายไปกับตัวบุคคล (น้ำทิพย์ วิภาวิน และจุฑารัตน์ สรวาณะวงศ์, 2560 ,น. 1-9)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการดำเนินการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกร กระบวนการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของเกษตรกร และความต้องการและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้เป็นแนวทางให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่หรือผู้ที่สนใจจะปลูกกล้วยไข่เป็นอาชีพหลักได้มีแนวทางการเพาะปลูกกล้วยไข่คุณภาพให้ประสบผลสำเร็จและ เป็นการพัฒนาการจัดการความรู้ในกระบวนการผลิตกล้วยไข่ของเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพ และเป็น การส่งเสริมและอนุรักษ์กล้วยไข่ให้คงอยู่ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
- 2.2 เพื่อศึกษาการดำเนินการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกร
- 2.3 เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของเกษตรกร
- 2.4 เพื่อศึกษาความต้องการและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ
- 2.5 แนวทางการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการศึกษาวิจัยไว้ 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร การดำเนินการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกร กระบวนการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของเกษตรกร และความต้องการและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

4.2 **ขอบเขตด้านพื้นที่** ศึกษาในขอบเขตพื้นที่อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

4.3 **ขอบเขตด้านระยะเวลา** การศึกษาครั้งนี้กำหนดระยะเวลาศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยระหว่างเดือนเมษายน 2565 - สิงหาคม 2565

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 **กระบวนการจัดการความรู้** หมายถึง วิธีการ หรือการดำเนินงานที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาความรู้ มีขั้นตอน 7 ขั้นตอน ได้แก่ การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและคัดกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้

5.2 **การบ่งชี้ความรู้** หมายถึง การค้นหาว่ามีความรู้อะไรบ้างที่ต้องการทราบ หรือจำเป็นต้องรู้ต้องมีความรู้นั้น และความรู้ที่อยู่นั้นอยู่ที่ใคร อยู่ในรูปแบบใด และจัดลำดับความรู้เหล่านั้น เพื่อให้องค์กรวางขอบเขตการจัดการความรู้

5.3 **การสร้างและแสวงหาความรู้** หมายถึง การสร้างความรู้ขึ้นมาใหม่ การรักษาความรู้เดิมหรือการนำความรู้จากภายนอกองค์กรมาใช้ โดยการกำหนดวิธีการในการดึงความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ที่อยู่กระจัดกระจายมารวมไว้ และจัดทำเนื้อหาให้เหมาะสมและตรงกับความต้องการหรือลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใช้

5.4 **การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ** หมายถึง การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การแบ่งชนิดหรือประเภทความรู้ เพื่อให้ผู้ใช้สามารถค้นหาและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ โดยค้ำประกันว่าผู้ใช้นำไปใช้ประโยชน์อย่างไร และลักษณะการทำงานของบุคลากรเป็นแบบใด เช่น การจัดทำสารบัญช และจัดเก็บความรู้ประเภทต่างๆ เพื่อให้การเก็บรวบรวม การค้นหา การนำมาใช้ได้ง่ายและรวดเร็ว

5.5 การประมวลและกลั่นกรองความรู้ หมายถึง การประมวลความรู้ให้อยู่ในรูปแบบและภาษาที่เข้าใจง่ายและสะดวกต่อการใช้ เช่น ปรับปรุงรูปแบบของเอกสารให้เป็นมาตรฐาน ภาษาเข้าใจง่าย เรียบเรียง ตัดต่อ และปรับปรุงเนื้อหาให้มีคุณภาพดี ครบถ้วน เทียบตรง ทันสมัย สอดคล้องตามความต้องการของผู้ใช้

5.6 การเข้าถึงความรู้ หมายถึง วิธีการในการจัดเก็บและกระจายความรู้ เพื่อให้ผู้อื่นใช้ประโยชน์ได้ โดยมีการกระจายความรู้ โดยมีการกระจายความรู้ให้ผู้ใช้ทั้ง 2 ลักษณะ คือ 1) การส่งข้อมูลหรือความรู้ให้ผู้ใช้โดยผู้ใช้ไม่ได้ร้องขอ 2). ผู้รับสามารถเลือกรับหรือใช้แต่เฉพาะข้อมูลหรือความรู้ที่ต้องการเท่านั้น

5.7 การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ หมายถึง มีการแบ่งปันความรู้ประเภทความรู้ที่ชัดเจน (explicit knowledge) โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การจัดทำเอกสาร จัดทำฐานความรู้ หรือการจัดทำสมุดหน้าเหลือง โดยนำเทคโนโลยีมาใช้ หรือเป็นความรู้ประเภทความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (tacit knowledge) ซึ่งอาจใช้วิธีผสมผสานเพื่อผู้ใช้ข้อมูลสามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสม

5.8 การเรียนรู้ หมายถึง บุคลากรเกิดการเรียนรู้ ซึ่งอาจสังเกตได้จากความสามารถในการทำงานที่ดีขึ้น มีประสิทธิภาพสูงขึ้น สามารถแก้ปัญหาในงานได้ดีขึ้น และ/หรือเกิดความรู้ใหม่ขึ้น ช่วยเพิ่มพูนองค์ความรู้ขององค์กรที่มีอยู่แล้วให้เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และนำไปสู่การทำให้องค์กรมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

5.9 เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตร ในปี พ.ศ. 2564

5.10 การดำเนินการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ หมายถึง วิธีการปฏิบัติในการผลิตกล้วยไข่ ได้แก่ การเลือกพื้นที่ปลูก การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว และการตลาด

5.11 ความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการความรู้ในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ หมายถึง ความต้องการรูปแบบ หรือวิธีการส่งเสริมของเกษตรกร ได้แก่ การส่งเสริมแบบรายบุคคล การส่งเสริมแบบรายกลุ่ม การส่งเสริมแบบมวลชน

5.12 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการความรู้ในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ หมายถึง ข้อเสนอหรือข้อคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมการจัดการความรู้ในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ ได้แก่ ข้อเสนอแนะด้านเจ้าหน้าที่ ข้อเสนอแนะด้านเนื้อหา ข้อมูลการส่งเสริม และข้อเสนอแนะด้านวิธีการส่งเสริม

5.13 การส่งเสริมการเกษตร หมายถึง กระบวนการ หรือวิธีการใดก็ตาม ที่เป็น การพัฒนาการเกษตร การให้คำแนะนำ การช่วยแก้ไขปัญหา และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้าน

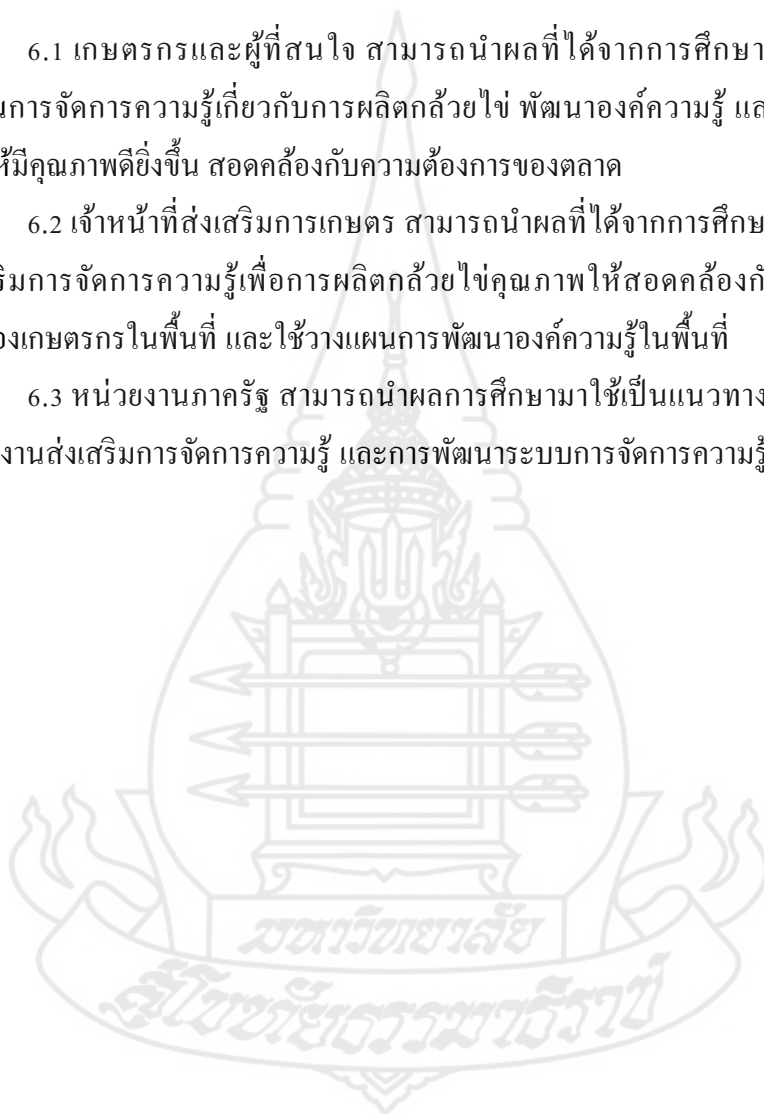
การเกษตรให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนพฤติกรรม นำความรู้ไปปฏิบัติในการทำเกษตร เพื่อให้เกษตรกรมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 เกษตรกรและผู้สนใจ สามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดการความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่ พัฒนาองค์ความรู้ และกระบวนการผลิตกล้วยไข่ให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

6.2 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร สามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อการผลิตกล้วยไข่คุณภาพให้สอดคล้องกับบริบท และความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ และใช้วางแผนการพัฒนาองค์ความรู้ในพื้นที่

6.3 หน่วยงานภาครัฐ สามารถนำผลการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในกำหนดนโยบาย การพัฒนางานส่งเสริมการจัดการความรู้ และการพัฒนาระบบการจัดการความรู้ในองค์กรต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. สภาพการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกร ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร
2. แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ
3. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้และการจัดการความรู้
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. สภาพการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกร ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

1.1 สภาพการผลิตกล้วยไข่

จังหวัดกำแพงเพชร มีเกษตรกรปลูกกล้วยไข่เป็นอาชีพหลักอยู่หลายพื้นที่ โดยข้อมูลจากสำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร รายงานข้อมูลปี 2563 พื้นที่ปลูกกล้วยไข่ มากที่สุด 5 อันดับของพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร คือ อำเภอเมืองกำแพงเพชร พื้นที่ปลูกจำนวน 1,170 ไร่ อำเภอลองขลุง พื้นที่ปลูกจำนวน 397 ไร่ อำเภอพรานกระต่าย พื้นที่ปลูกจำนวน 265 ไร่ อำเภอลองลาน พื้นที่ปลูกจำนวน 262 ไร่ และอำเภอโกสัมพีนคร พื้นที่ปลูกจำนวน 219 ไร่ เรียงลำดับจากมากไปน้อย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564)

สำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร รายงานข้อมูลอำเภอเมืองกำแพงเพชร มีพื้นที่ปลูกกล้วยไข่ มากที่สุด 5 อันดับ ดังนี้ อันดับแรก คือ ตำบลสระแก้ว 436 ไร่ ตำบลลานดอกไม้ 252 ไร่ ตำบลเทพนคร พื้นที่ปลูก 216 ไร่ ตำบลทรงธรรม พื้นที่ 100 ไร่ และตำบลนาบ่อคำ พื้นที่ 42 ไร่ ตามลำดับ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564)

ปัจจุบันพื้นที่เพาะปลูกกล้วยไข่ของจังหวัดกำแพงเพชรมีแนวโน้มลดลงไปจากเดิมมาก สำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร (2564) รายงานว่า พื้นที่ปลูกกล้วยไข่กำแพงเพชร ปี 2563 มีพื้นที่ปลูกจำนวน 2,423 ไร่ ปี 2562 พื้นที่ปลูกจำนวน 2,808.75 ไร่ ปี 2561 พื้นที่ปลูกจำนวน 3,075 ไร่ ปี 2560 พื้นที่ปลูกจำนวน 3,029 ไร่ ปี 2559 พื้นที่ปลูกจำนวน 2,762 ไร่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564)

วิรุทธ สมป่าสัก และดร.ชนิ เมธเศรษฐ (2552) กล่าวว่า สาเหตุที่ส่งผลให้พื้นที่ปลูกกล้วยไข่ของจังหวัดกำแพงเพชรลดลง เนื่องมาจากปัญหาในหลายๆ ด้าน เช่น ลมพายุพัดต้นกล้วยไข่ ทั้งพายุฤดูร้อนและพายุฤดูฝน ผลผลิตต่อไร่ของกล้วยไข่ในปัจจุบันลดลง ดินเสื่อมคุณภาพ โรคและแมลงระบาด น้ำท่วม ขาดแรงงานในครัวเรือน กล้วยไข่มีการดูแลยากกว่าพืชชนิดอื่น ราคาต่ำและไม่แน่นอน ต้นทุนการผลิตกล้วยไข่สูงขึ้น เป็นต้น

1.1.1 ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ กล้วยไข่ (Kluai Khai) จัดอยู่ในกลุ่ม AA ชื่อสามัญ Pisang Mas ชื่อพ้อง กล้วยกระ กล้วยเจี๋ยง ลำต้นเทียมสูง 2.5-3 เมตร เส้นผ่านศูนย์กลาง 16-20 ซม. กาบลำต้นด้านนอกสีเขียวปนเหลือง มีประสีน้ำตาลอ่อน ด้านในสีชมพูอมแดง ก้านใบสีเขียวอมเหลือง มีร่องกว้าง โคนก้านใบมีปีกสีเขียว ก้านช่อดอกมีขนอ่อน ปลีรูปไข่ ม้วนงอขึ้น ปลายค่อนข้างแหลม ด้านบนสีแดงอมม่วง ด้านล่างที่โคนกลีบสีเขียว ใต้อันหนึ่งมี 6-7 หวี หวีหนึ่งประมาณ 14 ผล ผลค่อนข้างเล็ก กว้าง 2-3 ซม ยาว 8-10 ซม ก้านผลสั้น เปลือกผลบาง เมื่อสุกมีสีเหลืองสดใบบางครั้งมีจุดดำเล็ก ๆ ประปราย เนื้อสีครีมอมส้ม รสหวาน แหล่งปลูกกระจายอยู่ตามภาคต่างๆ แต่ที่ปลูกเป็นการค้ามาก ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร สุโขทัย ตาก นครสวรรค์ เพชรบุรี ด้านทานต่อโรคตายพราย แต่ไม่ต้านทานต่อโรคใบจุด (ปาริฉัตร สังข์สะอาด และคณะ, มปป.)

กล้วยไข่ ลักษณะลำต้นเล็ก ขนาดลำต้นเทียมสูง เส้นผ่านศูนย์กลางลำต้นประมาณ 16 ซม. ลำต้นไม่มีใบ ใบเล็กและบาง ผลค่อนข้างเล็ก ก้านผลสั้น เปลือกบาง ผลอ่อนสีเขียว เมื่อสุกสีเหลืองสดใส บางครั้งมีจุดดำเล็กๆ พันธุ์ที่นิยมปลูก ได้แก่ กล้วยไข่กำแพงเพชร และกล้วยไข่เกษตรศาสตร์ 2 (อารยา อาจเจริญ เทียนหอม, 2559)

1.1.2 พันธุ์กล้วยไข่กำแพงเพชร กล้วยไข่ในจังหวัดกำแพงเพชรจะมี อยู่ 2 สายพันธุ์ คือ กล้วยไข่พระตะบอง และกล้วยไข่พื้นเมือง (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดกำแพงเพชร, 2564, น.31)

1.1.3 ลักษณะประจำพันธุ์ จากทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กล้วยไข่กำแพงเพชรของกรมทรัพย์สินทางปัญญาระทรวงพาณิชย์ ปี 2560 ระบุว่า กล้วยไข่กำแพงเพชรเป็นกล้วยไข่ที่มีรสชาติหวาน เนื้อกล้วยมีสีครีมอมส้ม เนื้อแน่น เปลือกบาง ผลมีขนาดกลางและเล็ก ซึ่งปลูกในเขตพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร โดยผลมีขนาดกลางและเล็ก กว้าง 2-3 เซนติเมตร ยาว 7-11 เซนติเมตร

เปลือกบาง เมื่อสุกมีสีเหลืองสด มีจุดดำเล็ก ๆ กระจายบนเปลือก ผิวเรียบเงา เมื่อสุกจะมีรสชาติความหวาน และความหวานไม่ต่ำกว่า 24 องศาบริกซ์ (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2560)

1.2 การตลาด

วิรุทธ สมป่าสัก และดรชนิ เมธเศรษฐ (2552, น.7) กล่าวว่า ด้านการตลาดและการจำหน่ายกล้วยไข่ของจังหวัดกำแพงเพชรเกือบทั้งหมดจะมีผู้รวบรวมผลผลิตกล้วยไข่ในท้องถิ่นมารับซื้อ และซื้อเป็นประจำ บางแหล่งก็มีเจ้าประจำที่ผูกขาดกันมานาน ไม่มีการแข่งขัน การตัดกล้วยไข่ก็จะมีคนนัดหมายกันล่วงหน้าในช่วงที่พ่อค้ามารับซื้อ ในแต่ละครั้งก็จะนัดหมายการตัดในครั้งต่อไป และผู้รวบรวมจะเป็นผู้บริหารจัดการผลผลิตที่รวบรวมได้ด้วยตนเอง หรือมีเกษตรกรบางรายที่นำกล้วยไข่จากแปลงไปจำหน่ายเองแต่ก็เป็นจำนวนที่น้อยมาก ส่วนการจำหน่ายกล้วยไข่ของเกษตรกรของจังหวัดกำแพงเพชรส่วนใหญ่ ยังซื้อขายโดยใช้หน่วยในการขายเป็น “ตั้ง” มีเป็นส่วนน้อยที่ทำการซื้อขายโดยชั่งเป็นกิโลกรัม

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดกำแพงเพชร (2564, น. 59) ได้ระบุรายละเอียดไว้ดังนี้ ช่องทางการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกรส่วนใหญ่ พ่อค้าท้องถิ่นจะรวบรวมและรับซื้อกล้วยไข่ โดยมีจุดรับซื้อกล้วยไข่หรือเรียกว่า “ล้งกล้วยไข่” รับซื้อกล้วยไข่จากเกษตรกรทั่วไปและเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียน GI จังหวัดกำแพงเพชร นำไปจำหน่ายตามแหล่งรับซื้อในจังหวัดกำแพงเพชรและนอกจังหวัดกำแพงเพชร และจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลางมารับซื้อหน้าสวน โดยเกษตรกรที่ขายหน้าสวน ส่วนใหญ่ใช้การขายแบบยกเครือหรือที่เกษตรกรเรียกว่า “ตั้ง” ซึ่งจะขายในราคาเหมารวมที่ราคาประมาณ 12-18 บาทต่อกิโลกรัม ใน 1 เครือนั้นจะมีน้ำหนักต่างกันไปขึ้นอยู่กับขนาดของเครือกล้วย ส่วนใหญ่จะมีน้ำหนักตั้งแต่ 9-11 กิโลกรัมหรือหากนับจำนวนหวีต่อเครือจะอยู่ที่ประมาณ 8-11 หวี ยังมีปริมาณหวีต่อเครือมากเท่าไร ลูกกล้วยก็จะมีขนาดเล็ก น้ำหนักก็จะเบา ราคาที่ขายก็จะถูกนั่นเอง ทำให้เกษตรกรเลือกที่จะขายแบบตั้งหรือยกเครือมากกว่าขายแบบเป็นหวีเหมือนในร้านค้าปลีกทั่วไป

1.2.1 แหล่งจำหน่าย

1) แหล่งจำหน่ายในจังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วย ตำบลสระแก้ว อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร, ตำบลปากอ่าง มีพ่อค้า แม่ค้าจากต่างจังหวัดมารับซื้อ ณ จุดจำหน่าย, แยกหกสูง ปัจจุบันมีแม่ค้าจากจังหวัดเพชรบูรณ์มารับซื้อ, ตลาดมอกกล้วยไข่

2) แหล่งรับซื้อนอกจังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วย บริษัท S&P จังหวัดลำปาง จังหวัดอ่างทอง จังหวัดเพชรบูรณ์ บริษัทส่งออกกล้วยไข่ไปยังประเทศมาเลเซีย

กล่าวโดยสรุป สภาพการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกร ในอำเภอเมืองจังหวัดกำแพงเพชร คือ จังหวัดกำแพงเพชรมีพื้นที่ปลูกกล้วยไข่มากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมือง

กำแพงเพชร อำเภอคลองขลุง อำเภอพรานกระต่าย อำเภอคลองลาน และอำเภอโกสัมพีนคร ปัจจุบันพื้นที่เพาะปลูกกล้วยไข่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จากปัญหาหลาย ๆ ด้าน โดยด้านการตลาดเกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายกล้วยไข่ให้พ่อค้าในท้องถิ่น จำหน่ายโดยการขายเหมาสวน และจำหน่ายแบบยกเครือหรือ “ตั้ง” โดยในการวิจัยในครั้งนี้ได้นำแนวคิดต่าง ๆ มากำหนดประเด็นศึกษาการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของเกษตรกรในอำเภอเมืองจังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ การเลือกพื้นที่ปลูก การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การตลาด

2. แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

การผลิตกล้วยไข่คุณภาพ มีผู้ให้แนวทางการปฏิบัติไว้เป็นขั้นตอน ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การปลูกกล้วยไข่ การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

2.1.1 ลักษณะดิน ดินควรเป็นดินร่วนที่มีความเหนียว หรือที่เรียกว่า “ดินน้ำไหลทรายมูล” มีความเป็นกรด-ด่าง ประมาณ 5-7 หน้าดินลึกประมาณ 40 เซนติเมตร (อารยา อาจเจริญ เทียนหอม, 2557)

2.1.2 น้ำหรือความชื้น ต้องมีแหล่งน้ำใช้เพียงพอตลอดฤดู มีปริมาณน้ำฝนไม่น้อยกว่า 1,200 มิลลิเมตรต่อปี ค่าความเป็นกรด-ด่างของน้ำระหว่าง 5.0-9.0 (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดกำแพงเพชร, 2564, น.34)

2.1.3 สภาพภูมิอากาศ พื้นที่ปลูกกล้วยไข่ ควรมีอุณหภูมิไม่ต่ำกว่า 12 องศาเซลเซียส เนื่องจากอุณหภูมิที่ต่ำเกินไปจะทำให้กล้วยไข่ชะงักการเจริญเติบโต ออกผลช้ากว่าปกติ หรือถ้าอยู่ในช่วงตกเครือ ผลจะเจริญช้า สีผิวไม่สวย และถ้าอุณหภูมิสูงกว่า 35 องศาเซลเซียส การเจริญเติบโตก็จะไม่ค่อยดีเช่นกัน เนื่องจากใบและผลจะถูกแดดเผา ดังนั้นอุณหภูมิที่เหมาะสมกับกล้วยไข่ ควรไม่เกิน 12-35 องศาเซลเซียส (อารยา อาจเจริญ เทียนหอม, 2557)

2.2 การปลูกกล้วยไข่

2.2.1 การเตรียมหน่อพันธุ์ จริยา วิสิทธิ์พานิช และคณะ (2552, น.1) กล่าวว่า ดันพันธุ์ที่ได้จากการขุดหน่อกล้วยจากต้นกล้วยไปปลูก ควรเลือกหน่อกล้วยจากต้นที่ได้ตัดเครือแล้ว เลือกลงที่สมบูรณ์ แข็งแรง มีใบแคบ สำหรับหน่อที่มีใบกว้าง เป็นหน่อที่อ่อนแอ ให้ผลผลิตไม่ดี ไม่ควรเลือกมาปลูก

อารยา อัจเจริญ เทียนหอม (2557) กล่าวว่า หน่อพันธุ์กล้วยไข่ ที่เหมาะสมสำหรับนำไปปลูกควรเป็นหน่อใบแคบ ต้นสูงประมาณ 25-30 เซนติเมตร

สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี (2559, น. 29-30) ระบุรายละเอียดไว้ว่า ควรเลือกหน่อจากต้นที่ตัดเครือแล้วและเป็นหน่อที่มีใบแคบ (มีความแข็งแรงกว่าหน่อที่มีใบกว้าง)

2.2.2 การเตรียมแปลงปลูก อารยา อัจเจริญ เทียนหอม (2557) กล่าวว่า การเตรียมแปลงปลูกควรไถผาน 3 หรือไถงาน หรือไถหัวหมูพลิกดินให้เป็นก้อนใหญ่และลึกเพื่อทำลายวัชพืช หลังจากนั้นใช้ไถผาน 7 ย่อยดินให้เล็กลง ควรไถดินและย่อยดินทิ้งไว้ 2-3 สัปดาห์ เพื่อกำจัดวัชพืชและลดการระบาดของศัตรูพืช

2.2.3 การเตรียมหลุมปลูก จริยา วิสิทธิ์พานิช และคณะ (2552, น.5) กล่าวว่า ระยะปลูกที่เหมาะสมคือ 2×2 เมตร 400 ต้น/ไร่ จุดหลุมปลูกขนาดกว้าง 50 เซนติเมตร สูง 50 เซนติเมตร ใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักในหลุมปลูกอัตรา 5-10 กิโลกรัมต่อหลุม คลุกเคล้ากับดินพร้อมที่จะปลูก

สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี (2559, น. 29-30) ระบุรายละเอียดไว้ว่า ระยะปลูกกล้วยไข่ที่เหมาะสม คือ 2×2, 2×3 เมตร จุดหลุมกว้าง 50×50 เซนติเมตร

อารยา อัจเจริญ เทียนหอม (2557) กล่าวว่า ระยะปลูกที่เหมาะสมสำหรับกล้วยไข่เกษตรศาสตร์ 2 สามารถปลูกได้ทั้งระยะ 2×2 เมตร และ 2.5×2.5 เมตร หลุมที่ขุดมีขนาด 50 × 50 × 50 เซนติเมตร

2.2.4 การปลูก จริยา วิสิทธิ์พานิช และคณะ (2552, น.6) กล่าวว่า นำต้นพันธุ์กล้วยไข่ลงหลุมปลูกลึกประมาณ 30-40 เซนติเมตร กลบดินให้ทั่วโคนต้น ระหว่างที่ปลูกควรระวังไม่ทำให้ใบกล้วยหักเสียหาย

อารยา อัจเจริญ เทียนหอม (2557) กล่าวว่า นำหน่อพันธุ์กล้วยไข่ที่ปาดหน้าดินและรากเดิมออกหมดชুবยกกันเชื่อร่า วางที่ก้นหลุมที่เตรียมไว้ให้ผลของแต่ละหน่อไปทางเดียวกัน เพื่อให้แสดงผลในทางตรงข้ามกับแปล วางหน่อให้ตรงแล้วกลบดินให้แน่น รดน้ำให้ชุ่ม และใช้ฟางข้าวหรือหญ้าแห้งคลุมเพื่อป้องกันการระเหยของน้ำ

สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี (2559, น. 29-30) กล่าวว่า วางหน่อพันธุ์ที่หลุมปลูก (หลุมลึกประมาณ 30-40 เซนติเมตร) โดยจัดวางหน่อพันธุ์ให้ด้านที่ติดกับต้นแม่อยู่ในทิศทางเดียวกัน กลบดินลงหลุมปลูกและกดดินบริเวณ โคนต้นให้แน่น แล้วรดน้ำให้ชุ่ม

2.3 การดูแลรักษา

2.3.1 การให้น้ำ การให้น้ำกล้วยไข่สามารถทำได้หลายรูปแบบ ดังนี้ (อารยา อัจเจริญ เทียนหอม, 2557)

1) การให้น้ำแบบร่อง โดยพูนโคนระหว่างต้นเป็น โคนหรือรอบต้น แล้วให้น้ำตามร่องหรือรอบต้น ให้สัปดาห์ละ 2 ครั้ง

2) ให้น้ำแบบท่วมโดยกั้นดินเป็นแนวระหว่างแถว 3-4 แถว แล้วปล่อยน้ำท่วมแปลงหลังจากที่น้ำซึมลงดินได้ตามต้องการแล้วทำการไขน้ำออกไปยังแปลงอื่น โดยให้สัปดาห์ละครั้ง

3) การให้น้ำระบบหยด การให้น้ำวิธีนี้การลงทุนสูงแต่ได้ผลคุ้มค่าเพราะปริมาณน้ำที่ให้ไม่เกินความต้องการของต้นกล้วย ปริมาณน้ำที่ให้ประมาณ 8 ลิตร/ต้น/วัน แต่มีข้อจำกัดในกรณีที่แหล่งน้ำมีตะกอนมากอาจทำให้หัวน้ำหยดอุดตันได้ง่าย ควรเลือกใช้วิธีการให้น้ำแบบอื่น

4) การให้น้ำแบบพ่นฝอย การให้น้ำวิธีนี้ให้ผลดีใกล้เคียงกับการให้น้ำหยด และสร้างความชุ่มชื้นให้กับบรรยากาศในสวน แต่มีข้อจำกัดถ้าในบริเวณดังกล่าวมีลมแรงและแรงดันน้ำไม่แรงพอ ลดจะพัดเอาน้ำไปบริเวณอื่น

5) การให้น้ำโดยลากสายยาง รดน้ำลงดิน ลงทุนน้อย ควรให้สัปดาห์ละ 2 ครั้ง

จริยา วิสิทธิ์พานิช และคณะ (2552, น.7) กล่าวว่า ควรติดตั้งระบบน้ำและรับให้น้ำทันที หลังปลูกกล้วยไข่ เพื่อให้ต้นกล้วยไข่ตั้งตัวได้เร็วขึ้น

กรมวิชาการเกษตร (2562, น. 28) กล่าวว่า กล้วยเป็นพืชที่ต้องการน้ำอย่างสม่ำเสมอในการเจริญเติบโต โดยทั่วไปการให้น้ำมี 3 แบบ คือ

1) การให้น้ำโดยการปล่อยน้ำท่วมแปลง ในกรณีปลูกบนพื้นราบหรือในสภาพไร่ เกษตรกรจะทำคันดินเดี่ยวๆ เพื่อขังน้ำให้ดินชุ่ม

2) สปริงเกอร์ โดยการปล่อยน้ำทางท่อ

3) การให้น้ำทางเรือ กรณีปลูกกล้วยบนร่องมีน้ำล้อมรอบ ถึงแม้จะมีน้ำล้อมรอบแปลง แต่ระดับน้ำก็ไม่ควรสูงมากเพราะถ้าน้ำท่วมถึงระดับรากจะทำให้ต้นเน่า

2.3.2 วิธีการใส่ปุ๋ย สำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร (2559) แนะนำการใส่ปุ๋ยกล้วยไข่ ดังนี้การใส่ปุ๋ยกล้วยไข่ อาจจะใส่ปุ๋ยอินทรีย์รองก้นหลุมก่อนปลูก อัตรา 3-5 กิโลกรัมต่อหลุม และเมื่อปลูกกล้วยไข่แล้วก็จะให้ปุ๋ยเคมี จำนวน 4 ครั้ง ตามระยะการเจริญเติบโตของกล้วยไข่ โดยวิธีการใส่ปุ๋ยเคมีให้โรยห่างจากต้นประมาณ 30 ซม.หรือใส่ลงในหลุมลึกประมาณ 10 เซนติเมตร 4 ด้าน แล้วพรวนดินกลบ ดังนี้

ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1 เป็นระยะที่กล้วยมีการเจริญเติบโตทางลำต้น หลังจากปลูกกล้วยไปแล้ว 1 เดือน ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 46-0-0, 20-10-10 หรือ 15-15-15 อัตรา 125-250 กรัมต่อต้นต่อครั้ง

ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 หลังจากปลูกกล้วยไปแล้ว 3 เดือน ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 46-0-0, 20-10-10 หรือ 15-15-15 อัตรา 125-250 กรัมต่อต้นต่อครั้ง

ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 3 จะให้ปุ๋ยเคมีภายหลังจากปลูก 5 เดือน ซึ่งเป็นระยะที่กล้วยใกล้ให้ผลผลิต จะให้ปุ๋ยเคมีสูตร 12-12-24, 13-13-21 หรือ 8-24-24 อัตรา 125-250 กรัมต่อต้นต่อครั้ง

ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 4 หลังจากปลูก 7 เดือน จะให้ปุ๋ยเคมีสูตร 12-12-24, 13-13-21 หรือ 8-24-24 อัตรา 125-250 กรัมต่อต้นต่อครั้ง

อารยา อาจเจริญ เทียนหอม (2557) กล่าวว่า ในการปลูกควรรองก้นหลุมด้วยปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก อัตรา 3-5 กิโลกรัม/หลุม โดยช่วงเดือนที่ 1-3 ให้ปุ๋ย 15-15-15 หรือ 16-16-16 ผสมยูเรีย 1:1 ในอัตรา 100 กรัม/ต้น ในเดือนที่ 4 และ 5 เพิ่มเป็น 200 กรัม/ต้น/เดือน เดือนที่ 6 และ 7 ให้ปุ๋ยสูตร 12-12-24 หรือปุ๋ยสูตร 14-14-21 อัตรา 100 กรัม/เดือน ตั้งแต่เดือนที่ 4 เป็นต้นมา อาจให้ปุ๋ยเดือนละ 2 ครั้ง ส่วนวิธีการให้ปุ๋ย ใช้วิธีการโรยห่างจากดิน 30 เซนติเมตร รอบต้น รือขุดเป็นหลุม 2 ด้าน ตรงข้ามใส่หลุมละครึ่งส่วนของที่ใช้ หรืออาจละลายในน้ำและให้ไปกับระบบน้ำหยด หรือระบบพ่นฝอยที่เรียกว่า fertigation ซึ่งจะได้ผลดี แต่ลงทุนสูง

2.3.3 การพูนโคน สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี (2559, น. 29-30) กล่าวว่า การพูนโคน โดยการโกยดินเข้าสู่โคนกล้วย ช่วยลดปัญหาการโคนล้มของต้นกล้วยเมื่อมีลมแรง โดยเฉพาะต้นตอที่เกิดขึ้นระยะหลัง โคนจะลอยขึ้นทำให้กล้วยโคนล้มได้ง่าย

2.3.4 การกำจัดวัชพืช สำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร (2559) กล่าวว่า วิธีการกำจัดวัชพืชในแปลงกล้วยมี 3 วิธี ได้แก่

1) การใช้แรงงานคน ปกติถ้าปลูกกล้วยใหม่เป็นจำนวนไม่มาก การใช้แรงงานคนเข้าดายหญ้า ในแปลงปลูกเป็นวิธีที่ดีที่สุด

2) การใช้รถไถเล็กหรือรถไถเดินตาม เกษตรกรบางรายที่มีพื้นที่ปลูกมาก การใช้รถไถเดินตามไถดะระหว่างร่องกล้วยไปกลับร่องละ 2 ครั้ง ระวางอย่าไถชิดโคนต้นกล้วยมากเกินไป แล้วดายพรวนรอบโคนต้นกล้วยอัดดินบริเวณ โคนต้นกล้วยให้แน่น จะทำให้โคนต้นกล้วยไม่หักล้มได้ง่าย วิธีนี้ใช้ในขณะที่ดินกล้วยยังเล็กอยู่ อายุน้อยกว่า 3 เดือน

3) การใช้สารเคมี สารเคมีกำจัดวัชพืช ที่ใช้ควรเป็นสารเคมีประเภทสัมผัส ได้แก่ พาราควอท ผสมน้ำตามอัตราที่กำหนด ฉีดพ่นอย่าให้ถูกใบกล้วย สารเคมีประเภทนี้จะไม่

ผลกระทบต่อสภาพของดินและต้นกล้วย แต่จะมีผลทำให้ผลผลิตที่ได้ผู้การกำจัดวัชพืชโดยการคายนหญาไม้ได้ ควรหลีกเลี่ยงการใช้สารกำจัดวัชพืชประเภทดูดซึมในสวนกล้วย เช่น ไกลโฟเสท (ราวดีอัท) เพราะมีผลกระทบต่อต้นกล้วยทำให้ใบกล้วยเจริญผิดปกติ ใบแคบ เรียวแหลม และเป็นลายขาว ซึ่งส่งผลให้ประสิทธิภาพการสังเคราะห์แสงลดลง

2.3.5 การตัดแต่งหน่อและใบ หลังปลูกกล้วยไข่อายุประมาณ 3 – 4 เดือน กล้วยไข่อายุจะเริ่มมีหน่อกล้วยเจริญขึ้นมาพร้อมกับต้นแม่ ระยะเวลาที่เกษตรกรจึงควรปาดหน่อ และตัด ก้านใบทิ้งอย่างน้อย 15 วันครั้ง เพื่อป้องกันการแย่งอาหารจากต้นแม่ ทำให้เครือกล้วยที่ออกมา ขนาดเล็ก และเพื่อความโปร่งโล่งในแปลง มีการระบายอากาศ ในช่วงฤดูฝนทำให้ลดการระบาดของ โรคได้ (จรรยา วิสิทธิ์พานิช และคณะ, 2552, น.39)

กรมวิชาการเกษตร (2562, น. 40) แนะนำให้ ตัดใบกล้วยที่ไม่สมบูรณ์ ใบ แก่ หรือใบที่เป็นโรคออก ให้เหลือแต่ใบที่สมบูรณ์ในการสร้างอาหาร เพื่อไปสร้างผลและสะสมใน ผลได้อย่างเพียงพอ จำนวนใบที่เหลือที่เหมาะสม ประมาณ 7-10 ใบ ทั้งยังทำให้พื้นที่โปร่ง แสงแดดสามารถส่องถึงพื้นได้ จะกำจัดโรคที่อยู่ที่พื้นหรือซากพืชเก่า แต่ก็อาจทำให้วัชพืชสามารถ ขึ้นได้

2.3.6 การค้ำต้นกล้วย กรมวิชาการเกษตร (2562, น. 41) แนะนำว่า เมื่อต้นกล้วย ออกเครือ ขนาดเครือจะมีขนาดโตขึ้นเรื่อย ๆ น้ำหนักจะมากขึ้น ต้นจะรับน้ำหนักไม่ไหว ต้นจะหัก ล้ม จึงต้องหาไม้ไผ่ ขนาดยาวมาค้ำที่คอก้านเครือ หรือแนบกับต้น โดยปักไม้ค้ำลงไปในดิน และผูก ไม้กับต้นให้แน่น การค้ำเพื่อป้องกันไม่ให้ล้ม เพราะแรงลมจะไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ถ้ามีลมแรง มาก ๆ ซึ่งมักจะพบปัญหาต้นล้มในพื้นที่กว้างทำให้เกษตรกรเสียหายทุกปี การปรับปรุงให้ต้นเดี่ยว อาจลดปัญหาต้นล้มจากแรงลม

จรรยา วิสิทธิ์พานิช และคณะ (2552, น. 41) กล่าวว่า ขณะนี้มีเกษตรกร จำนวนหนึ่งกำลังคิดหาวิธีการที่จะต่อสู้กับลม ที่จะทำให้กล้วยหักโค่น ส่วนมากที่พบเห็นการค้ำ เครือกล้วย คือ นำไม้รวกมาเสียบปลายด้านหนึ่งที่จะปักลงดินทั้ง 2 อัน แล้วผูกเชือกปลายไม้ทั้ง 2 อันนี้ โดยให้เหลือปลายไม้ด้านบนอันละ 30 ซม. เพื่อทำหน้าที่รับน้ำหนักต้นกล้วย จากนั้นให้กาง ไม้ทั้งสองไขว้กันเป็นลักษณะคีม แล้วนำไปค้ำต้นกล้วยไข่อายุ บริเวณที่ต่ำลงมาจากตำแหน่งเครือกล้วย ประมาณ 30 – 50 ซม. หรือขึ้นอยู่กับความหนัก และชนิดไม้ที่มีอยู่ของแต่ละคน

2.3.7 การตัดปลี กรมวิชาการเกษตร (2562, น. 42) กล่าวว่า กล้วยไข่อายุเริ่มออกดอก เมื่ออายุประมาณ 5 – 6 เดือน เมื่อต้นกล้วยออกปลีและออกหวีจนหมด จะตัดปลีกล้วยออกห่างจาก หวีสุดท้ายประมาณ 3 ข้อ การตัดให้ยาวเพราะจุลินทรีย์ที่เข้าทำลายบาดแผลจะห่างจากผล ซึ่งจะลด ความเสียหายที่จะเกิดกับผลที่หิวล่างได้

จรรยา วิสิทธิ์พานิช และคณะ (2552, น.40) กล่าวว่า หลังจากปลีกล้วยเริ่มบานประมาณ 7 – 10 วัน ก็จะเห็นผลกล้วยไข่เล็กเป็นจำนวนมาก เป็นหวี ๆ อย่างชัดเจน โดยทุกหวีจะมีผลกล้วยไข่ขนาดเท่า ๆ กัน ยกเว้นหวีดินเต่า การตัดปลีเกษตรกรจะนิยมตัดกันเป็นระยะ เช่น ระยะห่างกัน 7 วัน เพื่อที่จะสะดวกในการตัดกล้วย เพราะหลังจากตัดปลีกล้วยอีก 45 วัน ก็ตัดเครือได้

อารยา อัจเจริญ เทียนหอม (2557) กล่าวว่า กล้วยไข่เกษตรศาสตร์ 2 ที่เจริญเติบโตสมบูรณ์จะเริ่มแทงปลี หลังจากปลูกประมาณ 6-7 เดือน ปลีจะมีการเจริญประมาณ 7 วัน จะเริ่มคลี่ออกทีละกาบและกาบจะหลุดเหลือแต่หวีกล้วยจนออกหวีสุดท้าย เรียกว่า “หวีดินเต่า” จึงตัดปลีทิ้ง

2.3.8 การห่อเครือ กรมวิชาการเกษตร (2562, น. 43) กล่าวว่า กล้วยไข่หลังจากตัดปลีจะห่อเครือทันที หรือจนถึงประมาณ 10 – 12 วันหลังจากตัดปลี เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดรอยตำหนิ ซึ่งอาจเกิดได้จากแมลงการทำลายของสัตว์ต่างๆ เช่น นก ค้างคาว เป็นต้น ทั้งป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีจากการพ่นจากแปลงใกล้เคียง วัสดุที่ใช้ห่อเครือมีหลายแบบ ในกล้วยไข่มักใช้ถุงห่อเป็นกระดาษพอยด์เพื่อสะท้อนแสง ห่อลักษณะพองๆ เพื่อไม่ให้สัมผัสผลที่จะทำให้เกิดรอยตำหนิ

จรรยา วิสิทธิ์พานิช และคณะ (2552, น.40) กล่าวว่า หลังจากตัดปลีกล้วยไข่ออกไปแล้วผลกล้วยก็จะเริ่มพัฒนาและขยายขนาดใหญ่ขึ้น ในการผลิตกล้วยส่งออกมีความจำเป็นต้องห่อผลให้ผิวมีความสวยงาม ขาวนวล แต่การห่อผลมีข้อเสียคือ ถ้าผลผลิตที่ห่อไว้ส่งออกไม่ได้ก็จะมีปัญหาการขายในตลาดบ้านเรา เพราะผิวกล้วยไข่ที่ผ่านการห่อจะมีผิวบอบบาง ไม่ทนทานต่อ การกระแทกได้ จะทำให้ผิวดำ ไม่สวย วัสดุที่ใช้ห่อเป็นถุงพลาสติกสีฟ้า สีขาวขุ่น ปลายเปิด ทั้งสองข้าง โดยเกษตรกรจะใช้บันไดปีนขึ้นไปห่อเครือกล้วย โดยการโน้มใบตรงมาปิดผลกล้วยด้านบน กันแสงแดดเวลาร้อนจัดจะไม่ทำให้ผิวไหม้

2.4 การเก็บเกี่ยว

จรรยา วิสิทธิ์พานิช และคณะ (2552, น.41) กล่าวว่า การเก็บเกี่ยวกล้วยไข่แก่ที่ตัดได้ คือหลังจากตัดปลีแล้วประมาณ 45 วัน โดยกล้วยไข่สำหรับการส่งออกจะมีความแก่ประมาณ 65-70 เปอร์เซ็นต์ ถ้าตัดกล้วยหอม (กล้วยส่งขายในประเทศ) จะตัดกล้วยไข่ที่มีความแก่ 90 – 95 เปอร์เซ็นต์ โดยมีวิธีการเก็บเกี่ยวกล้วยไข่ ดังนี้

1) การตัดเครือกล้วยไข่ให้ใช้มือที่ถนัดที่สุดจับมีด และมืออีกข้างหนึ่งจับที่ปลายเครือ แล้วใช้มีดขูดค้ำกันเครือ (งอง) เหนือกล้วยหวีแรกประมาณ 20 – 30 ซม. นำวางลงบนใบตองที่ตัดวางรองไว้ก่อน

2) ใช้ไม้คานหาบออกมายังจุดที่รวบรวมผลผลิตเพื่อชำแหละ หรือตัดแต่งบรรจุกล่องต่อไป

กรมวิชาการเกษตร (2562, น. 48) กล่าวว่า เมื่อกล้วยถึงอายุเก็บเกี่ยวที่ต้องการ จะเก็บเกี่ยวด้วยมีดที่มีด้ามยาว มีความคมตัดเครือ โดยใช้มือจับที่ส่วนของก้านเครือด้านที่ตัดปลี ออก แล้วใช้มีดตัดก้านเครือด้านติดกับต้น เมื่อตัดเสร็จ จับเครือให้ลอยพ่นพ่นเพื่อป้องกันการ กระทบ ถ้าต้นสูงมากให้ตัดต้นให้ต้น โน้มลงมาแล้วตัดเครือเพื่อง่ายต่อการป้องกันการกระทบ การชนมาที่รถบรรทุกก็จะหิ้วแบบระมัดระวัง แล้วหุ้มด้วยถุงที่ห่อเครือหรือใช้พลาสติกกันกระทบ ห่อเครือ

2.5 การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

จริยา วิสิทธิ์พานิช และคณะ (2552, น. 44) อธิบายขั้นตอนการจัดการหลังการเก็บ เกี่ยวกล้วยไข่ เพื่อการส่งออก ดังนี้

- 1) เตรียมกล่องบรรจุกล้วยไข่
- 2) เตรียมภาชนะทำความสะอาดกล้วยไข่และเข่งคัดเลือกขนาดกล้วยไข่
- 3) ตัดแต่งและคัดขนาดกล้วยไข่
- 4) ทำความสะอาดโดยเด็ดดอกกล้วยออก
- 5) จุ่มกล้วยไข่ในน้ำยาเพื่อทำความสะอาด (แชมพูผสมยากันเชื้อรา)
- 6) ผึ่งกล้วยไข่ให้แห้งก่อนบรรจุลงกล่อง
- 7) บรรจุกล้วยไข่ลงกล่อง และขนส่งกล้วยไข่ด้วยรถห้องเย็น

2.6 การบ่มกล้วย

จริยา วิสิทธิ์พานิช และคณะ (2552, น. 46) แนะนำวิธีการบ่มกล้วยไข่ 2 วิธี ดังนี้

1) การบ่มทั้งเครือ

- (1) นำกล้วยไข่มาล้างให้สะอาด บิดเกสรดอกแห้งที่ติดออกให้หมด (ตัดทิ้งไว้ก่อน 1 ค่ำ)
- (2) ผึ่งให้สะเด็ดน้ำ แขนงราวไว้
- (3) นำกระดาษหนังสือพิมพ์เก่ามาห่อแก๊ส (ถ่านแก๊สแคลเซียมคาร์ไบด์) ถ้าเป็น ก้อนใหญ่ให้หุบเป็นก้อนเล็กๆ เท้าหุ้มมือ ห่อกระดาษหลายชั้น
- (4) นำแก๊สที่ห่อมาใส่ตามช่องหวี 1 เครือ ประมาณ 2-4 จุด
- (5) หลังจากนั้นใช้กระดาษหนังสือพิมพ์ห่อกล้วยทั้งเครือ ใช้กระดาษ หนังสือพิมพ์ประมาณ 2-3 ชั้น ใช้เชือกฟางผูกโดยรอบเครือกล้วย
- (6) นำกระสอบปุ๋ยเก่าสวมทับอีก 1 ครั้ง
- (7) ทิ้งไว้ประมาณ 3 ค่ำ แกะออกผิวกล้วยไข่จะเหลืองสวยพอดี

2) การบ่มเป็นหวี

(1) นำกล้วยไข่มาชำแหละเป็นหวี ล้างให้สะอาด เด็ดเกสรออกให้หมด ผึ่งให้
สะเด็ดน้ำ

(2) ถ้ำบ่มในตะกร้าให้ทำความสะอาดตะกร้าและกรุด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์

(3) เรียงกล้วยไข่ตามหวีใส่แก๊สห่อเล็ก ๆ ใส่ไว้เป็นจุด ๆ ปิดให้แน่นด้วย
กระดาษหนังสือพิมพ์

(4) ถ้ำขนาดตะกร้า 20 กก. ควรจะใช้แก๊สประมาณ 1 ก้อนเล็ก

(5) บ่มทิ้งไว้ 2-3 คืน เปิดดูกล้วยจะมีสีเหลืองกระด้างทำให้แกะออกมาผึ่งลม
จนกระทั่งสุกเหลืองนำมาประทานได้

กรมวิชาการเกษตร (2562, น. 57) แนะนำวิธีการบ่มกล้วยให้สุก ดังนี้ เมื่อผลิตผล
กล้วยขนส่งไปถึงผู้ซื้อ ก่อนนำออกจำหน่าย นำกล้วยที่ทำความสะอาดแล้วบรรจุในกล่องหรือใน
ตะกร้าพลาสติกบ่มเพื่อให้ผลิตผลสุก ในห้องรมที่ปิดสนิทไม่มีการรั่วของก๊าซ การบ่มมี 2 วิธี
ได้แก่

1) การรมก๊าซเอทิลีนในห้องปิดเป็นเวลา 24 ชั่วโมง แล้วนำออกมาไว้ที่อุณหภูมิ
25 องศาเซลเซียส ประมาณ 2-3 วัน กล้วยจะสุก ผลเป็นสีเหลือง

2) การจุ่มผลิตผลในสารละลายเอทิลฟอน แล้วนำออกมาไว้ที่อุณหภูมิ 25
องศาเซลเซียส ประมาณ 2-3 วัน กล้วยจะสุก ผลเป็นสีเหลือง

กล่าวโดยสรุป การผลิตกล้วยไข่คุณภาพ มีขั้นตอนการปฏิบัติ ได้แก่ การเลือก
สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การคัดเลือกหน่อพันธุ์ การเตรียมแปลงปลูก การปลูก การดูแลรักษา
การเก็บเกี่ยว และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว โดยในการวิจัยในครั้งนี้ได้นำแนวคิดต่าง ๆ
มากำหนดประเด็นศึกษาการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของเกษตรกร
ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ ลักษณะดินที่ปลูก สภาพพื้นที่ปลูก ลักษณะหน่อพันธุ์
ระยะห่างของหลุมปลูก วิธีการให้น้ำ การใส่ปุ๋ย การพูนโคน วิธีการกำจัดวัชพืช การตัดแต่งใบ
การป้องกัน กล้วยไข่เสียหายจากลมพายุ การตัดปลี การห่อผลผลิต ลักษณะกล้วยที่เก็บเกี่ยว
การขนย้ายผลผลิต การทำความสะอาดผลผลิต

3. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้และการจัดการความรู้

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้

3.1.1 ความหมายของความรู้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (พ.ศ. 2554) ให้ความหมายว่า ความรู้ หมายถึง สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า หรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะ

น้ำทิพย์ วิภาวิน และจุฑารัตน์ สรวณะวงศ์ (2560: น.1-7) กล่าวว่า ความรู้เป็นสารสนเทศที่นำไปสู่การปฏิบัติ เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคนให้มีความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ (2548 น.17) อ้างถึงใน อุทัยวรรณ ภูเทษ (2551, น.8) กล่าวว่า ความรู้ คือ กรอบของการประสมประสานระหว่างสถานการณ์ ค่านิยมความรู้ในบริบทและความแจ่มชัดชัดเจน โดยทั่วไปความรู้จะอยู่ใกล้ชิดกับกิจกรรมมากกว่าข้อมูลและสารสนเทศ และสามารถดำรงอยู่ได้ทุกสถานที่ในเวลาเดียวกันและความรู้ไม่สามารถเปลี่ยนมือกันได้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2552) กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง สารสนเทศที่ผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ เปรียบเทียบ สังเคราะห์ เชื่อมโยงกับความรู้อื่นหรือประสบการณ์ เกิดเป็นความเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์

จากนิยามดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ความรู้ หมายถึง ข้อมูล สารสนเทศที่ได้รับจากประสบการณ์โดยตรง การศึกษา ค้นคว้าของแต่ละบุคคล โดยผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ ไตร่ตรอง เชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ จนเกิดเป็นความรู้ ความเข้าใจ รวมถึงทักษะที่สามารถนำไปปฏิบัติหรือนำไปใช้ประโยชน์ได้

3.1.2 ประเภทของความรู้ สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548, น.4) ได้จำแนกความรู้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) ความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในคน (*tacit knowledge*) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์พรสวรรค์หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ เป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้โดยง่าย เช่น ทักษะในการทำงานงานฝีมือ หรือการคิดเชิงวิเคราะห์ บางครั้งจึงเรียกว่าเป็นความรู้แบบนามธรรม

2) ความรู้ที่ชัดเจน (*explicit knowledge*) เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวมถ่ายทอดได้ โดยผ่านวิธีต่างๆ เช่น การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทฤษฎี คู่มือต่างๆ และบางครั้งเรียกว่าเป็นความรู้แบบรูปธรรม

วิจารณ์ พานิช (2549) ได้กล่าวว่า ความรู้ (knowledge) มีอยู่ในรูปของ ความรู้แจ้ง (explicit knowledge) หมายถึง ความรู้ในรูปของหนังสือ ตำรา วารสาร หนังสือพิมพ์ วิดีโอ อิเล็กทรอนิกส์ไฟล์ และที่อยู่ในรูปของความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในสมองของคน (tacit knowledge) ซึ่งยากต่อการเล่าหรือเขียนออกมาให้ผู้อื่นทราบหรือเข้าใจ ความรู้ที่ใช้ในการทำงานส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70-80) เป็นความรู้ฝังลึก

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2552) ได้แบ่งประเภทความรู้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) ความรู้ฝังลึก (tacit knowledge) เป็นความรู้ที่อยู่ในตัวของแต่ละบุคคล เกิดจาก ประสบการณ์การเรียนรู้หรือพรสวรรค์ต่างๆ ซึ่งสื่อสารถ่ายทอดในรูปแบบของตัวเลข สูตร หรือ ลายลักษณ์อักษร ได้ยาก ความรู้ประเภทนี้พัฒนาและแบ่งปันกันได้และเป็นความรู้ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ความได้เปรียบในการแข่งขัน

2) ความรู้ชัดแจ้ง (explicit knowledge) เป็นความรู้ ที่เป็นเหตุเป็นผล สามารถรวบรวมและถ่ายทอดออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ได้ เช่น เอกสาร คู่มือ หนังสือ ตำรา รายงาน ซึ่งบุคคลสามารถเข้าถึงได้ง่าย

จากการแบ่งประเภทความรู้ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ความรู้สามารถจำแนกออกมาได้หลากหลายประเภท ขึ้นอยู่กับรูปแบบของความรู้ว่าถูกจัดเก็บไว้ในรูปแบบใดหรือแหล่งที่มาของความรู้ ซึ่งหากความรู้ที่นั้นได้จากประสบการณ์หรือพรสวรรค์ของแต่ละบุคคล ก็จะเป็นความรู้ที่ยากต่อการถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งต่างจากความรู้ชัดแจ้งที่สามารถถ่ายทอดออกมาในรูปแบบตัวอักษร ตำรา เป็นความรู้ที่สามารถแบ่งปันผู้อื่นและง่ายต่อการนำไปใช้

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้

3.2.1 ความหมายของการจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค (2558) ได้ให้ความหมายของการจัดการความรู้ คือ กระบวนการในการพัฒนางาน พัฒนาคคน ให้ดี ให้เก่งกว่าเดิม โดยบริหาร และจัดการความรู้อย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การระบุนความรู้ที่จำเป็นของ องค์กร การจัดเก็บรวบรวมความรู้ทั้งหมด ทั้งในและนอกองค์กร ทั้งที่อยู่ในรูปความรู้ชัดแจ้ง (explicit knowledge) และความรู้จากบุคคล (tacit knowledge) มาจัดให้เป็นหมวดหมู่ มีการเผยแพร่ความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้งสร้างเป็นความรู้ใหม่ๆ เพื่อให้บุคลากรสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้และต่อยอดให้เกิดประโยชน์ในการทำงาน เพื่อให้บรรลุตามเป้าประสงค์ขององค์กร

Stair, (2001: 202) อ้างถึงใน น้ำทิพย์ วิภาวิน และจุฑารัตน์ สรวณะวงศ์ (2560, น.1-8) กล่าวว่า การจัดการความรู้ เป็นกระบวนการที่ดำเนินการร่วมกันโดยผู้ปฏิบัติงานในองค์กร หรือหน่วยงานย่อยขององค์กร เพื่อสร้างและใช้ความรู้ในการทำงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ดี

ขึ้นกว่าเดิม หรือการจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่เป็นวงจรต่อเนื่อง ทำให้เกิดการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาและพัฒนาคคน โดยมีความรู้และกระบวนการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือ การจัดการความรู้จึงเป็นกระบวนการในการรวบรวมและจัดการความรู้ ความชำนาญ ไม่ว่าความรู้จะอยู่ในคอมพิวเตอร์ เอกสาร หรือตัวบุคคล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคลากรได้รับความรู้และเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากเดิมโดยให้เกิดประสบการณ์และความชำนาญเพิ่มขึ้น

Davenport & Prusak (1998) อ้างถึงใน คณาทิพย์ ศรีวะรมย์ (2562, น. 43) กล่าวว่า การจัดการความรู้ คือ การนำความรู้ไปใช้ และพัฒนาความรู้ขององค์กรตามเป้าหมายขององค์กร การจัดการความรู้หมายถึงรวมถึงความรู้ชัดแจ้ง ความรู้ในรูปแบบข้อมูลลายลักษณ์อักษร และความรู้ฝังลึกที่มีอยู่ตัวบุคคล

น้ำทิพย์ วิภาวิน และจุฑารัตน์ ศรีวณะวงศ์ (2560, น. 1-9) กล่าวว่า การจัดการความรู้ หมายถึง การกำหนดความรู้เชิงกลยุทธ์ (strategic knowledge) ที่องค์กรต้องการเพื่อรวบรวมองค์ความรู้นั้นให้เป็ยคลังความรู้ขององค์กร เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้นั้นได้ และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง รวมทั้งการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันส่งผลให้เกิดองค์การแห่งการเรียนรู้

วิจารณ์ พานิช (2564) ได้ให้ความหมายของ การจัดการความรู้ หมายถึง การรวบรวม การจัดระบบ การจัดเก็บ และการเข้าถึงข้อมูล เพื่อสร้างเป็นความรู้ เทคโนโลยีด้านข้อมูลและด้านคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือช่วยเพิ่มพลังในการจัดการความรู้ แต่เทคโนโลยีด้านข้อมูลและคอมพิวเตอร์โดยตัวของมันเองไม่ใช่การจัดการความรู้

จำเรียง จันทระประภา (2553) อ้างถึงใน ภรณ์ ต่างวิวัฒน์ (2555, น.1-24) กล่าวว่า การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการพัฒนาความรู้ของบุคคลและองค์กรเพื่อสร้างคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยการรวมกลุ่มกันกำหนดวิสัยทัศน์ ร่วมคิดร่วมทำ แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ของสมาชิกผสมผสานกับความรู้จากแหล่งข้อมูลทั่วไป มีการกำหนดเป้าหมาย วิธีการปฏิบัติ การทดลอง การตรวจสอบ การสังเคราะห์และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์

สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548, น. 4) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการความรู้ในองค์กร หมายถึง การรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในองค์กรซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสารมาพัฒนาให้เป็นระบบเพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้องค์กรมีความสามารถในเชิงแข่งขันสูงสุด

กล่าวโดยสรุป การจัดการความรู้ คือ การดำเนินการใดก็ตามที่เป็นการรวบรวม จัดเก็บ ความรู้ที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายทั้งในตัวบุคคลที่เป็นองค์ความรู้ที่ฝังลึก เป็นทักษะ ประสบการณ์ที่ได้จากการสั่งสมมา หรือองค์ความรู้ที่อยู่ในรูปแบบเอกสาร สื่อต่างๆ มาจัดให้เป็นระบบระเบียบ ให้ทุกคนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้หรือข้อมูล และนำไปใช้ประโยชน์ได้

3.2.2 เป้าหมายของการจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค (2558) ได้ระบุว่า เป้าหมายของการจัดการความรู้ที่นำมาใช้ในงาน มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการบรรลุผลใน 3 ประการ คือ

1) **เพื่อการพัฒนาคน** ให้สามารถทำงาน ได้สำเร็จตามภารกิจ ถ้าองค์กรใดบอกว่ามีการจัดการความรู้แล้วได้มีการพัฒนาคนในองค์กรนั้น ต้องสามารถบอกได้ว่าคนในองค์กรนั้นเก่งขึ้น ในด้านใดบ้าง KM ช่วยให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาบุคลากร

2) **เพื่อการพัฒนางาน** ถ้าใช้กระบวนการจัดการความรู้บนเนื้องานที่ทำงานจะมีการพัฒนาดีขึ้น เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ยกย่องคุณภาพและมาตรฐานงาน มีคำพูดว่า “ถ้าบอกว่าทำ KM ในงาน ให้ไปดูที่ผลงานหรือผลลัพธ์ เพราะงานต้องดีขึ้น อย่างน้อยต้องไม่ผิดพลาดซ้ำเดิม”

3) **เพื่อการพัฒนาองค์กรหรือหน่วยงาน** เมื่อมีการพัฒนาทั้งคนและพัฒนางาน (ตามข้อที่ 1 และ 2 แล้ว) ย่อมแน่นอนว่าองค์กรหรือหน่วยงานก็ได้รับการพัฒนา จนบรรลุวิสัยทัศน์ตามที่ตั้งไว้

ภรณ์ ต่างวิวัฒน์ (2555, น. 1-25) กล่าวว่า การจัดการความรู้ช่วยให้บรรลุเป้าหมายอย่างน้อย 4 ประการไปพร้อม ๆ กัน ได้แก่

- 1) บรรลุเป้าหมายของงาน
  - 2) บรรลุเป้าหมายการพัฒนาคน
  - 3) บรรลุเป้าหมายการพัฒนาองค์กร ไปเป็นองค์กรเรียนรู้
  - 4) บรรลุความเป็นชุมชน เป็นหมู่คณะ ความเอื้ออาทรระหว่างกันในที่ทำงาน
- อันจะส่งผลให้องค์กรมีความเข้มแข็ง

3.2.3 ระดับของความรู้

น้ำทิพย์ วิภาวิน (2547, น. 19-20, 30-31) อ้างถึงใน ภรณ์ ต่างวิวัฒน์ (2555, น. 1-38) กล่าวว่า ความรู้แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

- 1) ความรู้เชิงทฤษฎี (Know what) ซึ่งเป็นความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง
- 2) ความรู้เชิงทฤษฎีและเชิงบริบท (know how) ซึ่งเป็นความรู้ที่เชื่อมโยงกับโลกแห่งความเป็นจริง

3) ความรู้เชิงเหตุผล (know-why) ซึ่งเป็นความรู้ในระดับที่อธิบายเหตุผลได้ และนำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นได้

4) ความรู้ในระดับคุณค่า ความเชื่อ (care-why) เป็นความรู้ที่สามารถสกัดประมวล วิเคราะห์ความรู้ที่ตนมีอยู่ กับความรู้ที่ตนได้รับมาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมาได้

3.2.4 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ การจัดการความรู้มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ คน กระบวนการความรู้ และเทคโนโลยี (สมศักดิ์ คงเที่ยง 2553 อ้างถึงใน ภรณ์ ต่างวิวัฒน์ 2555, น. 1-35)

1) คน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นแหล่งความรู้และเป็นผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ การดำเนินการจัดการความรู้ในองค์กรที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำสูงสุดในองค์กร จะมีโอกาสประสบความสำเร็จได้มาก และโอกาสที่จะประสบความสำเร็จนี้ยิ่งเพิ่มมากขึ้นหากองค์กรนั้นมีผู้บริหารและทีมงานที่มีประสบการณ์ในการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้ (สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม 2553 อ้างถึงใน ภรณ์ ต่างวิวัฒน์ 2555, น. 1-35)

2) กระบวนการความรู้ (knowledge process) เป็นกระบวนการที่ช่วยให้เข้าใจถึงขั้นตอนที่ทำให้เกิดพัฒนาการของความรู้ ซึ่งต้องระบุประเภทของสารสนเทศที่ต้องการ ทั้งจากแหล่งข้อมูลภายในและภายนอกองค์กร มีการแยกแยะ ว่าความรู้ใดควรนำมาใช้ในองค์กร แล้วนำความรู้นั้นมากำหนดโครงสร้างรูปแบบและตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะนำมาผลิตและเผยแพร่ โดยการบริหารกระบวนการนั้นจะต้องเข้าใจวิสัยทัศน์ขององค์กรอย่างชัดเจนว่าต้องการให้บรรลุเป้าหมายใด (น้ำทิพย์ ภาวิณี 2547, น. 19-20 และ 30-31 อ้างถึงใน ภรณ์ ต่างวิวัฒน์ 2555, น. 1-38)

3) เทคโนโลยี การจัดการความรู้เป็นการผสมผสานของเทคโนโลยีกับการเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในองค์กร เทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการจัดการความรู้ เป็นเครื่องมือที่ทำให้กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ขององค์กรดำเนินไปได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ โดยช่วยให้คนสามารถค้นคืนความรู้ จัดเก็บ เคลื่อนย้าย กระจายแลกเปลี่ยน และสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้เพื่อนำความรู้ไปใช้ได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น ซึ่งความรู้ที่มีทั้งความรู้ที่บันทึกไว้ในรูปแบบต่างๆ และความรู้ที่ยังไม่ได้บันทึกไว้ การนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้จะทำให้องค์กรสามารถสร้าง กลยุทธ์ใหม่ๆ (Marquardt 2548: 305-306 อ้างถึงใน ภรณ์ ต่างวิวัฒน์ 2555, น. 1-39)

คณาทิพย์ ศรีวระมย์ (2562) กล่าวถึง องค์ประกอบสำคัญของการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 3 ข้อ ดังนี้

1) คน (people) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดเนื่องจากเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญขององค์กรรวมทั้งเป็นผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์

2) เครื่องมือและเทคโนโลยี (tool and technology) เป็นเครื่องมือเพื่อให้คนสามารถค้นหาจัดเก็บแลกเปลี่ยน รวมทั้งนำความรู้ไปใช้ได้อย่างง่ายและรวดเร็ว

3) กระบวนการความรู้ (knowledge process) เป็นการบริหารจัดการเพื่อนำความรู้จากแหล่งความรู้ไปให้ผู้รู้เพื่อทำให้เกิดการปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานและเกิดนวัตกรรม

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2563, น.14-25) กล่าวว่า การจัดการความรู้ในงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร มีองค์ประกอบเช่นเดียวกันกับการจัดการความรู้ในเรื่องทั่วไป ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1) คน ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นแหล่งความรู้ และเป็นผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ คนในการจัดการความรู้ในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ได้แก่ เกษตรกรเป้าหมาย นักส่งเสริมและผู้บริหาร และบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) กระบวนการความรู้ เป็นการบริหารจัดการ เพื่อนำความรู้จากแหล่งความรู้ไปให้ผู้รู้ เพื่อทำให้เกิดการปรับปรุง พัฒนา และเกิดนวัตกรรมในการพัฒนาเกษตรกรเป้าหมาย กลุ่มและชุมชน ซึ่งกระบวนการความรู้ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก ๆ 3 ขั้นตอน คือ การจัดหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ การแบ่งปันความรู้ และการใช้หรือเผยแพร่ความรู้

3) เทคโนโลยี เทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการจัดการความรู้ในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร เป็นเครื่องมือเพื่อให้สมาชิกและคนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา สามารถค้นหาจัดเก็บ แลกเปลี่ยน รวมทั้งนำความรู้ไปใช้ได้อย่างง่าย และรวดเร็วขึ้น

3.2.5 กระบวนการจัดการความรู้ กระบวนการจัดการความรู้ นักวิจัยหลายท่านได้ให้แนวคิดและมีกระบวนการจัดการความรู้แตกต่างกันออกไป ตามแนวคิดของแต่ละคน ดังนี้

สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548, น. 5-6) ได้อธิบายกระบวนการจัดการความรู้ไว้ว่า กระบวนการจัดการความรู้ (knowledge management process) เป็นกระบวนการแบบหนึ่งที่จะช่วยให้องค์กรเข้าใจถึงขั้นตอนที่ทำให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้หรือพัฒนาการของความรู้ที่จะเกิดขึ้นภายในองค์กร ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

1) การบ่งชี้ความรู้ เช่น พิจารณาว่าวิสัยทัศน์/พันธกิจ/เป้าหมาย คืออะไรและเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เราจำเป็นต้องรู้อะไร ขณะนี้เรามีความรู้อะไรบ้าง อยู่ในรูปแบบใด อยู่ที่ใคร

2) การสร้างและแสวงหาความรู้ เช่นการสร้างความรู้ใหม่ แสวงหาความรู้จากภายนอก รักษาความรู้เก่า กำจัดความรู้ที่ใช้ไม่ได้แล้ว

3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ เป็นการวางโครงสร้างความรู้ เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเก็บความรู้อย่างเป็นระบบในอนาคต

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ เช่น ปรับปรุงรูปแบบเอกสารให้เป็นมาตรฐาน ใช้ภาษาเดียวกัน ปรับปรุงเนื้อหาให้สมบูรณ์

5) การเข้าถึงความรู้ เป็นการทำให้ผู้ใช้ความรู้นั้นเข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้ง่ายและสะดวก เช่น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) Web board บอร์ดประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ทำได้หลายวิธีการ โดยกรณีเป็น explicit knowledge อาจจัดทำเป็น เอกสาร ฐานความรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือกรณีเป็น tacit knowledge อาจจัดทำเป็นระบบ ทีมข้ามสายงาน กิจกรรมกลุ่มคุณภาพและนวัตกรรม ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ระบบพี่เลี้ยง การสับเปลี่ยนงาน การยืมตัว เวทีแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นต้น

7) การเรียนรู้ ควรทำให้การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของงาน เช่น เกิดระบบการเรียนรู้จากสร้างองค์ความรู้ นำความรู้ไปใช้ เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่และหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง

วิจารณ์ พานิช (2548) กล่าวว่า การจัดการความรู้ เป็นการดำเนินการอย่างน้อย 6 ประการต่อความรู้ ได้แก่

1) การกำหนดความรู้หลักที่จำเป็นหรือสำคัญต่องานหรือกิจกรรมของกลุ่มหรือองค์กร

2) การเสาะหาความรู้ที่ต้องการ

3) การปรับปรุง คัดแปลง หรือสร้างความรู้บางส่วน ให้เหมาะต่อการใช้งานของตน

4) การประยุกต์ใช้ความรู้ในกิจการงานของตน

5) การนำประสบการณ์จากการทำงาน และการประยุกต์ใช้ความรู้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสกัด “จุมความรู้” ออกมาบันทึกไว้

6) การจดบันทึก “จุมความรู้” และ “แก่นความรู้” สำหรับไว้ใช้งาน และปรับปรุงเป็นชุดความรู้ที่ครบถ้วน ลุ่มลึกและเชื่อมโยงมากขึ้น เหมาะต่อการใช้งานมากยิ่งขึ้น โดยที่การดำเนินการ 6 ประการนี้บูรณาการเป็นเนื้อเดียวกัน ความรู้ที่เกี่ยวข้องเป็นที่ความรู้ที่ชัดเจนอยู่ในรูปของตัวหนังสือหรือรหัสอย่างที่เข้าใจได้ทั่วไป (explicit knowledge) และความรู้ฝังลึก (tacit knowledge) ที่อยู่ในคน ทั้งที่อยู่ในใจ (ความเชื่อ ค่านิยม) อยู่ในสมอง (เหตุผล) และอยู่ในมือและส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย (ทักษะในการปฏิบัติ)

คณาทิพย์ ศรีวระมย์ (2562) กล่าวสรุปขั้นตอนกระบวนการจัดการความรู้ได้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) การสร้างและแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้และการแสวงหาความรู้ เกิดจากการทำงานร่วมกันของคนในองค์กรหรือการมีส่วนร่วมจากบุคคลภายนอก มีการร่วมมือ การฝึกอบรม การแนะนำหรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ รวบรวมความรู้

2) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ มีการปรับปรุงเนื้อหา ภาษา แลรูปแบบของ ข้อมูล นำมาจัดเป็นหมวดหมู่และเป็นระบบ

3) การแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ ถ่ายโอนความรู้เมื่อมีการจัดเก็บความรู้ และบุคลากรสามารถเข้าถึงความรู้และสามารถถ่ายโอนความรู้ไปทั่วทั้งองค์กร โดยการประสานงานกับผู้ที่จัดการความรู้เชื่อมโยงงานและความรู้กับบุคลากรทุกตำแหน่งและทุกระดับ

4) การนำความรู้ไปใช้ เมื่อเกิดเหตุการณ์หรือปัญหาบุคลากรสามารถค้นหา ความรู้ที่ได้ถูกจัดเก็บเพื่อประยุกต์ใช้แก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น อันจะก่อให้เกิดเป็นคุณค่าของความรู้ เกิดความรู้ใหม่ขึ้น และนำไปแลกเปลี่ยนความรู้ได้ต่อไป

Nonaka & Takeuchi (2000) อ้างถึงใน อมรรัตน์ บุญลือ (2557, น. 15) กล่าวถึงกระบวนการจัดการความรู้ไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) การจัดหาหรือการสร้างความรู้ (knowledge acquisition) เป็น กระบวนการพัฒนาและการสร้างความรู้ใหม่จากทักษะและความสัมพันธ์ระหว่างคนในองค์กรเป็น วิธีการพัฒนาความรู้ของแต่ละบุคคลในลักษณะของกระบวนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยการ ระดมความคิด การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างบุคคลในกลุ่ม (socialization)

2) การแบ่งปันความรู้ (knowledge sharing) เป็นขั้นตอนการนำเอาความรู้ที่ สร้างไว้หรือบันทึกไว้ ออกมาเผยแพร่ให้เป็นที่รับรู้ และแพร่หลายในองค์กร ขั้นตอนนี้เป็น กระบวนการแปลงความรู้ของแต่ละบุคคลออกมาเป็นรูปแบบ แนวทางการสร้างความรู้ใหม่ที่มีการ บันทึกข้อมูลได้ (externalization) โดยใช้เครื่องมือในการติดต่อสื่อสารที่เรียกว่า collaborative tools ได้แก่ E-Mail, Newsgroup และใช้ความรู้ที่มีอยู่ในเอกสาร ฐานข้อมูล กลุ่มมือ ไปใช้แก้ปัญหาได้จริง

3) การใช้หรือการเข้าถึงความรู้ (knowledge utilization) เป็นการนำความรู้ ในองค์กรจากฐานข้อมูล วรรณกรรม เอกสาร การสนทนา เป็นการผสมผสานความรู้จากแหล่ง ความรู้ต่าง ๆ (combination) วงจรการใช้ความรู้ของเราเริ่มต้นจากความรู้ที่อยู่ในสมองของแต่ละ บุคคล เมื่อผ่านการระดมความคิดแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกลุ่มแล้ว ได้รูปแบบ หรือ แนวทางปฏิบัติใหม่ จึงทำการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แล้วจึงนำความรู้มาจัดหมวดหมู่อย่าง เป็นระบบ เพื่อสะดวกในการค้นหาและใช้งาน เป็นส่วนของการพัฒนาแหล่งความรู้หรือคลังความรู้ เมื่อเราได้ศึกษาหาความรู้จากแหล่งความรู้เดิมที่มีอยู่แล้ว จึงนำความรู้ไปสอน ถ่ายทอด เผยแพร่

ความรู้ในรูปแบบต่างๆ จะทำให้ผู้ได้รับการถ่ายทอดเกิดแนวคิดใหม่ วิธีการใหม่ กำหนดเป้าหมายใหม่ เป็นการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนความรู้

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2563, น.14-32) กล่าวว่ากระบวนการจัดการความรู้ในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ทั้งในระดับเกษตรกร และบุคลากรขององค์กร แบ่งออกเป็นขั้นตอน 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) การจัดหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เป็นขั้นตอนของการสำรวจความรู้ที่เกษตรกรเป้าหมาย กลุ่มและชุมชน หรือองค์กรมีอยู่หรือการพัฒนาและสร้างความรู้ใหม่ โดยวิธีการต่าง ๆ จากทักษะและความสัมพันธ์ระหว่างคนในกลุ่ม ชุมชนและองค์กร ซึ่งการจัดการความรู้ในการจัดการความรู้ในงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรนั้น แบ่งเป็นขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้

- (1) การบ่งชี้ความรู้
- (2) การสร้างและแสวงหาความรู้
- (3) การจัดองค์ความรู้ให้เป็นระบบ
- (4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้
- (5) การเข้าถึงความรู้

2) การแบ่งปันความรู้ เป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ให้แกกัน ขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการสร้างความรู้ใหม่ที่มีการบันทึกข้อมูลโดยการแปลงความรู้ของสมาชิกแต่ละบุคคลออกมาเป็นความรู้ชัดแจ้ง และนำความรู้ชัดแจ้ง ซึ่งมีอยู่ในเอกสาร ฐานข้อมูล คู่มือ ไปใช้แก้ปัญหาจริงในกลุ่ม ชุมชน และองค์กร ทำให้เกิดเป็นทักษะใหม่ เป็นความชำนาญในการแก้ปัญหาเหล่านั้น ๆ เป็นการใช้ความรู้ร่วมกันในกลุ่ม ชุมชนและองค์กร การสร้างวัฒนธรรมให้คนในกลุ่ม ชุมชนและองค์กร มีความเต็มใจที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแบ่งปันข้อมูลความรู้จะทำให้มีความรู้และมีความเชื่อมโยงกับความสามารถในการทำงานที่ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลถึงการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

3) การใช้หรือเผยแพร่ความรู้ ขั้นตอนนี้ ครอบคลุมถึงการเผยแพร่สารสนเทศให้คนในกลุ่มชุมชนและองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้ในกลุ่มได้ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจและการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ

จากกระบวนการจัดการความรู้ของนักวิชาการต่าง ๆ ข้างต้น มีขั้นตอนการจัดการความรู้ที่แตกต่างกันออกไปแต่ละบุคคล ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักการจัดการความรู้มาใช้ในงานวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอนดังนี้ 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ 4) การประมวลและคัดกรองความรู้ 5) การเข้าถึงความรู้ 6) การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ 7) การเรียนรู้

3.2.6 **ประโยชน์ของการจัดการความรู้** ฅณาทิพย์ ศรีวะรมย์ (2562) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดการความรู้ ดังนี้

- 1) ลดขั้นตอนในการทำงาน
- 2) ทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ
- 3) สร้างนวัตกรรมใหม่
- 4) ประหยัดเวลา ประหยัดทรัพยากร
- 5) ป้องกันความรู้สูญหาย

3.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้

กรมควบคุมโรค (2558, น. 21-25) ได้อธิบายแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ไว้ ดังนี้

3.3.1 **ทฤษฎีภูเขาน้ำแข็ง (knowledge iceberg)** Michael Polanyi และ Ikujiro Nonaka ได้กำหนดรูปแบบความรู้ด้วยการเปรียบเทียบกับภูเขาน้ำแข็ง จำแนกความรู้เป็น 2 ประเภท คือ explicit knowledge และ tacit knowledge

1) *explicit knowledge* เป็นความรู้ที่เปิดเผย ชัดแจ้ง เด่นชัดเป็นความรู้ที่อยู่ในรูปแบบที่เป็นเหตุเป็นผล สามารถรวบรวมถ่ายทอดออกมาในรูปแบบต่างๆ เช่น เอกสารหรือวิชาการ อยู่ในตำรา คู่มือปฏิบัติงานหนังสือ รายงานต่างๆ ฯลฯ ซึ่งทำให้คนสามารถเข้าถึงได้ง่าย แต่ก็ยังมีความรู้ Explicit Knowledge บางส่วนที่อธิบายได้แต่ยังไม่ได้ถูกบันทึก

2) *tacit knowledge* เป็นความรู้ที่ฝังลึกแฝงอยู่ในตัวของแต่ละบุคคล เกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้เป็นภูมิปัญญา หรือพรสวรรค์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นความรู้ที่สื่อสารหรือถ่ายทอดด้วยลายลักษณ์อักษรได้ยาก แต่สามารถแบ่งปันกันได้ จากภาพภูเขาน้ำแข็งจะเห็นได้ว่าส่วนยอดของภูเขาน้ำแข็งที่ลอยอยู่เหนือน้ำ เปรียบได้กับ explicit knowledge ที่เป็นความรู้ชัดแจ้ง มีสัดส่วนน้อยกว่าส่วนที่อยู่ใต้น้ำ คือ tacit knowledge ที่เป็นความรู้ฝังลึกในตัวคนที่เกิดจากประสบการณ์เป็นภูมิปัญญาที่มีอยู่ถึง 80%

ทฤษฎีนี้จึงเป็นที่มาของการจัดการความรู้ในแต่ละประเภทอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะความรู้ฝังลึกที่อยู่ในตัวคน ซึ่งเป็นความรู้สำคัญในองค์กรและเป็นตัวขับเคลื่อนในการทำงานด้านต่าง ๆ

ภาพที่ 2.1 ทฤษฎีภูเขาน้ำแข็ง (knowledge iceberg)

ที่มา: กรมควบคุมโรค (2558, น. 21-25)

3.3.2 ทฤษฎี SECI Mode ในปีค.ศ.1998 Ikujiro Nonaka และ Hirotaka Takeuchi

ได้นำเสนอรูปแบบการจัดการความรู้ที่เป็นการผสมผสานความรู้ระหว่าง explicit knowledge และ tacit knowledge ได้อย่างลงตัวและเกิดประโยชน์ จนเป็นที่รู้จักทั่วโลกในเวลาต่อมา กล่าวคือในชีวิตจริง ความรู้ 2 ประเภทนี้จะเปลี่ยนสถานภาพ สลับปรับเปลี่ยนไปตลอดเวลา เป็นลักษณะเกลียวคลื่น ความรู้ (knowledge spiral) บางครั้ง tacit knowledge ก็ออกมาเป็น explicit knowledge และบางครั้ง explicit knowledge ก็เปลี่ยนไปเป็น tacit knowledge ทำให้เกิดการงอกงามของความรู้ กลายเป็นองค์ความรู้ใหม่ การเกิดความรู้เป็นกระบวนการที่หมุนเวียนหรือกระแส การจัดการความรู้ที่เคลื่อนได้ตามกระบวนการ SECI Model

S = socialization คือ การแลกเปลี่ยนและการสร้างความรู้จาก tacit knowledge ของบุคคลที่มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันจากประสบการณ์ตรงของแต่ละคน

E = externalization คือ การสร้างและแลกเปลี่ยนความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคล แล้วเผยแพร่เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นการแปลง tacit knowledge ให้กลายเป็น explicit knowledge

C = combination เป็นการแปลง explicit knowledge จาก explicit knowledge ด้วยการรวบรวมความรู้ประเภท explicit knowledge จากสื่อต่างๆ อย่างหลากหลายมาสร้างเป็น explicit knowledge แบบใหม่ เพื่อนำมาใช้ในการทำงาน

I = intenalization เป็นการแปลง explicit knowledge มาเป็น tacit knowledge โดยการนำความรู้เชิงทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติงาน ทำให้เกิดความรู้เพิ่ม

ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องยกระดับความรู้หรือที่อาจคุ้นเคยในชื่อ “การหมุนเกลียวความรู้” เพราะจะเป็นความรู้ที่สดใหม่ ทันยุคทันสมัย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ก็มีส่วนช่วยยกระดับความรู้ดังกล่าว

ภาพที่ 2.2 แบบจำลองการจัดการความรู้ตาม ทฤษฎี SECI Mode

ที่มา: กรมควบคุมโรค (2558, น. 21-25)

3.3.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ (Cone of Learning) ในปีค.ศ.1969 Edgar Dale ได้นำเสนอแนวคิดของการเรียนรู้ที่เรียกว่า “Cone of Learning” อันโด่งดัง โดยมีสาระสำคัญ คือ การเรียนรู้มีอยู่ 2 รูปแบบ คือ passive กับ active ซึ่งถ้าจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ทำให้จำได้นั้น กระบวนการเรียนรู้ควรจะมีลักษณะที่เป็น Active Model ได้แก่ การได้มีส่วนร่วมในการพูดคุย ถกเถียง การฝึกปฏิบัติจริง

ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญกับรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย เราควรวิเคราะห์ผู้เรียนและจัดสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยมุ่งเน้น กระบวนการที่ Active จะมีส่วนช่วยให้การเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายประสบความสำเร็จ

3.3.4 พีระมิดแห่งความรู้ บุญดี บุญญาภิจ และคณะ (2547, น. 13-14) อ้างถึงใน (เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, 2563, น. 14-7 – 14-9) ได้อธิบายความรู้โดยแสดงถึงความเชื่อมโยงของความรู้และสารสนเทศ ตามแนวคิดของ ฮิเดโอะ ยามาซากิ (Hideo Yamazaki) นักวิชาการชาวญี่ปุ่น ซึ่งได้อธิบายนิยามของความรู้ที่อยู่ในรูปแบบพีระมิดแห่งความรู้ หรือลำดับขั้นของความรู้มีอยู่ 4 ประเภท ดังนี้

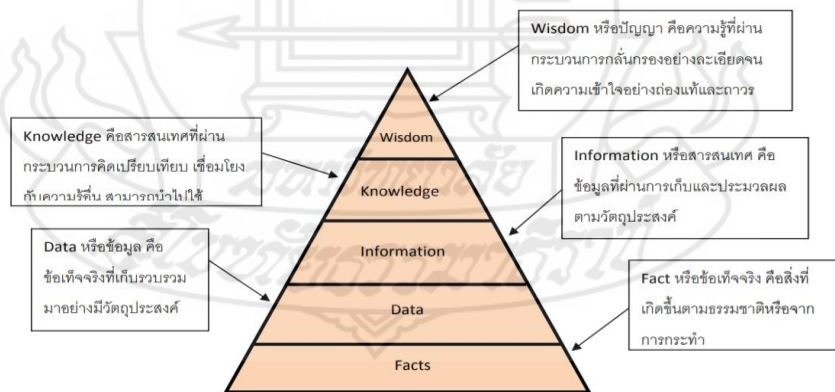
1) **ข้อมูล** เป็นข้อมูลดิบเกี่ยวกับข้อเท็จจริง เหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ธรรมชาติ ซึ่งอาจเป็นรูปภาพที่สื่อความหมาย ข้อความพรรณนา/บรรยาย หรือตัวเลขต่างๆ ที่ค้นหาหรือรวบรวมจากการสังเกต/การวัด หรือจากเอกสาร/คำบอกเล่าที่มีการบันทึกไว้ แต่ยังไม่ผ่านการประมวลผลและแปลความ ข้อมูลจึงมิได้บ่งบอกความหมายใด ๆ

2) **สารสนเทศ** เป็นข้อมูลที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ วิเคราะห์ และปรับแต่งจนชัดเจน มีแบบแผนสามารถเข้าใจในเนื้อหาของเนื้อความนั้น และนำมาใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการและตัดสินใจได้ มีบริบทและความหมายซึ่งเกิดจากความเชื่อ สามัญสำนึก หรือประสบการณ์ของผู้ใช้สารสนเทศนั้น ๆ โดยมักอยู่ในรูปของข้อมูลที่วัดได้หรือจับต้องได้

3) **ความรู้** เป็นสารสนเทศที่ผ่านกระบวนการคิดเปรียบเทียบ เชื่อมโยง กับความรู้อื่น จนเกิดเป็นความเข้าใจ และนำไปใช้ประโยชน์ในการสรุปและตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้โดยไม่จำกัดช่วงเวลา หรือกล่าวได้ว่า ความรู้เป็นสารสนเทศที่ก่อประโยชน์ในการนำไปใช้งาน

4) **ปัญญา** คือความรู้ความเข้าใจในสิ่งทั้งหลายตามสภาพความเป็นจริง ซึ่งความเข้าใจเกิดจากการรู้ทั่วถึงเหตุและผล เพราะได้ผ่านการพิจารณาไตร่ตรองหรือคิดอย่างรอบคอบ เพื่อขจัดความไม่แจ่มแจ้งชัดเจนให้หมดไปได้แล้ว “ปัญญา” จึงเป็นขั้นความรู้ที่สูงกว่าความรู้ทั่วไป เป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน ก่อให้เกิดประโยชน์ในการนำความรู้ไปใช้อย่างชาญฉลาด ซึ่งปัญญาเป็นพลังระดับสูงสุดที่มนุษย์สามารถสร้างขึ้นได้ในตัวเองด้วยความพยายามรับรู้ เรียนรู้ และฝึกฝน จากขั้นตอนง่าย ๆ จนถึงขั้นสูงสุดของปัญญาที่เรียกว่า “ความรู้แจ้ง” (enlightenment)

5) **นวัตกรรม** เป็นขั้นการสร้างสรรค้ความรู้ที่สูงกว่าความรู้ทั่วไป เป็นความรู้ในลักษณะของความคิดริเริ่ม สร้างสรรค้ ที่จับต้นมาจากภายในจิตใจตนเองให้ต้องกระทำสิ่งนั้น ๆ เมื่อเผชิญสถานการณ์ ปัญหา ความรู้ที่ตนเองมีอยู่จะถูกสกัด ประมวล วิเคราะห์ ผนวกกับความรู้ที่ได้รับมาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมาได้ เป็นนวัตกรรม ขึ้นมาใช้ในการแก้ปัญหา นวัตกรรม จึงเป็นความรู้ที่ถูกพัฒนาต่อยอดและเชื่อมโยงกับ “ปัญญา” เป็นการนำความรู้ที่ได้รวบรวม และผ่านการพิจารณาไตร่ตรองหรือคิดอย่างรอบคอบนำไปใช้ในทางปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่ผลในทางปฏิบัติและการแก้ปัญหาในสภาพการณ์ที่เป็นจริง ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กรและสังคม

ภาพที่ 2.3 พีระมิดแสดงลำดับขั้นของความรู้

ที่มา: กรมควบคุมโรค (2558, น. 21-25)

3.3.5 แนวคิดการจัดการความรู้แบบทูน่าโมเดล (Tuna Model) วิชาดา เวทย์ประสิทธิ์ (2563) ได้กล่าวว่า โมเดลการจัดการความรู้โดยใช้โมเดลปลาทูน่า เป็นแนวคิดของประพนธ์ ผาสุกยี่ด จากสถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.) โดยได้เปรียบเทียบองค์ประกอบ

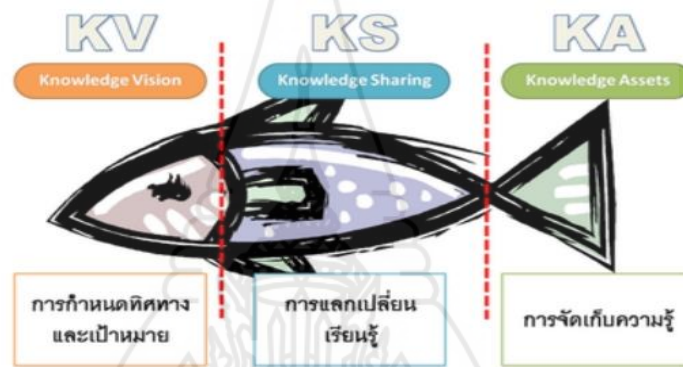

หลักของการจัดการความรู้กับปลา สามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ หัวปลา ตัวปลา และหางปลา ดังนี้

1) หัวปลา (*knowledge vision- KV*) คือ การกำหนดเป้าหมายว่าเราต้องการทำ KM ไปทำไม ทำเพื่อแก้ปัญหาอะไร หรือทำให้คนเก่งขึ้นในด้านใด

2) ตัวปลา (*knowledge sharing-KS*) คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกที่ทำ KM ร่วมกัน จะดำเนินการอย่างไร ใครเกี่ยวข้องบ้าง

3) หางปลา (*knowledge assets-KA*) คือ การจัดเก็บความรู้ที่มีอยู่เพื่อนำมาใช้ งาน เปรียบเสมือนกับการสะสมหางปลา ทำให้ปลาเคลื่อนที่ไปข้างหน้า

ภาพที่ 2.4 แสดง 3 องค์ประกอบของ โมเดลปลา

ที่มา: วิชาดา เวทย์ประสิทธิ์ (2563) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

กล่าวโดยสรุป ความรู้ สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน และความรู้ที่ชัดแจ้ง ส่วนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 1) คน 2) เครื่องมือและเทคโนโลยี และ 3) กระบวนการจัดการความรู้ โดยในการวิจัยในครั้งนี้ได้นำแนวคิดต่าง ๆ มากำหนดประเด็นศึกษา กระบวนการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5) การเข้าถึงความรู้ 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ 7) การเรียนรู้

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร

4.1 ความหมายการส่งเสริมการเกษตร

พัฒนา สุขประเสริฐ (2557) กล่าวว่า การส่งเสริมการเกษตร คือ การใช้ศาสตร์และศิลป์ในการพัฒนาด้านการเกษตรและสิ่งที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกษตรกรและครอบครัวได้มี

ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตได้อย่างเพียงพอ มีความสามารถในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องจนทำให้มีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในขณะที่ชุมชนและสังคมก็มีความมั่นคงในด้านอาหาร รวมถึงทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศก็อยู่ในภาวะที่สมดุล ซึ่งก็จะเป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนต่อการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง

กรมส่งเสริมการเกษตร (ม.ป.ป.) การส่งเสริมการเกษตร คือ กระบวนการให้การศึกษานอกระบบ เพื่อบริการความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ เกี่ยวกับการเกษตร รวมทั้งการบริการแก่บุคคลเป้าหมายที่เป็นเกษตรกรครอบครัว ชุมชน และกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง ให้เรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้เกษตรกรช่วยเหลือตนเองได้ พัฒนาการผลิตและชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

วรทัศน์ อินทร์คัมพร (2556) กล่าวว่า การส่งเสริมการเกษตร คือ เป็นกระบวนการในการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกรในชนบท รวมทั้งวิถีชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อีกทั้งเป็นการให้บริการแก่ ประชาชนด้านการเกษตร โดยให้คำปรึกษา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้เขาได้รับความรู้นำไปปฏิบัติด้วยตัวของเขาเอง จนสามารถช่วยเหลือตัวเองได้

กล่าวโดยสรุป การส่งเสริมการเกษตร คือ กระบวนการ หรือวิธีการใดก็ตาม ที่เป็น การพัฒนาการเกษตร การให้คำแนะนำ การช่วยเหลือปัญหา และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตรให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนพฤติกรรม นำความรู้ไปปฏิบัติในการทำเกษตร เพื่อให้เกษตรกรมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

4.2 วิธีการส่งเสริมการเกษตร

Bradfield (1966) อ้างถึงใน วรทัศน์ อินทร์คัมพร (2556) แบ่งวิธีส่งเสริมออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1) วิธีการส่งเสริมรายบุคคล (*individual methods*) เป็นการส่งเสริมบุคคลเป้าหมายในครั้งหนึ่งเพียงคนเดียว เป็นวิธีการส่งเสริมที่ช่วยให้บุคคลเป้าหมายยอมรับได้มาก และได้รับประโยชน์มากหากบุคคลเป้าหมายเป็นผู้นำท้องถิ่นประชาชนกลุ่มต่าง ๆ การส่งเสริมรายบุคคล ใช้วิธีการดังต่อไปนี้

- (1) การเยี่ยมที่บ้านและไร่ (farm visit)
- (2) การติดต่อที่สำนักงาน (office call)
- (3) การติดต่อทางจดหมาย (letter)
- (4) การติดต่อทางโทรศัพท์ (telephone call)

2) *วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม (group methods)* การส่งเสริมแบบกลุ่ม เป็นการกระทำกับบุคคลเป้าหมายตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมต้องใช้เทคนิคการส่งเสริม เพื่อทำความเข้าใจและถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลเป้าหมายเป็นจำนวนมากมีความเข้าใจ อาจจะทำกับกลุ่มแม่บ้าน ผู้นำท้องถิ่น กลุ่มเยาวชน เป็นต้น วิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบกลุ่ม มีหลายวิธี เช่น

- (1) การประชุม (-meetings)
- (2) การสาธิต (demonstration)
- (3) การจัดทัศนศึกษา (field trip)
- (4) การจัดฝึกอบรมพิเศษ (special training course)
- (5) การทดสอบในท้องถิ่น (verification trial)
- (6) การจัดงานวันเกษตร (field day)

3) *วิธีการส่งเสริมมวลชน (mass method)* เป็นวิธีการส่งเสริมที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปสู่บุคคลเป้าหมายได้ครั้งละมาก ๆ โดยไม่จำกัดจำนวนและไม่จำเพาะเจาะจงว่าเป็นบุคคลใด เราสามารถแยกวิธีการส่งเสริมมวลชนโดยผ่านสื่อต่างๆ ได้ดังนี้

สิ่งพิมพ์ นิทรรศการ วิทยุกระจายเสียง รายการโทรทัศน์ ภาพยนตร์ การประกวด การรณรงค์

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2563) กล่าวถึง วิธีการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ไว้ดังนี้

1) *วิธีการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรโดยอิงบุคคลเป้าหมายเป็นเกณฑ์ (number target population oriented)* ได้แก่

(1) *วิธีการส่งเสริมแบบบุคคลต่อบุคคล (individual method)* เป็นการส่งเสริม โดยการให้เกษตรกรหรือบุคคลผู้รับการถ่ายทอดความรู้ได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระ การถ่ายทอดความรู้ไปสู่เกษตรกรโดยตรงเป็นรายบุคคล จะทำให้ผู้รับความรู้มีโอกาสโดยตรงที่จะปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมหรือนักวิชาการถ่ายทอด โดยวิธีการแบบนี้พบว่ามีหลายวิธี ได้แก่

- การเยี่ยมไร่ นา และบ้านของเกษตรกร
- เกษตรกรผู้รับการส่งเสริมมาติดต่อที่สำนักงาน
- การติดต่อทางโทรศัพท์
- การติดต่อทางจดหมายส่วนตัว
- การติดต่ออย่างไม่เป็นทางการ

(2) *วิธีการส่งเสริมโดยกลุ่มบุคคล (group method)* การส่งเสริมแก่กลุ่มบุคคล จะให้ผลดีในการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของผู้รับการส่งเสริม จากขั้นสนใจ (interest) ไปสู่การทดลองทำดู (trial) และหากเป็นที่พอใจของกลุ่มแล้ว สมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มก็อาจก้าวไกลไปถึงขั้นยอมรับ (adoption) เลยกี่ได้

- การประชุมกลุ่ม
- การฝึกอบรม
- การสาธิต
- การศึกษาดูงานนอกสถานที่

(3) การส่งเสริมแบบมวลชน (mass method) การส่งเสริมแบบมวลชนโดยสื่อสารมวลชน (mass media) จะช่วยในการส่งเสริมเผยแพร่นวัตกรรม (innovations) ให้ประชาชนได้ทราบว่าได้มีสิ่งนั้น ๆ เกิดขึ้นแล้วและก็มีอยู่ บางคนอาจสนใจที่จะศึกษาหารายละเอียดเพิ่มเติมอีก ซึ่งในขั้นนี้สื่อมวลชนก็ยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ดี และใช้กับคนจำนวนมาก ๆ ได้อย่างกว้างขวาง ได้แก่

- เอกสารหรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่
- ภาพโฆษณาหรือโปสเตอร์
- หนังสือพิมพ์
- วิทยุ
- โทรทัศน์
- ภาพยนตร์
- การจัดนิทรรศการ

2) การส่งเสริมโดยอิงวัตถุประสงค์เป็นเกณฑ์ (purpose oriented) มีวิธีการ ดังนี้

(1) การส่งเสริมโดยการเลือกการส่งเสริมเพียงเรื่องเดียว (single topic approach) มีข้อสมมติว่า ถ้าผู้รับการเปลี่ยนแปลงพบว่าเขาปฏิบัติตามได้ผลเป็นการง่ายที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงในเรื่องอื่น ๆ ภายหลัง การเข้าถึงแบบนี้มีการเลือกเรื่องก็ทำการส่งเสริมเพียงเรื่องเดียว

(2) การส่งเสริมโดยการเลือกเรื่องที่จะส่งเสริมหลาย ๆ เรื่อง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อพร้อม ๆ กัน (integrated approach of package approach) โดยการส่งเสริมให้ผลผลิตอย่างไรอย่างหนึ่ง โดยการปรับปรุงปัจจัยในการผลิตหลาย ๆ อย่างตามความจำเป็น

(3) การส่งเสริมโดยการเลือกเรื่องทั้งหมดเกี่ยวกับฟาร์มและบ้านเรือน (farm and home approach) ต้องคำนึงว่าฟาร์มและบ้านเรือนรวมกันเป็นหน่วยเดียว และต้องคำนึงว่าทำอย่างไรจึงจะทำให้การจัดฟาร์มและบ้านเรือนในลักษณะที่ครอบครัวมีรายได้สุทธิสูง ในสถานการณ์และช่วงเวลาหนึ่ง ๆ การเข้าถึงแบบนี้จะทำให้เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลงคือ มีการทำมาหากินเต็มທີ່ขึ้น การเข้าถึงแบบนี้เพื่อที่จะให้บุคคลเป้าหมายเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการเพิ่มรายได้ โดยการลงทุนผลิตต่ำสุด และได้กำไรมากที่สุดในการทำงานในบ้านและในฟาร์ม

(4) การส่งเสริม โดยการเลือกท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งเป็นเป้าหมายในลักษณะ *intensive* โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมเน้นเฉพาะพื้นที่ลักษณะของการผลิตและการเกษตรที่เฉพาะพื้นที่นั้นหรือเป็นไปตามความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่เป็นสำคัญ

3) วิธีการส่งเสริม โดยอิงเจ้าหน้าที่เป็นเกณฑ์ (*change agent oriented*) นับเป็นวิธีการส่งเสริมอีกวิธีการหนึ่ง

(1) การใช้ *change agent* ที่มีความรู้แบบกว้าง (*Generalist approach*) โดยถ่ายทอดแบบกว้างๆ หรือทั่วไป ไม่เป็นรายวิชาหรือเฉพาะอย่าง (*specific*)

(2) การใช้ทีมนักวิชาการ (*team approach*) กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วยนักส่งเสริมที่เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา เช่น พืช ปฐพี สัตว์ การจัดการฟาร์ม เข้าไปในหมู่บ้านเป็นทีม

(3) การใช้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วย (*Interagency หรือ cooperative approach*) ดำเนินการคล้ายวิธีที่ 2 แต่เจ้าหน้าที่มาจากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นักส่งเสริม พัฒนาการเข้าไปร่วมกันทำงาน อาจจะเข้าไปพร้อมกันหรือคนละครั้งก็ได้เพื่อประสานงานกันในการพัฒนาการเกษตร

(4) การใช้เจ้าหน้าที่เป็นสื่อมวลชน (*change agent as mass media approach*) โดยการนำเอาสื่อมวลชนต่างๆ เช่น วิทยุ หรือสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ และอื่น ๆ มาเป็นตัวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (*change agent*) ในความคิดของเกษตรกร

4) วิธีการส่งเสริม โดยอิงเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเกณฑ์ (*information technology oriented*) ปัจจุบันวิวัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ การพัฒนาคอมพิวเตอร์ การสื่อสารทางไกล การใช้ระบบดาวเทียมและการวิวัฒนาการส่งข้อมูลผ่านเครื่องสมองกล หรือคอมพิวเตอร์จะเพิ่มประสิทธิภาพการถ่ายทอดมากที่สุดและเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเป็นกระบวนการที่สามารถนำข้อได้เปรียบหรือสิ่งที่มีอยู่ในระบบสื่อสารข้อมูลทางไกลมาใช้ ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกและผลิตผลผลิตการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดยิ่ง

5) วิธีการส่งเสริม โดยอิงชุมชนเป็นเกณฑ์ (*community oriented*) ในปัจจุบันนี้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ในลักษณะของการประสานหน่วยงานทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นลักษณะผสมผสาน (*integrated*) กันตามความต้องการและภูมิปัญญาของท้องถิ่น ซึ่งเรียกว่าศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร โดยจัดให้เป็นศูนย์ของการเรียนรู้ของเกษตรกรตลอดจนผู้สนใจในการพัฒนาเกษตรในลักษณะครบวงจร โดยเริ่มตั้งแต่ทรัพยากรการผลิต การลงทุนการผลิต การวิเคราะห์สภาวะการด้านการตลาดการใช้

เทคโนโลยีการผลิต การดำเนินการผลิต การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวและการจัดการผลผลิตสู่ตลาด และอุตสาหกรรมแปรรูป

วรัทศน์ อินทรคัมพร (2556) กล่าวว่า ทุกวิธีการของการส่งเสริมไม่มีวิธีการใดที่ดีที่สุด การส่งเสริมที่ประสบผลสำเร็จได้ดีขึ้น มีปัจจัยและองค์ประกอบหลายอย่างด้วยกัน ซึ่งปัจจัยและองค์ประกอบเหล่านั้น อาจขึ้นอยู่กับตัวเกษตรกรหรือกลุ่มเป้าหมาย หรืออาจขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมหรืออาจจะเป็นสื่อในการถ่ายทอด ความรู้ไปยังกลุ่มเป้าหมายก็ได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่นักส่งเสริมจะต้องเตรียมพร้อมในเรื่องข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับบุคคลเป้าหมาย เตรียมพร้อมในการเลือกวิธีการในการส่งเสริม ตลอดจนเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับตัวของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเองในการทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) อย่างดีที่สุด ก่อนลงมือปฏิบัติงาน

สรุปได้ว่า วิธีการส่งเสริมการเกษตรนั้นสามารถแบ่งออกได้หลากหลายวิธี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเกณฑ์การแบ่งของแต่ละบุคคล ดังนั้นการส่งเสริมการเกษตรให้ประสบผลสำเร็จ อาจต้องเลือกใช้วิธีการส่งเสริมเกษตรหลายรูปแบบผสมกัน รวมถึงต้องเลือกวิธีการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมกับบุคคลเป้าหมาย ความพร้อมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม รวมถึงสภาพบริบทพื้นที่

4.3 แนวคิดและทฤษฎีความต้องการ

เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (2561) ได้อธิบายเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีความต้องการ ไว้ดังนี้

4.3.1 ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ มาสโลว์ ได้มีแนวความคิดเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ โดยเชื่อว่ามนุษย์เป็น “สัตว์ที่มีความต้องการ” (wanting animal) และเป็นการยากที่มนุษย์จะไปถึงขั้นของความพึงพอใจอย่างสมบูรณ์ โดยเรียงลำดับความต้องการของมนุษย์จากขั้นต้นไปสู่ความต้องการขั้นต่อไปไว้เป็นลำดับดังนี้

- 1) ความต้องการทางร่างกาย (*physiological needs*) หมายถึง ความต้องการพื้นฐานของร่างกายซึ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์เพื่อความอยู่รอด
- 2) ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง (*security or safety needs*) หมายถึง ความต้องการมั่นคงปลอดภัยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยเมื่อมนุษย์สามารถตอบสนองความต้องการทางร่างกายได้แล้ว มนุษย์ก็จะเพิ่มความต้องการในระดับที่สูงขึ้นต่อไป
- 3) ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (*belonging and love needs*) หมายถึง ความต้องการที่จะเป็นที่รักของผู้อื่น และต้องการมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น
- 4) ความต้องการการยกย่อง (*esteem needs*) หมายถึง ความต้องการที่จะมองตนเองว่ามีคุณค่าสูง เป็นบุคคลที่น่าเคารพยกย่องจากทั้งตนเองและผู้อื่น

5) **ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (self-actualization)** หมายถึง ความต้องการที่จะรู้จักและเข้าใจตนเองตามสภาพที่แท้จริง เพื่อพัฒนาชีวิตของตนเองให้สมบูรณ์ เป็นความต้องการสูงสุดของแต่ละบุคคล

4.3.2 ทฤษฎีความต้องการของแมคเคลแลนด์ เดวิด แมคเคลแลนด์ มีแนวคิดว่ามีมนุษย์มีการเรียนรู้ความต้องการจากสังคมที่เกี่ยวข้องจนมีความต้องการที่ถูกต้องตัวและพัฒนามาตลอดช่วงชีวิตของตน แมคเคลแลนด์ได้กำหนดความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 3 ประเภท

- 1) ความต้องการความสำเร็จ (needs for achievement)
- 2) ความต้องการความผูกพัน (needs for affiliation)
- 3) ความต้องการอำนาจ (needs for power)

4.3.3 ทฤษฎีความต้องการของอัลเดอร์เฟอร์ เคลย์ตัน อัลเดอร์เฟอร์ เป็นผู้จัดกลุ่มความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 3 กลุ่ม ซึ่งรู้จักกันดีในทฤษฎีที่เรียกว่า ทฤษฎี ERG (ERG theory) ได้แก่

- 1) ความต้องการดำรงชีวิตอยู่ (existence needs)
- 2) ความต้องการความสัมพันธ์ (relatedness needs)
- 3) ความต้องการก้าวหน้า (growth needs)

4.3.4 ทฤษฎีความต้องการของเฮอชเบอร์ก เฟรดเดอริก เฮอชเบอร์ก ได้เสนอพัฒนาทฤษฎีสองปัจจัย (Two-Factor Theory) ที่พัฒนามาจากทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ โดยกล่าวว่า ความพึงพอใจและแรงจูงใจเป็นแรงขับให้มนุษย์เกิดพฤติกรรมต่างๆ ได้แก่ ปัจจัยอนามัย (hygiene factors) และปัจจัยจูงใจ (motivating factors)

4.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ

เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (2561) ได้อธิบายเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจไว้ว่า แรงจูงใจ (Motivation) เป็นกระบวนการที่โน้มน้าวให้บุคคลที่ถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้าโดยจงใจให้กระทำเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์บางอย่าง ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ สามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

- 1) กลุ่มที่เน้นเนื้อหาทฤษฎี
- 2) กลุ่มเน้นกระบวนการจูงใจ
- 3) กลุ่มเสริมแรงจูงใจ

4.5 ทฤษฎีความคาดหวังของวรูม

เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (2561) ได้อธิบายเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจไว้ว่า วิคเตอร์ วรูม เสนอทฤษฎีความคาดหวังของมนุษย์ (expectancy theory) โดยอธิบายว่า ความคาดหวัง

เป็นพฤติกรรมส่วนบุคคล ความต้องการเหตุผลในการที่จะกระทำกิจกรรมใด ๆ เพื่อให้ผลตอบแทนตามที่ตนต้องการหรือความคาดหวังเกิดจากคุณค่าของสิ่งที่มาล่อใจ องค์ประกอบของแรงจูงใจ ในทฤษฎีความคาดหวังของมนุษย์ของวูม มี 3 องค์ประกอบ (VIE theory)

ดังนี้

- 1) ความพอใจในผลลัพธ์หรือความรุนแรงของความต้องการของมนุษย์ (valance: V)
- 2) ความเป็นเครื่องมือของผลลัพธ์ (instrumentality: I)
- 3) ความคาดหวัง (expectancy)

กล่าวโดยสรุป การส่งเสริมการเกษตรเป็นกระบวนการ หรือวิธีการที่ทำให้การเกษตรเกิดการพัฒนา เกษตรกรเกิดการพัฒนาตนเอง นำความรู้ไปปฏิบัติในการทำการเกษตร และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในการส่งเสริมการเกษตรสามารถแบ่งการส่งเสริมออกได้หลากหลายวิธี ขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ในการแบ่ง โดยในการวิจัยในครั้งนี้ได้นำแนวคิดต่าง ๆ มากำหนดประเด็นศึกษาความต้องการต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการความรู้ ได้แก่ การส่งเสริมแบบรายบุคคล การส่งเสริมแบบรายกลุ่ม การส่งเสริมแบบมวลชน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

5.1.1 สภาพทางสังคม วินัด อ่วมอยู่ (2556) ศึกษาการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกรในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากเป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 52.14 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.28 คน

วินัย ขาวมี (2557) ศึกษาการจัดการความรู้เรื่องการผลิตข้าวของเกษตรกรตำบลเหมืองแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 46 - 57 ปี มีสถานภาพสมรส จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 3 คน มีประสบการณ์การปลูกข้าวเป็นระยะเวลา 21 - 30 ปี

อัญชลี ยิ้มสมบุญ (2554) ศึกษาการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 55 ปีขึ้นไป จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพหลักทำสวนมะพร้าว

ธัญกร คำก้อน และวรทัศน์ อินทรคัมพร (2553). ศึกษาการจัดการความรู้ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวชาวดอกมะลิ 105 ในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า เกษตรกรผู้

ปลูกข้าวขาวดอกมะลิ 105 ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ยรวม 49.27 ปี และจบการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสบการณ์ของการปลูกข้าวขาวดอกมะลิ 105 เฉลี่ยเท่ากับ 17.07 ปี

5.1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ วินัด อ่วมอยู่ (2556). การผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกรในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.23 คน พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 22.94 ไร่ รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 294,474.53 บาท รายจ่ายภาคการเกษตรเฉลี่ย 108,608.59 บาท หนี้สินเฉลี่ย 191,441.86 บาท พื้นที่ปลูกกล้วยไข่เฉลี่ย 5.48 ไร่ มีประสบการณ์เฉลี่ย 15.56 ปี โดยเกษตรกรปลูกกล้วยไข่เป็นอาชีพหลัก จ้างแรงงานรายวันช่วยในการผลิต ต้นทุนการผลิตต่อไร่เฉลี่ย 5,355.30 บาท ใช้ทุนส่วนตัว ผลผลิตที่ได้เฉลี่ย 2,673.72 กิโลกรัมต่อไร่

วินัย ขาวมี (2557) ศึกษาการจัดการความรู้เรื่องการผลิตข้าวของเกษตรกรตำบลเหมืองแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ลักษณะการถือครองที่นาส่วนใหญ่เป็นที่เช่าเพื่อทำการเกษตร และมีรายได้มากกว่า 90,000 บาท

อัญชลี ยิ้มสมบุญ (2554) ศึกษาการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า และมีพื้นที่ทำการเกษตร จำนวน 6 – 10 ไร่ มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพเกษตร 30 ปีขึ้นไป

ธัญกร คำก้อน และวรัศนี อินทรคัมพร (2553) ศึกษาการจัดการความรู้ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวขาวดอกมะลิ 105 ในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ลักษณะพื้นที่นาที่ใช้ปลูกข้าวขาวดอกมะลิ 105 เป็นพื้นที่ของตนเองทั้งหมด ใช้น้ำฝนเพื่อปลูกข้าวขาวดอกมะลิ 105 มีขนาดพื้นที่ทำนาของการปลูกข้าวขาวดอกมะลิ 105 เฉลี่ยเท่ากับ 20.36 ไร่ มีจำนวนแรงงานที่ใช้ในการปลูกข้าวขาวดอกมะลิ 105 อยู่ระหว่าง 1 – 5 คน

5.2 การผลิตและการตลาดของกล้วยไข่

5.2.1 การผลิตกล้วยไข่ วินัด อ่วมอยู่ (2556) การผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกรในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ปลูกเป็นที่ราบ ดินร่วนปนทราย ไม่เคยเก็บตัวอย่างดินไปวิเคราะห์ ใช้พันธุ์กำแพงเพชร แหล่งพันธุ์จากในท้องถิ่น มีประวัติ มีการตัดแต่งหน่อและใบ ตัดปลีเมื่อกล้วยติดผลจนหิวสุดท้าย มีการคัดเลือกหน่อ น้ำให้แบบรวดตามร่อง ใช้น้ำจากบ่อบาดาล ให้น้ำเฉลี่ยปีละ 23.48 ครั้ง ไม่มีการป้องกันความเสียหายจากลมพายุ ไม่มีการระบาดของแมลง มีการระบาดของโรค โรคที่พบมากที่สุดได้แก่โรคใบไหม้ช่วงเดือนพฤษภาคม – สิงหาคม ป้องกันกำจัดโดยฉีดพ่นสารเคมี การกำจัดวัชพืชเฉลี่ย 6.40 ครั้งต่อปี โดยฉีดพ่นสารเคมีไม่ใช้สารเคมีหลังติดผลและไม่ห่อเครือ การเก็บเกี่ยวสังเกตจากผลจะมีลักษณะกลม ใช้คนแบกหามออกจากสวน ไม่ทำความสะอาดผลผลิต การจัดการสวนหลังเก็บเกี่ยวโดยการปลูกใหม่

รัตนา ไชยช่วย ชาติชาย ไชยช่วย และชัยวัฒน์ มกรเทศ (2554) ได้ศึกษาการจัดการปุ๋ยอินทรีย์เพื่อผลิตกล้วยไข่คุณภาพ พบว่า การใส่ปุ๋ยมูลไก่ 20 กิโลกรัมต่อต้น + ปุ๋ยสูตร 16-16-16 จำนวน 250 กรัมต่อต้น ให้การเจริญเติบโตและคุณภาพผลผลิตของกล้วยไข่สูงกว่าการทดลองอื่น ๆ สำหรับรูปแบบการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่เหมาะสมต่อการผลิตกล้วยไข่คุณภาพคือการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมีสูตรเสมอ เพื่อให้กล้วยไข่ได้รับธาตุอาหารทุกธาตุอย่างเพียงพอ

5.2.2 การตลาดของกล้วยไข่ วินัด อ่วมอยู่ (2556) การผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกรในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลจำหน่ายผลิตผลให้พ่อค้า/แม่ค้าในท้องถิ่นที่มาซื้อในสวนและเป็นผู้กำหนดราคา โดยการขายส่ง มีการคิดเกรด ขายเป็นตั้งเฉลี่ยตั้งละ 111.25 บาท ชำระเงินตามจำนวนผลิตผลที่ซื้อขายเป็นครั้ง ๆ ไม่มีการรวมกลุ่มจำหน่ายและแปรรูปผลิตผล ใช้ข้อมูลการตลาดในการตัดสินใจผลิตกล้วยไข่ โดยปัญหาที่พบได้แก่ ปัญหาต้นกล้วยไข่หักล้มอยู่ในระดับมาก และปัญหาโรคและแมลงศัตรูกล้วยไข่อยู่ในระดับน้อย

5.3 กระบวนการจัดการความรู้

วินัย ขาวมี (2557) ศึกษาเกี่ยวกับ การจัดการความรู้เรื่องการผลิตข้าวของเกษตรกรตำบลเมืองแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การจัดการความรู้เรื่องการผลิตข้าวของเกษตรกร ประกอบด้วย 1) การสร้างความรู้ ซึ่งเกษตรกรสร้างความรู้โดยการนำภูมิปัญญาชาวบ้านที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษมาทดลองปฏิบัติผสมผสานกับความรู้จากการถ่ายทอดของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรรวมทั้งความรู้ที่ได้จากเพื่อนบ้านมาประยุกต์ใช้ 2) การแสวงหาความรู้ พบว่าเกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรม เช่น การฝึกอบรม ตลอดจนสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ เอกสารต่าง ๆ 3) การปรับใช้ความรู้ พบว่า เกษตรกรนำเอาความรู้จากการถ่ายทอดมาทดลองปฏิบัติ 4) ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ พบว่า เกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนความรู้ โดยการพูดคุยกันหลังเลิกงานในที่ชุมชน เช่น ตลาด ร้านค้า งานเลี้ยงภายในชุมชน เป็นต้น

ประจักษ์ ก๊กก้อง และธัญรดี บุญปั้น (2560) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการปลูกกล้วยไข่อย่างมีคุณภาพของเกษตรกรในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า

ชุมชนมีกระบวนการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการและส่งผลกระทบต่อชุมชน คือ ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการบ่งชี้หรือระบุความรู้ คือ ทำให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อการอนุรักษ์สายพันธุ์กล้วยไข่ เกิดกลุ่มเกษตรกรรายย่อยขนาดเล็กในเครือญาติและเพื่อนบ้าน ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดความรักและสามัคคีกันในกลุ่มเกษตรกร และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มเกษตรกรด้วยตนเอง ชุมชนมีการถ่ายทอดความรู้ และมีหลักสูตรการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา เยาวชนอนุรักษ์พันธุ์กล้วยไข่พันธุ์พื้นเมืองกำแพงเพชร ชุมชนมีจุดเด่นเรื่องการเกษตรกล้วยไข่ ชุมชนมีองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ชุมชนเป็นแหล่ง

เรียนรู้ที่สำคัญของจังหวัด และเกษตรกรในชุมชนสามารถเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุคคลหรือชุมชนอื่นได้

ภัทรชานนท์ สายแก้ว (2560) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีการดำเนินการในกระบวนการจัดการความรู้ ดังนี้ การแสวงหาความรู้ในการศึกษาจากเอกสาร และสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ Internet นิตยสาร เรียนรู้จากประสบการณ์ของเกษตรกรต้นแบบ เรียนรู้จากประสบการณ์ของคณะกรรมการศูนย์ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ โดยการเก็บไว้ในตัวบุคคล (จดจำ) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ โดยผ่านการทำกิจกรรมร่วมกันผ่านการประชุม ศูนย์ และเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลภายนอกศูนย์ ผ่านการจัดฝึกอบรมที่หน่วยงานภาครัฐสนับสนุน

อุทัยวรรณ ภูเทษ (2551) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ กระบวนการจัดการความรู้ในการปรับพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการเพาะปลูกของเกษตรกร บ้านหนองแอก ตำบลหนองหม้อ อำเภอตาลดี จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า แบ่งออกเป็น 7 กระบวนการ คือ 1) การรับความรู้จากภายนอก การเรียนรู้ของเกษตรกรเกิดจากการรับรู้ภายนอก โดยเฉพาะในเรื่องของการควบคุมศัตรูข้าวโดยวิธีผสมผสานหรือ IPM ถึงแม้ว่าจะเป็น การรับความรู้จากภายนอกแต่นำความรู้นั้นมาปฏิบัติจริง ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างที่ได้มีการปฏิบัติ 2) การเป็นบุคคลเรียนรู้ เกษตรกรมีความตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ทั้งในอดีตที่มีการซึมซับความรู้จากการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปตามธรรมชาติ รวมถึงมีกระบวนการเกิดวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เห็นได้จากการเรียนรู้ในอดีตที่ใช้หลักการถ่ายทอดความรู้ในลักษณะการบอกให้จำ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น ความรู้ต่าง ๆ มิได้มีการตราเป็นลายลักษณ์อักษร ดังนั้นผู้เรียนต้องมีความอดทน ช่างสังเกต ช่างซักถาม อยู่ตลอดเวลาและกระทำซ้ำ เพื่อให้เกิดความชำนาญในเรื่องนั้น ๆ 3) การเชื่อมโยงความรู้ภายนอกเข้ากับภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน เกษตรกรสามารถเรียนรู้เพื่อที่จะหาจุดเชื่อมความรู้ใหม่ที่มีประโยชน์โดยไม่ละเลยความรู้เก่าหรือภูมิปัญญาดั้งเดิมก่อให้เกิดความรู้ใหม่ที่นำไปแก้ไขปัญหา ซึ่งเห็นได้จากพฤติกรรมของเกษตรกรในการที่จะเลือกรับเครื่องจักรกลทุ่นแรงที่เป็นความรู้ใหม่มาใช้ควบคู่กับเครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตรดั้งเดิมที่ผลิตขึ้นเองอันเป็นความรู้เก่า 4) การทดลองปฏิบัติร่วมกัน การเรียนรู้ของเกษตรกรเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริง ดังนั้นเพื่อเป็นบทพิสูจน์ความรู้ใหม่ที่เข้ามาจะสามารถใช้ประโยชน์ได้จริงจึงมีการทดลองปฏิบัติร่วมกัน และเพื่อการเปรียบเทียบให้ได้ทราบผลที่ชัดเจนในแปลงทดลองจำนวน 2 แปลง อันจะทำให้การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้มีความชัดเจนขึ้น และพบว่าการเรียนรู้จากแปลงนาที่ดำเนินการร่วมกันของสมาชิกประสบความสำเร็จชัดเจนกว่าแปลงในระดับปัจเจกบุคคล 5) การเลือกสรรความรู้ที่สามารถประยุกต์ใช้ได้

พฤติกรรมของเกษตรกรในการเลือกเอาความรู้มาประยุกต์ใช้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มก้าวหน้า ถือได้ว่ามีความชัดเจนทั้งการยอมรับแนวคิดและการปฏิบัติ กลุ่มเรียนรู้เป็นกลุ่มที่ยอมรับในแนวคิด แต่ยังคงขาดความชัดเจนในแนวทางการปฏิบัติ และกลุ่มเริ่มยอมรับแนวคิดซึ่งเป็นกลุ่มที่ยอมรับในแนวคิดแต่เลือกที่จะไม่ปฏิบัติตาม 6) การจัดแหล่งเรียนรู้สำหรับบุคคลภายนอกเพื่อให้การจัดการความรู้ปรากฏเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนประกอบกับการเรียนรู้ในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ เกษตรกรได้จัดแหล่งเรียนรู้ออกเป็นสองส่วนคือ การบรรยายโดยวิทยากร และการจัดทำแปลงสาธิต 7) การจัดเก็บข้อมูลการเรียนรู้ของเกษตรกรเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริงถึงแม้จะเป็นการรับความรู้จากภายนอกก็ตาม แต่เมื่อนำมาสู่การปฏิบัติจริงร่วมกันก่อให้เกิดความรู้ใหม่ขึ้น ซึ่งความรู้ที่ได้รับนั้นเป็นความรู้ในลักษณะของความรู้ที่ฝังอยู่ในบุคคล (tacit knowledge) และในระหว่างการปฏิบัติงานร่วมกันยังก่อให้เกิดความรู้ที่สอดแทรกหรือเกิดขึ้นในระหว่างการทำงาน (embedded knowledge) ซึ่งความรู้ทั้งสองประเภทมิได้มีการจัดเก็บเป็นระบบเอกสารซึ่งยากแก่การเข้าถึงความรู้นั้นกระทั่งเมื่อมีการดำเนินกิจกรรมซ้ำ ๆ จึงจะทำให้ความรู้นั้นเปิดเผย (explicit knowledge) และบุคคลอื่นจึงจะสามารถเข้าถึงได้

5.4 การส่งเสริมการเกษตร

ธนชาติ บุญมี (2560) ศึกษาเกี่ยวกับ แนวทางการส่งเสริมการผลิตมะม่วงของเกษตรกรในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า เกษตรกรต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับมากที่สุดจากสื่อบุคคลของหน่วยงานราชการ ระดับมากจากสื่อบุคคลของหน่วยงานเอกชน จากสื่อสิ่งพิมพ์แผ่นพับ และคู่มือ จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อินเทอร์เน็ตและทีวี และระดับปานกลาง จากสื่อสิ่งพิมพ์ ไปสเตอร์ จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เป็นวิทยุ และวีดีโอ และเกษตรกรส่วนมากต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ในวิธีฝึกปฏิบัติ และบรรยายในระดับมาก และต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ในภาพรวมระดับปานกลาง ได้แก่ สาธิต และทัศนศึกษา

ภิรมย์ โสฬส (2557) ศึกษาเกี่ยวกับ การผลิตถั่วเหลืองและความต้องการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดสุโขทัย พบว่า เกษตรกรมีความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเกษตรระดับมากผ่านทางแผ่นพับ บุคคลราชการ และคู่มือ ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมการเกษตรระดับมากในรูปแบบการสาธิต และการบรรยาย

บุหงา จินดาวานิชสกุล (2561) ศึกษาเกี่ยวกับ แนวทางการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ในการผลิตลำไยนอกฤดู จังหวัดสระแก้ว พบว่า เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมด้วยวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม ในรูปแบบการฝึกอบรม ด้านเนื้อหาที่ต้องการองค์ความรู้ด้านการผลิต

เรื่องการผลิตกล้วยคุณภาพมาตรฐาน GAP ด้านผู้ส่งเสริมมีความต้องการความรู้จากนักวิชาการ
กรมวิชาการเกษตร และด้านการสนับสนุน เกษตรกรมีต้องการการสนับสนุนปัจจัยการผลิต

กล่าวโดยสรุป การวิจัยในครั้งนี้ได้นำแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มากำหนด
ประเด็นศึกษาการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยคุณภาพของเกษตรกรในอำเภอ
เมือง จังหวัดกำแพงเพชร ดังนี้ 1) สภาพพื้นฐานทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับ
การศึกษา ประสบการณ์การปลูกกล้วยไข่ การมีตำแหน่งทางสังคม 2) สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ
ได้แก่ พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด พื้นที่ปลูกกล้วยไข่ ลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตร
จำนวนแรงงานภาคการเกษตร รายได้ทั้งหมดในครัวเรือน 3) การผลิตและการตลาดกล้วยไข่ ได้แก่
การเลือกพื้นที่ปลูก การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การตลาด
4) กระบวนการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ ได้แก่ การบ่งชี้ความรู้
การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้
การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การเรียนรู้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของเกษตรกรในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร” มีวิธีดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตร ในปี พ.ศ.2564 จำนวน 103 ราย เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด ไม่มีการสุ่มตัวอย่าง

1.2 ผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่ม แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1.2.1 นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรจากสำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 19 ราย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างและสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 4 ราย

1.2.2 เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 103 ราย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างและสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 5 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 องค์ประกอบของเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็น แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม

2.1.1 แบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถาม 2 ลักษณะ คือ คำถามปลายปิด (close-ended question) และปลายเปิด (open-ended question) โดยแบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปลูกกล้วยไข่การมี

ตำแหน่งทางสังคม พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด พื้นที่ปลูกกล้วยไข่ ลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตร จำนวนแรงงานภาคการเกษตร รายได้ทั้งหมดในครัวเรือน

ตอนที่ 2 การดำเนินการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกร เพื่อศึกษาสภาพการผลิต การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว และการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกร ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ การเลือกพื้นที่ปลูก การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว และการตลาด

ตอนที่ 3 กระบวนการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของเกษตรกร ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ โดยแบ่งระดับการปฏิบัติการจัดการความรู้ออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ปฏิบัติเป็นประจำ ปฏิบัติบางครั้ง และไม่เคยปฏิบัติ

ตอนที่ 4 ความต้องการและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ ประกอบด้วย การส่งเสริมแบบรายบุคคล การส่งเสริมแบบรายกลุ่ม การส่งเสริมแบบมวลชน และข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการความรู้ในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ เป็นคำถามปลายเปิด โดยมีคำถามประกอบด้วย ด้านเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ด้านเนื้อหาข้อมูลการส่งเสริม และด้านวิธีการส่งเสริม

2.1.2 แบบสนทนากลุ่ม จัดเวทีสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยคำถามปลายเปิดประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตกล้วยไข่ให้ได้คุณภาพ

2.2 การสร้างและทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) ศึกษาแนวทางการสร้างแบบสอบถาม และแบบสนทนากลุ่มจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 3) จัดทำแบบสอบถามให้สอดคล้องกับกรอบการวิจัยและวัตถุประสงค์ในการวิจัย
- 4) นำแบบสอบถามที่สร้างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจแก้ไขเนื้อหา และพิจารณาความเหมาะสมของแบบสอบถาม จากนั้นนำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านการส่งเสริมการเกษตร จำนวน 3 คน เพื่อประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (item-objective congruence index: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินด้วยคะแนน 3 ระดับ ได้แก่

+1 = สอดคล้องหรือแน่ใจว่าข้อคำถามวัดตรงตามจุดประสงค์ที่ระบุไว้จริง

0 = ไม่แน่ใจข้อความวัดตรงตามจุดประสงค์ที่ระบุไว้

-1 = ไม่สอดคล้องหรือแน่ใจว่า ข้อคำถามไม่ได้วัดตรงตามจุดประสงค์ที่ระบุไว้

ผลการประเมิน พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.0 ซึ่งค่าที่ได้มีความตรงเชื่อถือได้ (ธีระ กุลสวัสดิ์, 2558)

5) นำแบบสอบถามที่ผ่านการเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านการส่งเสริมการเกษตรไปทดสอบกับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มประชากรในการศึกษา จำนวน 30 ราย จากนั้นจึงนำผลที่ได้มาทดสอบค่าความเที่ยง (reliability consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยผลการวิเคราะห์ พบว่า ตอนที่ 3 กระบวนการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตด้วยไข่มุขคุณภาพของเกษตรกร ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค เท่ากับ 0.916 และตอนที่ 4 ความต้องการและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตด้วยไข่มุขคุณภาพ ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาคเท่ากับ 0.875 ซึ่งเป็นค่าที่อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ จึงนำแบบสอบถามไปใช้เก็บข้อมูลจากประชากรต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวม 7 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 วางแผนการสอบถาม ผู้วิจัยวางแผนขั้นตอนการดำเนินการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

3.2 ประสานงาน ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรระดับตำบลในพื้นที่พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ความเป็นมาของงานวิจัย แผนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่และกลุ่มประชากรเป้าหมายที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ช่วยนัดหมายวันเวลา และสถานที่กับเกษตรกรในพื้นที่

3.3 จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ รายชื่อเกษตรกรที่เป็นประชากรในงานวิจัย แบบสอบถาม ดินสอ ปากกา กล้องถ่ายภาพ

3.4 ลงพื้นที่ ณ สถานที่นัดหมาย โดยดำเนินการแนะนำตัว ทำความรู้จักกับเกษตรกร ชี้แจงความเป็นมา วัตถุประสงค์ ความสำคัญของงานวิจัย และประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับจากงานวิจัย

3.5 ดำเนินเก็บข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามให้เกษตรกรดำเนินการบันทึกคำตอบลงในแบบสอบถาม

3.6 ตรวจสอบแบบสอบถาม ความครบถ้วน ถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับ และจำนวนแบบสอบถาม พร้อมทั้งกล่าวขอบคุณเกษตรกรที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์

3.7 นำข้อมูลไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับ และตรวจสอบความสมบูรณ์และถูกต้องของข้อมูลแล้ว นำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยโปรแกรมสำเร็จรูปต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 แบบสอบถาม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกร มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล จัดทำรหัสข้อมูล นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร วิเคราะห์โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าต่ำสุด (minimum value) ค่าสูงสุด (maximum value) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) สำหรับการสรุปข้อมูลเบื้องต้น

ตอนที่ 2 การดำเนินการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกร วิเคราะห์โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าต่ำสุด (minimum value) ค่าสูงสุด (maximum value) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

ตอนที่ 3 กระบวนการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของเกษตรกร วิเคราะห์โดยใช้สถิติโดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

ตอนที่ 4 ความต้องการและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

1) ความต้องการด้านการส่งเสริมการจัดการความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าต่ำสุด (minimum value) ค่าสูงสุด (maximum value) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) โดยความหมายของคะแนนระดับความต้องการ รายละเอียด ดังนี้

ระดับความต้องการน้อยที่สุด เท่ากับ 1 คะแนน

ระดับความต้องการน้อย เท่ากับ 2 คะแนน

ระดับความต้องการปานกลาง เท่ากับ 3 คะแนน

ระดับความต้องการมาก เท่ากับ 4 คะแนน

ระดับความต้องการมากที่สุด เท่ากัน 5 คะแนน
แปลความหมายผลคะแนน จากการนำค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละข้อมาจัด
กลุ่มเป็นระดับโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง ความต้องการน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.80 – 2.60 หมายถึง ความต้องการน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง ความต้องการปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง ความต้องการมาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง ความต้องการมากที่สุด

2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการความรู้ในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ
เป็นคำถามปลายเปิดวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์เนื้อหา จัดกลุ่มตามเนื้อหาที่มีความ
ความหมายคล้ายคลึงกันแล้วนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

4.2 การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนา
กลุ่มมาจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ และตั้งวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการจัดการความรู้
ในการผลิตกล้วยไข่ให้ได้คุณภาพของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและเกษตรกร

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง การจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของเกษตรกร ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

ตอนที่ 2 การดำเนินการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกร

ตอนที่ 3 กระบวนการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของเกษตรกร

ตอนที่ 4 ความต้องการและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

ตอนที่ 5 แนวทางการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร มีรายละเอียดดังนี้

1.1.1 เพศ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูล ร้อยละ 58.3 เป็นเพศชาย และร้อยละ 41.7 เป็นเพศหญิง

1.1.2 อายุ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูล มากที่สุดร้อยละ 38.8 มีอายุ 51-60 ปี รองลงมา ร้อยละ 29.1 มีอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 19.5 มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และร้อยละ 12.6 มีอายุต่ำกว่า 41 ปี ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีอายุต่ำสุด 35 ปี อายุสูงสุด 72 ปี และมีอายุเฉลี่ย 52.99 ปี

1.1.3 สถานภาพสมรส พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ส่วนใหญ่ร้อยละ 80.5 มีสถานภาพสมรส รองลงมา ร้อยละ 14.6 หย่าร้าง/หม้าย และน้อยที่สุดร้อยละ 4.9 โสด

1.1.4 ระดับการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ มากที่สุดร้อยละ 36.9 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 34.0 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ

14.6 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 6.8 ไม่ได้รับการศึกษา ร้อยละ 5.8 มีการศึกษาระดับปวส./อนุปริญญา และน้อยที่สุดร้อยละ 1.9 มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า

1.1.5 ประสบการณ์ในการปลูกกล้วยไข่ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่มากที่สุด ร้อยละ 31.1 มีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยไข่ 6-10 ปี รองลงมา ร้อยละ 27.2 มีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยไข่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ปี ร้อยละ 24.3 มีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยไข่ 11-20 ปี ร้อยละ 10.6 มีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยไข่ 21-30 ปี และน้อยที่สุดร้อยละ 6.8 มีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยไข่มากกว่าหรือเท่ากับ 31 ปี โดยเกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยไข่ต่ำสุด 2 ปี ประสบการณ์ในการปลูกกล้วยไข่สูงสุด 50 ปี และมีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยไข่เฉลี่ย 14.32 ปี

1.1.6 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ มากที่สุด ร้อยละ 59.2 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน รองลงมา ร้อยละ 21.4 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่าหรือเท่ากับ 5 คน และน้อยที่สุดร้อยละ 19.4 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 คน โดยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนสูงสุด 6 คน และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.49 คน

1.1.7 การมีตำแหน่งทางสังคม พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ โดยร้อยละ 96.2 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม และร้อยละ 3.9 มีตำแหน่งทางสังคม โดยร้อยละ 1.9 มีตำแหน่งทางสังคมเป็นกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน

ตารางที่ 4.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่

N = 103		
สภาพทางสังคมของเกษตรกร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	60	58.3
หญิง	43	41.7
2. อายุ (ปี)		
ต่ำกว่า 41	13	12.6
41-50	30	29.1
51-60	40	38.8
61 ขึ้นไป	20	19.5
ค่าต่ำสุด = 35 ค่าสูงสุด = 72 ค่าเฉลี่ย = 52.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 8.71		

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

N = 103

สภาพทางสังคมของเกษตรกร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3. สถานภาพสมรส		
โสด	5	4.9
สมรส	83	80.5
หย่าร้าง/หม้าย	15	14.6
4. ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	7	6.8
ประถมศึกษา	38	36.9
มัธยมศึกษาตอนต้น	35	34.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย	15	14.6
ปวส./อนุปริญญา	6	5.8
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	2	1.9
5. ประสบการณ์ในการปลูกกล้วยไข่ (ปี)		
น้อยกว่า หรือเท่ากับ 5	28	27.2
6-10	32	31.1
11-20	25	24.3
21-30	11	10.6
มากกว่าหรือเท่ากับ 31	7	6.8
ค่าต่ำสุด = 2 ค่าสูงสุด = 50 ค่าเฉลี่ย = 14.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 11.32		
6. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 2	20	19.4
3-4	61	59.2
มากกว่าหรือเท่ากับ 5	22	21.4
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 6 ค่าเฉลี่ย = 3.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.16		
7. การมีตำแหน่งทางสังคม		
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	2	1.9
คณะกรรมการหมู่บ้าน	2	1.9

1.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่

1.2.1 **พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด** พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูล มากที่สุด ร้อยละ 35.0 มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดน้อยกว่าหรือเท่ากับ 9 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 25.2 มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 10-19 ไร่ ร้อยละ 13.6 มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 20-29 ไร่ และมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 30-39 ไร่ และน้อยที่สุด ร้อยละ 12.6 มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดมากกว่าหรือเท่ากับ 40 ไร่ โดยเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดต่ำสุด 1 ไร่ มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดสูงสุด 54 ไร่ และมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 17.93 ไร่

1.2.2 **พื้นที่ปลูกกล้วยไข่** พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูล ร้อยละ 72.8 มีพื้นที่ปลูกกล้วยไข่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 4 ไร่ ร้อยละ 18.5 มีพื้นที่ปลูกกล้วยไข่ 5-9 ไร่ และมีพื้นที่ปลูกกล้วยไข่มากกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ตามลำดับ โดยเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ไม่มีพื้นที่ปลูกกล้วยไข่ต่ำสุด 1 ไร่ มีพื้นที่ปลูกกล้วยไข่มากที่สุด 40 ไร่ และมีพื้นที่ปลูกกล้วยไข่เฉลี่ย 4.33 ไร่

1.2.3 **ลักษณะการถือครองที่ดินเพื่อทำการเกษตร** แบ่งเป็น พื้นที่ของตนเอง และพื้นที่เช่า พบว่า

1) **พื้นที่ของตนเอง** เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูล ร้อยละ 30.1 มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเองน้อยกว่าหรือเท่ากับ 9 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 26 มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง 10-19 ไร่ ร้อยละ 17.5 มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง 20-29 ไร่ และร้อยละ 12.6 มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเองมากกว่าหรือเท่ากับ 30 ไร่ ตามลำดับ โดยเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่มีพื้นที่ของตนเองต่ำสุด 1 ไร่ มีพื้นที่ของตนเองมากที่สุด 54 ไร่ และมีพื้นที่ของตนเองเฉลี่ย 14.73 ไร่

2) **พื้นที่เช่า** เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูล ร้อยละ 15.5 มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นที่เช่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ไร่ และมีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นที่เช่า 6-15 ไร่ และร้อยละ 11.7 มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นที่เช่ามากกว่าหรือเท่ากับ 16 ไร่ โดยเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นที่เช่าต่ำสุด 1 ไร่ มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นที่เช่าสูงสุด 42 ไร่ และมีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นที่เช่าเฉลี่ย 12.02 ไร่

1.2.4 **จำนวนแรงงานภาคการเกษตร** แบ่งเป็น แรงงานในครัวเรือน และแรงงานจ้าง พบว่า

1) **แรงงานในครัวเรือน** เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูล ร้อยละ 56.3 มีแรงงานในครัวเรือนจำนวน 2 ราย ร้อยละ 25.3 มีแรงงานในครัวเรือนจำนวน 3 ราย ร้อยละ 16.5 มีแรงงานในครัวเรือนจำนวน 1 ราย และร้อยละ 1.9 มีแรงงานในครัวเรือนจำนวน 4 ราย ตามลำดับ โดยเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่มีแรงงานในครัวเรือนน้อยที่สุด 1 ราย มีแรงงานในครัวเรือนมากที่สุด 4 ราย และมีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.13 ราย

2) **แรงงานจ้าง** เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูล ร้อยละ 29.1 มีการจ้างแรงงานจำนวน 1 ราย ร้อยละ 17.5 มีการจ้างแรงงานจำนวน 2 ราย ร้อยละ 3.9 มีการจ้างแรงงานจำนวน 3 ราย และ ร้อยละ 2.9 มีการจ้างแรงงานจำนวน 5 ราย ตามลำดับ โดยเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่มีการจ้างแรงงานน้อยที่สุดจำนวน 1 ราย มีการจ้างแรงงานมากที่สุดจำนวน 5 ราย และมีการจ้างแรงงานเฉลี่ย 1.69 ราย

1.2.5 รายได้รวมทั้งครัวเรือน พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูล ร้อยละ 30.1 มีรายได้รวมทั้งครัวเรือน อยู่ระหว่าง 130,001-200,000 บาท ร้อยละ 19.4 มีรายได้มากกว่าหรือเท่ากับ 340,001 บาท ร้อยละ 17.5 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 130,000 บาท และมีรายได้อยู่ระหว่าง 200,001-270,000 บาท และน้อยที่สุดร้อยละ 15.5 มีรายได้อยู่ระหว่าง 270,001-340,000 บาท โดยเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ไม่มีรายได้รวมทั้งครัวเรือนต่ำที่สุด 90,000 บาท รายได้รวมทั้งครัวเรือนสูงสุด 514,000 บาท และมีรายได้รวมทั้งครัวเรือนเฉลี่ย 240,720.39 บาท

1.2.6 รายได้ภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูล ร้อยละ 36.9 มีรายได้ภาคการเกษตรทั้งหมดอยู่ระหว่าง 50,001-150,000 บาท ร้อยละ 19.4 มีรายได้อยู่ระหว่าง น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท และ 150,001-250,000 บาท และร้อยละ 12.6 มีรายได้ 250,001-350,000 บาท และ ร้อยละ 11.7 มีรายได้มากกว่าหรือเท่ากับ 300,001 บาท ตามลำดับ โดยเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ไม่มีรายได้ภาคการเกษตรต่ำที่สุด 11,000 บาท มีรายได้ภาคการเกษตรสูงสุด 500,000 บาท และมีรายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 166,682.52 บาท

1.2.7 รายได้จากการขายกล้วยไข่ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูล ร้อยละ 51.4 มีรายได้จากการขายกล้วยไข่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 30,000 บาท ร้อยละ 36.9 มีรายได้อยู่ระหว่าง 30,001-60,000 บาท และร้อยละ 11.7 มีรายได้มากกว่าหรือเท่ากับ 60,001 บาท ตามลำดับ โดยเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ไม่มีรายได้จากการขายกล้วยไข่ต่ำที่สุด 7,000 บาท มีรายได้จากการขายกล้วยไข่สูงสุด 500,000 บาท และมีรายได้จากการขายกล้วยไข่เฉลี่ย 44,361.17 บาท

1.2.8 รายได้นอกภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูล ร้อยละ 35.9 มีรายได้นอกภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 60,001-120,000 บาท ร้อยละ 32.0 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 60,000 บาท และร้อยละ 12.6 มีรายได้มากกว่าหรือเท่ากับ 120,001 บาท ตามลำดับ โดยเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่มีรายได้นอกภาคการเกษตรต่ำที่สุด 10,000 บาท มีรายได้นอกภาคการเกษตรสูงสุด 220,000 บาท มีรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 83,524.10 บาท

ตารางที่ 4.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่

N = 103

สถานภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร	จำนวน	ร้อยละ
1. พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด (ไร่)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 9	36	35.0
10-19	26	25.2
20-29	14	13.6
30-39	14	13.6
มากกว่าหรือเท่ากับ 40	13	12.6
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 54 ค่าเฉลี่ย = 17.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 14.77		
2. พื้นที่ปลูกกล้วยไข่ (ไร่)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 4	75	72.8
5-9	19	18.5
มากกว่าหรือเท่ากับ 10	9	8.7
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 40 ค่าเฉลี่ย = 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 5.76		
3. ลักษณะการถือครองที่ดินเพื่อทำการเกษตร		
พื้นที่ของตนเอง (ไร่) (n=89)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 9	31	30.1
10-19	27	26.0
20-29	18	17.5
มากกว่าหรือเท่ากับ 30	13	12.6
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 54 ค่าเฉลี่ย = 14.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 11.78		
พื้นที่เช่า (ไร่) (n=44)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5	16	15.5
6-15	16	15.5
มากกว่าหรือเท่ากับ 16	12	11.7
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 42 ค่าเฉลี่ย = 12.02 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 9.63		
4. จำนวนแรงงานภาคการเกษตร		
แรงงานในครัวเรือน (คน)		
1	17	16.5

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

N = 103

สถานภาพทางเศรษฐกิจขอเกษตรกร	จำนวน	ร้อยละ
2	58	56.3
3	26	25.3
4	2	1.9
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 4 ค่าเฉลี่ย = 2.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.70		
แรงงานจ้าง (คน) (n=55)		
1	30	29.1
2	18	17.5
3	4	3.9
5	3	2.9
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 5 ค่าเฉลี่ย = 1.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.02		
5. รายได้รวมทั้งครัวเรือน (บาท)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 130,000	18	17.5
130,001-200,000	31	30.1
200,001-270,000	18	17.5
270,001-340,000	16	15.5
มากกว่าหรือเท่ากับ 340,001	20	19.4
ค่าต่ำสุด = 90,000 ค่าสูงสุด = 514,000 ค่าเฉลี่ย = 240,720.39		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 113,458.45		
5.1 รายได้ภาคการเกษตรทั้งหมด (บาท)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000	20	19.4
50,001-150,000	38	36.9
150,001-250,000	20	19.4
250,001-350,000	13	12.6
มากกว่าหรือเท่ากับ 350,001	12	11.7
ค่าต่ำสุด = 11,000 ค่าสูงสุด = 500,000 ค่าเฉลี่ย = 166,682.52		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 127,805.93		

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

N = 103

สถานภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร	จำนวน	ร้อยละ
5.2 รายได้จากการขายกล้วยไข่ (บาท)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 30,000	53	51.4
30,001-60,000	38	36.9
มากกว่าหรือเท่ากับ 60,001	12	11.7
ค่าต่ำสุด = 7,000 ค่าสูงสุด = 500,000 ค่าเฉลี่ย = 44,361.17		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 69346.81		
5.3 รายได้นอกภาคการเกษตร (บาท) (n=83)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 60,000	33	32.0
60,001-120,000	37	35.9
มากกว่าหรือเท่ากับ 120,001	13	12.6
ค่าต่ำสุด = 10,000 ค่าสูงสุด = 220,000 ค่าเฉลี่ย = 83,524.10		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 51537.40		

ตอนที่ 2 การดำเนินการผลิตและตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกร

2.1 การเลือกพื้นที่ปลูก

2.1.1 ลักษณะดินที่ปลูกกล้วยไข่ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูลร้อยละ 61.2 ดินที่ปลูกกล้วยไข่เป็นดินร่วนปนทราย และร้อยละ 38.8 ดินที่ปลูกกล้วยไข่เป็นดินร่วน

2.1.2 สภาพพื้นที่ปลูกกล้วยไข่ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูล ร้อยละ 64.1 มีสภาพพื้นที่ปลูกกล้วยไข่เป็นที่ราบ รองลงมาร้อยละ 4.8 พื้นที่เป็นที่ลุ่ม และร้อยละ 19.4 พื้นที่เป็นที่ดอน และน้อยที่สุดร้อยละ 11.7 พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม

2.1.3 พันธุ์กล้วยไข่ที่ปลูก พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูล ปลูกกล้วยไข่สายพันธุ์กำแพงเพชรทั้งหมด

ตารางที่ 4.3 การเลือกพื้นที่และพันธุ์กล้วยไม้ที่ปลูกของเกษตรกร

N = 103

การเลือกพื้นที่ปลูกเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไม้	จำนวน	ร้อยละ
1. ลักษณะดินที่ปลูกกล้วยไม้		
ดินร่วน	40	38.8
ดินร่วนปนทราย	63	61.2
2. สภาพพื้นที่ปลูกกล้วยไม้		
ที่ราบ	66	64.1
ที่ดอน	20	19.4
ที่ลุ่ม	5	4.8
ที่ราบลุ่ม	12	11.7
3. พันธุ์กล้วยไม้ที่ปลูก (เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)		
กล้วยไม้กำแพงเพชร	103	100.0

2.2 การปลูก

2.2.1 ลักษณะหน่อพันธุ์ที่เลือกปลูก พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไม้ที่ให้ข้อมูล ร้อยละ 61.2 ใช้หน่อใบกว้าง และร้อยละ 38.8 ใช้หน่อใบแคบในการปลูก

2.2.2 ระยะห่างของหลุมปลูก พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไม้ที่ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่ ร้อยละ 93.2 ปลูกกล้วยไม้ระยะ 2×2 เมตร และร้อยละ 6.8 ปลูกกล้วยไม้ระยะ 3×3 เมตร

ตารางที่ 4.4 ลักษณะการปลูกกล้วยไม้ของเกษตรกร

N = 103

ลักษณะการปลูกกล้วยไม้	จำนวน	ร้อยละ
1. ลักษณะหน่อพันธุ์ที่เลือกปลูก		
หน่อใบแคบ	40	38.8
หน่อใบกว้าง	63	61.2
2. ระยะห่างของหลุมปลูก		
ระยะ 2×2 เมตร	96	93.2
ระยะ 3×3 เมตร	7	6.8

2.3 การดูแลรักษา

2.3.1 วิธีการให้น้ำ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูล ร้อยละ 65.0 ให้น้ำด้วยวิธีรดตามร่อง รองลงมา ร้อยละ 24.3 ให้น้ำด้วยวิธีปล่อยน้ำท่วมแปลง และร้อยละ 20.4 ให้น้ำด้วยระบบสปริงเกอร์ และน้อยที่สุดร้อยละ 8.7 ให้น้ำด้วยระบบน้ำหยด

2.3.2 การใส่ปุ๋ย พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 99.0) ใส่ปุ๋ยช่วงกล้วยไข่อายุ 7 เดือน สูตรปุ๋ยที่ใส่ ได้แก่ สูตร 15-5-25 สูตร 25-7-7 สูตร 0-0-60 สูตร 16-8-8 สูตร 13-13-21 สูตร 23-5-23 สูตร 16-16-16 สูตร 15-15-15 สูตร 13-13-13 สูตร 20-20-20 สูตร 21-0-0 และสูตร 18-8-8 รองลงมา ร้อยละ 98.1 ใส่ปุ๋ยช่วงกล้วยไข่อายุ 3-4 เดือน และใส่ปุ๋ยช่วงกล้วยไข่อายุ 5-6 เดือน โดยสูตรปุ๋ยที่ใส่ช่วงกล้วยไข่อายุ 3-4 เดือน ได้แก่ สูตร 15-5-25 สูตร 25-7-7 สูตร 15-15-15 สูตร 16-8-8 สูตร 46-0-0 สูตร 20-8-8 สูตร 16-20-0 สูตร 12-25-6 สูตร 18-8-8 และสูตรปุ๋ยที่ใส่ช่วงกล้วยไข่อายุ 5-6 เดือน ได้แก่ สูตร 15-5-25 สูตร 25-7-7 สูตร 0-0-60 สูตร 16-8-8 สูตร 15-15-15 สูตร 21-0-0 และสูตร 18-8-8 ร้อยละ 92.2 ใส่ปุ๋ยช่วงกล้วยไข่อายุ 1-2 เดือน สูตรปุ๋ยที่ใส่ ได้แก่ ปุ๋ยคอก สูตร 15-15-15 สูตร 25-7-7 สูตร 16-8-8 สูตร 46-0-0 สูตร 20-8-8 สูตร 16-20-0 สูตร 12-25-6 และสูตร 18-8-8 และน้อยที่สุดร้อยละ 45.6 ใส่ปุ๋ยรองก้นหลุม โดยสูตรปุ๋ยที่ใส่ ได้แก่ ปุ๋ยคอก สูตร 16-8-8 สูตร 15-15-15 และสูตร 46-0-0

2.3.3 การพูนโคน พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ 57.3 ไม่มีการพูนโคน และร้อยละ 42.7 มีการพูนโคน

2.3.4 วิธีการกำจัดวัชพืช พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ร้อยละ 80.6 กำจัดวัชพืชด้วยวิธีใช้แรงงานคน รองลงมา ร้อยละ 47.6 ใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช และน้อยที่สุดร้อยละ 38.8 ใช้เครื่องจักร

2.3.5 การตัดแต่งใบ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูลทั้งหมด มีการตัดแต่งใบกล้วย

2.3.6 การป้องกันกล้วยไข่เสียหายจากลมพายุ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูล โดยร้อยละ 56.3 ไม่ได้ป้องกัน และร้อยละ 43.7 มีการป้องกัน โดยร้อยละ 38.8 ป้องกันด้วยวิธีค้ำยัน รองลงมา ร้อยละ 16.5 8 ป้องกันด้วยวิธีปลูกไม้บังลม และร้อยละ 7.8 8 ป้องกันด้วยวิธีปลูกกล้วยไข่แซมพืชอื่น ตามลำดับ

2.3.7 การตัดปลีกล้วยไข่ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูลทั้งหมดตัดปลีกล้วยไข่

2.3.8 การห่อผลกล้วยไข่ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่ ร้อยละ 94.2 ไม่ห่อผลกล้วยไข่ และร้อยละ 5.8 ห่อผลกล้วยไข่

ตารางที่ 4.5 การดูแลรักษากล้วยไข่ของเกษตรกร

N = 103

การดูแลรักษากล้วยไข่	จำนวน	ร้อยละ
1. วิธีการให้น้ำ (เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)		
รดตามร่อง	67	65.0
ปล่อยน้ำท่วมแปลง	25	24.3
ระบบน้ำหยด	9	8.7
ระบบสปริงเกอร์	21	20.4
2. การใส่ปุ๋ย (เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)		
รองก้นหลุม	47	45.6
ช่วงกล้วยไข่อายุ 1-2 เดือน	95	92.2
ช่วงกล้วยไข่อายุ 3-4 เดือน	101	98.1
ช่วงกล้วยไข่อายุ 5-6 เดือน	101	98.1
ช่วงกล้วยไข่อายุ 7 เดือน	102	99.0
3. การพูนโคน		
พูนโคน	44	42.7
ไม่พูนโคน	59	57.3
4. วิธีการกำจัดวัชพืช (เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)		
ใช้แรงงานคน	83	80.6
ใช้เครื่องจักร	40	38.8
ใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช	49	47.6
5. การตัดแต่งใบ		
ตัดแต่งใบ	103	100.0
6. การป้องกันกล้วยไข่เสียหายจากลมพายุ		
ไม่ได้ป้องกัน	58	56.3
ป้องกัน (เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)	45	43.7
ค้ำยัน	40	38.8
ปลูกไม้บังลม	17	16.5
ปลูกกล้วยไข่แซมพืชอื่น	8	7.8

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

N = 103

การดูแลรักษากล้วยไข่	จำนวน	ร้อยละ
7. การตัดปลีกล้วยไข่		
ตัดปลีกล้วย	103	100
8. การห่อผลกล้วยไข่		
ไม่ห่อผลกล้วยไข่	97	94.2
ห่อผลกล้วยไข่	6	5.8

2.4 การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

2.4.1 ลักษณะกล้วยไข่ที่เก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูล ร้อยละ 55.4 เก็บเกี่ยวกล้วยไข่ที่มีลักษณะผลกล้วยไม่มีเหลี่ยมเลย หรือแก่เต็มที่ 100 เปอร์เซ็นต์ รองลงมา ร้อยละ 35.9 เก็บเกี่ยวเมื่อผลกล้วยไม่มีเหลี่ยมเลย หรือแก่เต็มที่ 100 เปอร์เซ็นต์ ร้อยละ 6.8 เก็บเกี่ยวกล้วยไข่จากการนับระยะเวลาหลังจากตัดปลีกล้วยประมาณ 45 วัน และน้อยที่สุด ร้อยละ 1.9 เก็บเกี่ยวเมื่อผลกล้วยมีเหลี่ยมเห็นชัดเจน หรือมีความแก่ประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์

2.4.2 การขนย้ายผลผลิตออกจากสวน พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูล ร้อยละ 64.1 ใช้รถขนย้ายผลผลิตออกจากสวน และร้อยละ 59.2 ใช้คนหามแคร่กล้วยออกจากสวน

2.4.3 การคัดเกรดหรือคัดคุณภาพผลผลิตก่อนจำหน่าย พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูล ร้อยละ 63.1 ไม่คัดเกรดหรือคุณภาพผลผลิต และร้อยละ 36.9 คัดเกรดหรือคัดคุณภาพผลผลิต

2.4.4 การทำความสะอาดผลผลิต พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูล ร้อยละ 77.7 ไม่ทำความสะอาดผลผลิต และร้อยละ 22.3 ทำความสะอาดผลผลิต

ตารางที่ 4.6 การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวกล้วยไข่ของเกษตรกร

N = 103

การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	จำนวน	ร้อยละ
1. ลักษณะกล้วยไข่ที่เก็บเกี่ยว		
นับระยะเวลาหลังจากตัดปลีกล้วยประมาณ 45 วัน	7	6.8
ผลกล้วยไม่มีเหลี่ยมเลย หรือแก่เต็มที่ 100 เปอร์เซ็นต์	37	35.9
ผลกล้วยมีเหลี่ยมแต่ไม่ชัดเจน หรือความแก่ประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์	57	55.4

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

N = 103		
การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	จำนวน	ร้อยละ
ผลกล้วยมีเหลี่ยมเห็นชัดเจน หรือมีความแก่ประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์	2	1.9
2. การขนย้ายผลผลิตออกจากสวน		
ใช้คนหามแคร่กล้วยออกจากสวน	61	59.2
ใช้รถขนย้ายออกจากสวน	66	64.1
3. การคัดเกรดหรือคัดคุณภาพผลผลิตก่อนจำหน่าย		
ไม่คัดเกรดหรือคุณภาพผลผลิต	65	63.1
คัดเกรดหรือคัดคุณภาพผลผลิต	38	36.9
4. การทำความสะอาดผลผลิต		
ไม่ทำความสะอาดผลผลิต	80	77.7
ทำความสะอาดผลผลิต	23	22.3

2.5 การตลาด

2.5.1 แหล่งจำหน่ายผลผลิตกล้วยไข่ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูลว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 76.7 จำหน่ายให้พ่อค้า/แม่ค้าในท้องถิ่น รองลงมาร้อยละ 31.1 จำหน่ายให้พ่อค้า/แม่ค้าต่างจังหวัด รับซื้อหน้าสวน ร้อยละ 22.3 วางจำหน่ายเองในชุมชน และน้อยที่สุดร้อยละ 11.7 จำหน่าย ณ จุดรับซื้อท้องถิ่น / ตลาดภายในจังหวัด

2.5.2 ลักษณะการจำหน่ายผลผลิตกล้วยไข่ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูลว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 73.8 ขายทั้งปลีกและส่ง รองลงมาร้อยละ 19.4 ขายปลีก และน้อยที่สุดร้อยละ 18.4 ขายส่ง หรือขายเหมาสวน

2.5.3 รูปแบบการจำหน่ายและราคาผลผลิตกล้วยไข่ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ที่ให้ข้อมูลว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 96.1 จำหน่ายเป็นกิโลกรัม และร้อยละ 21.4 จำหน่ายแบบกล้วยตั้ง ราคาจำหน่ายเป็นกิโลกรัมต่ำสุด 5 บาท ราคาสูงสุด 20 บาท และราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 12.87 บาท ส่วนราคาจำหน่ายแบบกล้วยตั้งต่ำสุด 80 บาท ราคาสูงสุด 200 บาท และราคาเฉลี่ยตั้งละ 139.55 บาท

ตารางที่ 4.7 การตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกร

N = 103		
การตลาดของกล้วยไข่	จำนวน	ร้อยละ
1. แหล่งจำหน่ายผลผลิตกล้วยไข่		
จำหน่ายให้พ่อค้า/แม่ค้าต่างจังหวัด รับซื้อหน้าสวน	32	31.1
จำหน่ายให้พ่อค้า/แม่ค้าในท้องถิ่น	79	76.7
จำหน่าย ณ จุดรับซื้อท้องถิ่น / ตลาดภายในจังหวัด	12	11.7
วางจำหน่ายเองในชุมชน	23	22.3
2. ลักษณะการจำหน่ายผลผลิตกล้วยไข่		
ขายส่ง หรือขายเหมาสวน	19	18.4
ขายปลีก	20	19.4
ขายทั้งปลีกและส่ง	76	73.8
3. รูปแบบการจำหน่ายและราคาผลผลิตกล้วยไข่		
ราคาจำหน่ายแบบกล้วยตั้ง (บาท) (n=22)	22	21.4
ราคาตั้งละ 80 บาท	2	1.9
ราคาตั้งละ 100 บาท	1	1.0
ราคาตั้งละ 120 บาท	3	2.9
ราคาตั้งละ 150 บาท	15	14.6
ราคาตั้งละ 200 บาท	1	1.0
ค่าต่ำสุด = 80 ค่าสูงสุด = 200 ค่าเฉลี่ย = 139.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 26.81		
ราคาจำหน่ายเป็นกิโลกรัม (บาท/กิโลกรัม) (n=99)	99	96.1
ราคากิโลกรัมละ 8 บาท หรือน้อยกว่า	10	9.7
ราคากิโลกรัมละ 10 – 14 บาท	62	60.2
ราคากิโลกรัมละ 15 บาท หรือมากกว่า	27	26.2
ค่าต่ำสุด = 5 ค่าสูงสุด = 20 ค่าเฉลี่ย = 12.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 3.68		

ตอนที่ 3 กระบวนการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของ เกษตรกร

จากการศึกษากระบวนการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของ
เกษตรกร ผลการศึกษามีดังนี้

3.1 การบ่งชี้ความรู้

จาก 4 ประเด็น เกษตรกรมีการปฏิบัติเป็นบางครั้ง โดยเรียงลำดับดังนี้

3.1.1 การค้นหาหรือแสวงหาบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการผลิตกล้วยไข่
คุณภาพ (ร้อยละ 69.9)

3.1.2 การกำหนดเป้าหมายหรือความสำเร็จในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ (ร้อยละ
68.0)

3.1.3 การกำหนดองค์ความรู้ที่จำเป็นในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ (ร้อยละ 63.1)

3.1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ความรู้ หรือผลจากการปฏิบัติงานจริง มาใช้
ประโยชน์ในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ (ร้อยละ 62.1)

3.2 การแสวงหาความรู้

3.2.1 เกษตรกรปฏิบัติบางครั้ง จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่

1) การเข้าร่วมการสัมมนาหรือการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ
(ร้อยละ 80.6)

2) การแสวงหาความรู้หรือได้รับความรู้จากเกษตรกรต้นแบบหรือผู้เชี่ยวชาญ
เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ (ร้อยละ 77.7)

3.2.2 เกษตรกรไม่เคยปฏิบัติ จำนวน 3 ประเด็น เรียงตามลำดับดังนี้

1) การแสวงหาความรู้ในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพจากการศึกษาดูงาน
(ร้อยละ 61.2)

2) การได้รับความรู้หรือข้อมูลการผลิตกล้วยไข่คุณภาพจากสื่อออนไลน์และ
สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ (ร้อยละ 61.2)

3) การได้รับความรู้หรือข้อมูลการผลิตกล้วยไข่คุณภาพจากการอ่านหนังสือ
เอกสารวิชาการ (ร้อยละ 57.3)

3.3 การจัดความรู้ให้เป็นระบบ

3.3.1 เกษตรกรปฏิบัติเป็นประจำ มีเพียง 1 ประเด็นคือ การจัดเก็บความรู้หรือ
ข้อมูลโดยการจำ (ไม่มีการบันทึก) (ร้อยละ 100.0)

3.3.2 เกษตรกรปฏิบัติเป็นบางครั้ง มีเพียง 1 ประเด็นเช่นกัน คือ การจัดเก็บความรู้หรือข้อมูลโดยการจดบันทึกลงสมุดบันทึก (ร้อยละ 64.1)

3.3.3 เกษตรกรไม่เคยปฏิบัติ มีจำนวน 3 ประเด็น เรียงตามลำดับ ดังนี้

- 1) การจัดเก็บข้อมูลในคอมพิวเตอร์ (ร้อยละ 100.0)
- 2) การจัดเก็บความรู้หรือข้อมูลโดยการบันทึกภาพและเสียงในโทรศัพท์มือถือหรือกล้องถ่ายภาพ (ร้อยละ 71.8)
- 3) การแยกประเภทความรู้ตามขั้นตอนการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ (ร้อยละ 64.1)

3.4 การประมวลและกลั่นกรองความรู้

จาก 3 ประเด็น เกษตรกรปฏิบัติบางครั้ง เรียงตามลำดับดังนี้

3.4.1 การปรับปรุง ประยุกต์หรือสร้างความรู้บางส่วนให้ง่ายและเหมาะต่อการนำไปใช้ในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ (ร้อยละ 75.7)

3.4.2 การประมวลและกลั่นกรองความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพก่อนการนำความรู้ไปใช้ (ร้อยละ 70.9)

3.4.3 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลหรือความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพก่อนนำมาจัดเก็บ (ร้อยละ 60.2)

3.5 การเข้าถึงความรู้

3.5.1 เกษตรกรปฏิบัติเป็นบางครั้ง คือ บุคคลอื่นสามารถเข้าถึงความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของตัวเกษตรกรเองได้ โดยการพูดคุยหรือซักถาม (ร้อยละ 67.0)

3.5.2 เกษตรกรไม่เคยปฏิบัติ คือ เกษตรกรสามารถสาธิต สอนปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพแก่บุคคลอื่นได้ (ร้อยละ 56.3)

3.6 การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคคลหรือกลุ่ม

3.6.1 เกษตรกรปฏิบัติเป็นบางครั้ง จำนวน 3 ประเด็น เรียงตามลำดับดังนี้

1) การประชุม พูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ (ร้อยละ 76.7)

2) การพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพระหว่างบุคคลหรือเกษตรกรผู้มีความเชี่ยวชาญ (ร้อยละ 75.7)

3) การแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ผ่านการสาธิตหรือปฏิบัติร่วมกัน (ร้อยละ 64.1)

3.6.2 **เกษตรกรไม่เคยปฏิบัติ** คือ การจัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพให้แก่เกษตรกรในชุมชน (ร้อยละ 92.2)

3.6.3 **เกษตรกรปฏิบัติเป็นบางครั้งและไม่เคยปฏิบัติจำนวนใกล้เคียงกัน** คือ การแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพผ่านการศึกษาดูงานระหว่างเกษตรกรคิดเป็นร้อยละ 48.5 และ 47.6 ตามลำดับ

3.7 การเรียนรู้

เกษตรกรปฏิบัติเป็นบางครั้งทุกประเด็น เรียงตามลำดับดังนี้

3.7.1 การนำความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ มาประยุกต์ใช้ในการผลิตกล้วยไข่หรือประกอบอาชีพ (ร้อยละ 73.8)

3.7.2 การปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตกล้วยไข่ให้ได้คุณภาพมากขึ้น (ร้อยละ 72.8)

3.7.3 การนำความรู้และประสบการณ์ที่มีไปใช้แก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ (ร้อยละ 68.9)

3.7.4 การนำความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ที่มี มาแลกเปลี่ยนร่วมกับชุมชน (ร้อยละ 59.2)

3.7.5 การนำองค์ความรู้ที่มีมาช่วยพัฒนาและอนุรักษ์อาชีพการปลูกกล้วยไข่คุณภาพให้คงอยู่ในชุมชน (ร้อยละ 52.4)

ตารางที่ 4.8 กระบวนการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของเกษตรกร

N = 103

กระบวนการจัดการความรู้	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		ไม่เคยปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การบ่งชี้ความรู้						
1.1 การกำหนดองค์ความรู้ที่จำเป็นใน การผลิตกล้วยไข่คุณภาพ	11	10.7	65	63.1	27	26.2
1.2 การกำหนดเป้าหมายหรือ ความสำเร็จในการผลิตกล้วยไข่ คุณภาพ	9	8.7	70	68.0	24	23.3

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

N = 103

กระบวนการจัดการความรู้	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		ไม่เคยปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ความรู้หรือผลจากการปฏิบัติงานจริงมาใช้ประโยชน์ในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ	16	15.5	64	62.1	23	22.3
1.4 การค้นหาหรือแสวงหาบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ	17	16.5	72	69.9	14	13.6
2. การแสวงหาความรู้						
2.1 การแสวงหาความรู้ในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพจากการศึกษาดูงาน	4	3.9	36	35.0	63	61.2
2.2 การเข้าร่วมการสัมมนาหรือการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ	9	8.7	83	80.6	11	10.7
2.3 การได้รับความรู้หรือข้อมูลการผลิตกล้วยไข่คุณภาพจากการอ่านหนังสือ เอกสารวิชาการ	1	1.0	43	41.7	59	57.3
2.4 การได้รับความรู้หรือข้อมูลการผลิตกล้วยไข่คุณภาพจากสื่อออนไลน์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์	1	1.0	39	37.9	63	61.2
2.5 การแสวงหาความรู้หรือได้รับความรู้จากเกษตรกรต้นแบบหรือผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ	14	13.6	80	77.7	9	8.7

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

N = 103

กระบวนการจัดการความรู้	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		ไม่เคยปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ						
3.1 การจัดเก็บความรู้หรือข้อมูลโดยการ จำ (ไม่มีการบันทึก)	103	100	0	0.0	0	0.0
3.2 การจัดเก็บความรู้หรือข้อมูลโดยการ จดบันทึกลงสมุดบันทึก	6	5.8	66	64.1	31	30.1
3.3 การจัดเก็บข้อมูลในคอมพิวเตอร์	0	0.0	0	0.0	103	100.0
3.4 การจัดเก็บความรู้หรือข้อมูลโดยการ บันทึกภาพและเสียงใน โทรศัพท์มือถือหรือกล้องถ่ายภาพ	1	1.0	28	27.2	74	71.8
3.5 การแยกประเภทความรู้ตามขั้นตอน การผลิตกล้วยไข่คุณภาพ	1	1.0	36	35.0	66	64.1
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้						
4.1 การตรวจสอบความถูกต้องของ ข้อมูลหรือความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับ การผลิตกล้วยไข่คุณภาพ ก่อนนำมา จัดเก็บ	13	12.6	62	60.2	28	27.2
4.2 การประมวลและกลั่นกรองความรู้ที่ ได้รับเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่ คุณภาพก่อนการนำความรู้ไปใช้	17	16.5	73	70.9	13	12.6
4.3 การปรับปรุง ประยุกต์หรือสร้าง ความรู้บางส่วนให้ง่ายและเหมาะต่อ การนำไปใช้ในการผลิตกล้วยไข่ คุณภาพ	18	17.5	78	75.7	7	6.8

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

N = 103

กระบวนการจัดการความรู้	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		ไม่เคยปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
5. การเข้าถึงความรู้						
5.1 บุคคลอื่นสามารถเข้าถึงความรู้ เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ ของตัวเกษตรกรได้ โดยการพูดคุย หรือซักถาม	20	19.4	69	67.0	14	13.6
5.2 เกษตรกรสามารถสาธิต สอนปฏิบัติ เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพแก่ บุคคลอื่นได้	14	13.6	31	30.1	58	56.3
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ระหว่างบุคคลหรือกลุ่ม						
6.1 การประชุม พูดคุย แลกเปลี่ยน ความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่ คุณภาพ	12	11.7	79	76.7	12	11.7
6.2 การแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ผ่านการสาธิตหรือ ปฏิบัติร่วมกัน	11	10.7	66	64.1	26	25.2
6.3 การแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการ ผลิตกล้วยไข่คุณภาพผ่านการศึกษา ดูงานระหว่างเกษตรกร	4	3.9	50	48.5	49	47.6
6.4 การพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับ การผลิตกล้วยไข่คุณภาพระหว่าง บุคคลหรือเกษตรกรผู้มีความ เชี่ยวชาญ	16	15.5	78	75.7	9	8.7
6.5 การจัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้ เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ ให้แก่เกษตรกรในชุมชน	0	0.0	8	7.8	95	92.2

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

N = 103

กระบวนการจัดการความรู้	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		ไม่เคยปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
7. การเรียนรู้						
7.1 การนำความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ มาประยุกต์ใช้ในการผลิตกล้วยไข่หรือประกอบอาชีพ	24	23.3	76	73.8	3	2.9
7.2 การปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตกล้วยไข่ให้ได้คุณภาพมากขึ้น	23	22.3	75	72.8	5	4.9
7.3 การนำความรู้และประสบการณ์ที่มีไปใช้แก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ	31	30.1	71	68.9	1	1.0
7.4 การนำความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ที่มีมาแลกเปลี่ยนร่วมกับชุมชน	9	8.7	61	59.2	33	32.0
7.5 การนำองค์ความรู้ที่มีมาช่วยพัฒนาและอนุรักษ์อาชีพการปลูกกล้วยไข่คุณภาพให้คงอยู่ในชุมชน	10	9.7	54	52.4	39	37.9

ตอนที่ 4 ความต้องการ และข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการความรู้การผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

4.1 ความต้องการด้านการส่งเสริมการจัดการความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

4.1.1 การส่งเสริมแบบรายบุคคล พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ต้องการวิธีการส่งเสริมรายบุคคลในระดับปานกลาง จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเข้าไปเยี่ยมชมที่บ้านหรือไร่นา และพูดคุยกับท่านเกี่ยวกับการจัดการความรู้การผลิตกล้วยไข่คุณภาพ และการติดต่อสอบถามเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่สำนักงานเกี่ยวกับความรู้การผลิตกล้วยไข่คุณภาพ และต้องการวิธีการ

ส่งเสริมรายบุคคลในระดับน้อย จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ การติดต่อทางโทรศัพท์กับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเพื่อพูดคุยเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพคุณภาพ

4.1.2 การส่งเสริมแบบกลุ่ม พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ต้องการวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มในระดับมาก จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ การสาธิตหรือฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ และการศึกษาดูงานนอกสถานที่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ และต้องการวิธีการส่งเสริมรายบุคคลในระดับปานกลาง จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ การจัดประชุมเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ และการอบรมถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

4.1.3 การส่งเสริมแบบมวลชน พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ต้องการวิธีการส่งเสริมแบบมวลชนในระดับมาก จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ การเผยแพร่ความรู้การผลิตกล้วยไข่คุณภาพผ่านวิทยุโทรทัศน์ และต้องการวิธีการส่งเสริมแบบมวลชนในระดับปานกลาง จำนวน 5 ประเด็น ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ (แผ่นพับ โปสเตอร์ ฯลฯ) ที่เป็นเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ การณรงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับความรู้เรื่องการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ การเผยแพร่ความรู้การผลิตกล้วยไข่คุณภาพผ่านวิทยุกระจายเสียง และการให้มีเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Website/Facebook /line/YouTube) เป็นแหล่งค้นหาความรู้การผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

ตารางที่ 4.9 ระดับของความต้องการด้านการส่งเสริมการจัดการความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

N = 103

ประเด็นความต้องการส่งเสริม	Mean	S.D.	ความหมาย
1. การส่งเสริมแบบรายบุคคล	2.68	0.94	ปานกลาง
1.1 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเข้าไปเยี่ยมชมที่บ้านหรือไร่นา และพูดคุยกับท่านเกี่ยวกับการจัดการความรู้การผลิตกล้วยไข่คุณภาพ	3.05	1.09	ปานกลาง
1.2 เกษตรกรติดต่อสอบถามเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่สำนักงานเกี่ยวกับความรู้การผลิตกล้วยไข่คุณภาพ	2.68	1.00	ปานกลาง
1.3 เกษตรกรติดต่อทางโทรศัพท์กับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเพื่อพูดคุยเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ	2.30	1.04	น้อย
2. การส่งเสริมแบบกลุ่ม	3.29	0.65	ปานกลาง
2.1 การจัดประชุมเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ	3.06	0.90	ปานกลาง

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

N = 103

ประเด็นความต้องการส่งเสริม	Mean	S.D.	ความหมาย
2.2 การสาธิตหรือฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ	3.51	0.80	มาก
2.3 การศึกษาฐานนอกสถานที่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ	3.45	1.08	มาก
2.4 การอบรมถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ	3.16	0.81	ปานกลาง
3. การส่งเสริมแบบมวลชน	3.05	0.68	ปานกลาง
3.1 สื่อสิ่งพิมพ์ (แผ่นพับ โปสเตอร์ ฯลฯ) ที่เป็นเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ	2.92	1.07	ปานกลาง
3.2 การรณรงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ	3.30	0.97	ปานกลาง
3.3 การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับความรู้เรื่องการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ	3.19	0.90	ปานกลาง
3.4 การเผยแพร่ความรู้การผลิตกล้วยไข่คุณภาพผ่านวิทยุกระจายเสียง	2.71	0.85	ปานกลาง
3.5 การเผยแพร่ความรู้การผลิตกล้วยไข่คุณภาพผ่านวิทยุโทรทัศน์	3.41	0.90	มาก
3.6 การให้มีเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Website/Facebook /line/YouTube) เป็นแหล่งค้นหาความรู้การผลิตกล้วยไข่คุณภาพ	2.74	1.00	ปานกลาง

4.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการความรู้ในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการความรู้ในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ โดยแบบสอบถามเป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ โดยมีข้อเสนอแนะทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเจ้าหน้าที่ส่งเสริม 2) ด้านเนื้อหา ข้อมูลการส่งเสริม 3) ด้านการส่งเสริม มีรายละเอียดดังนี้

จากการสอบถามเกษตรกรด้วยแบบสอบถามเป็นคำถามปลายเปิด พบว่าเกษตรกรมีข้อเสนอแนะ จำนวน 22 ราย คิดเป็นร้อยละ 21.36 ปรากฏผล ดังนี้

4.2.1 ข้อเสนอแนะด้านเจ้าหน้าที่ส่งเสริม พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะ จำนวน 14 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.59 โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรเข้ามาส่งเสริมกระบวนการจัดการความรู้ให้ต่อเนื่อง และเป็นระบบมากยิ่งขึ้น
- 2) ต้องการให้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนากล้วยไข่เข้ามาฝึกอบรมให้ความรู้เกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่ให้ได้คุณภาพอย่างต่อเนื่องมากขึ้น

4.2.2 ข้อเสนอแนะด้านเนื้อหา ข้อมูลการส่งเสริม พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะ จำนวน 18 ราย คิดเป็นร้อยละ 17.46 โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานส่งเสริมองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตกล้วยไข่ให้ได้คุณภาพ เพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิต และเป็นองค์ความรู้ที่ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ
- 2) เกษตรกรต้องการองค์ความรู้เกี่ยวกับโรคและแมลงศัตรูพืช และวิธีการป้องกันกำจัดโรคของกล้วยไข่ ที่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ได้ง่าย และสะดวกต่อการนำไปปฏิบัติ
- 3) เนื้อหาหรือองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ ควรเข้าใจง่าย ตรงตามความต้องการ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

4.2.3 ข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริม เกษตรกรมีข้อเสนอแนะ จำนวน 13 ราย คิดเป็นร้อยละ 12.62 โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีฐานข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ง่ายและสะดวก
- 2) หน่วยงานภาครัฐควรมีแนวทางการจัดการความรู้ที่ชัดเจนและเป็นระบบ
- 3) เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องจัดทำเอกสารเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพให้บริการ
- 4) หน่วยงานภาครัฐควรปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการส่งเสริมให้น่าสนใจและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่

ตอนที่ 5 แนวทางการจัดการความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

5.1 การจัดเวทีสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

จากผลการวิจัยในตอนต้นที่ 1-4 ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยดังกล่าวให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำนวน 4 ราย จัดเวทีสนทนากลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ สังเคราะห์เป็นแนวทางการจัดการความรู้แก่เกษตรกรเพื่อการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ ผลจากการจัดเวทีสนทนากลุ่มสรุปได้ดังนี้

1) *การบ่งชี้ความรู้* ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม มีความคิดเห็นว่า ความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่อยู่ในตัวเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรมีประสบการณ์การปลูกกล้วยไข่มานาน จนเกิดความเชี่ยวชาญ ดังนั้นควรค้นหาเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการผลิตกล้วยไข่ และหาความรู้และเทคโนโลยีการผลิตใหม่ ๆ จากเอกสารวิชาการ และแหล่งข้อมูลออนไลน์

2) *การแสวงหาความรู้* ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม มีความคิดเห็นว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ มักแสวงหาความรู้จากการสอบถามเพื่อนเกษตรกร เครือญาติ และได้รับการอบรมบ้างในบางครั้ง เกษตรกรไม่ค่อยมีแหล่งความรู้อื่น ๆ เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพให้ค้นหามากนัก ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือหน่วยงาน ควรดำเนินการค้นหาความรู้การผลิตกล้วยไข่คุณภาพ จากเอกสารวิชาการ และดำเนินการสกัดเอาความรู้จากตัวเกษตรกรออกมา โดยการถอดองค์ความรู้จากเกษตรกรต้นแบบ จัดทำเป็นฐานข้อมูลการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

3) *การจัดความรู้ให้เป็นระบบ* ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม มีความคิดเห็นว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จัดเก็บความรู้โดยการจำ ไม่มีบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรรวบรวมความรู้ที่ได้จากการถอดองค์ความรู้เกษตรกรต้นแบบและความรู้จากเอกสารวิชาการ จัดทำเป็นคู่มือการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ เพื่อเป็นต้นแบบการดำเนินการผลิตกล้วยไข่ของเกษตรกร และจัดทำเว็บไซต์รวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ สำหรับเป็นแหล่งข้อมูลให้ค้นหาความรู้เมื่อต้องการ

4) *การประมวลและกลั่นกรองความรู้* ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม มีความคิดเห็นว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรนำข้อมูลที่ได้จากการสกัดออกจากตัวเกษตรกรและที่ได้จากเอกสารวิชาการ นำมาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อน และดำเนินการจัดเวทีชุมชนนำข้อมูลที่ได้ร่วมปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และตรงตามความต้องการของเกษตรกร และเกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติในพื้นที่ได้จริงและเกิดผลสำเร็จ

5) *การเข้าถึงความรู้* ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม มีความคิดเห็นว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรจัดทำคู่มือการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ จัดอบรมและฝึกปฏิบัติ จัดทำเว็บไซต์สำหรับเผยแพร่

องค์ความรู้สำหรับการผลิตกล้วยไข่ได้คุณภาพ จัดทำแผนที่เกษตรกรต้นแบบด้านการผลิตกล้วยไข่ เพื่อแสดงตำแหน่งบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในการผลิตกล้วยไข่และประสบผลสำเร็จ สำหรับเป็น แหล่งข้อมูลเมื่อเกษตรกรหรือผู้ที่สนใจสามารถไปหาเกษตรกรที่สวนและพูดคุยสอบถามและเป็น แหล่งสาธิตได้โดยตรง

6) การแข่งขันแลกเปลี่ยนความรู้ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม มีความคิดเห็นว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรจัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้การผลิตกล้วยไข่คุณภาพให้แก่ เกษตรกร จัดทำฐานข้อมูลรวบรวมองค์ความรู้เทคโนโลยีการผลิตกล้วยไข่คุณภาพในรูปแบบเว็บไซต์ และจัดเวทีแลกเปลี่ยนแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเกษตรกร จัดการฝึกอบรมและสาธิตการผลิต กล้วยไข่คุณภาพ

7) การเรียนรู้ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม มีความคิดเห็นว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรจัดให้มีเวทีเสวนาระหว่างเกษตรกร เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้เกษตรกร ได้ร่วมพูดคุย แลกเปลี่ยนผลการปฏิบัติจากการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

กล่าวโดยสรุป แนวทางการจัดการความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร สรุปได้ดังนี้

1) การบ่งชี้ความรู้: การหาเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ และค้นหา ความรู้จากเอกสารวิชาการ และแหล่งข้อมูลออนไลน์

2) การแสวงหาความรู้: ค้นหาความรู้การผลิตกล้วยไข่คุณภาพจากเอกสารวิชาการ และการถอดองค์ความรู้จากเกษตรกรต้นแบบ

3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ: จัดทำเป็นคู่มือการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ และจัดทำ เว็บไซต์รวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้: ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาจาก เอกสารวิชาการ และจัดเวทีชุมชนนำข้อมูลที่ได้ให้เกษตรกรร่วมปรับปรุงเนื้อหา ภาษาให้สอดคล้อง กับบริบทพื้นที่ ตรงตามความต้องการ และสามารถนำไปปฏิบัติในพื้นที่ได้จริง

5) การเข้าถึงความรู้: จัดทำคู่มือการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ จัดทำเว็บไซต์สำหรับ เผยแพร่องค์ความรู้สำหรับการผลิตกล้วยไข่ได้คุณภาพ จัดทำแผนที่เกษตรกรต้นแบบด้านการผลิต กล้วยไข่

6) การแข่งขันแลกเปลี่ยนความรู้: จัดอบรมและฝึกปฏิบัติการผลิตกล้วยไข่ คุณภาพ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเกษตรกร และการจัดให้มีการศึกษาดูงานในแปลงของ เกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จ

7) *การเรียนรู้* : จัดให้มีเวทีเสวนาระหว่างเกษตรกร เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการปฏิบัติระหว่างเกษตรกร

5.2 การจัดเวทีสนทนากลุ่มเกษตรกร

จากการจัดเวทีสนทนากลุ่มเรื่องแนวทางการจัดการความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของเกษตรกร ผลจากการจัดเวทีสนทนากลุ่ม สรุปได้ดังนี้

1) *การบ่งชี้ความรู้* ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม มีความคิดเห็นว่า ความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่ตัวเกษตรกรมีความรู้และรู้ความเชี่ยวชาญอยู่แล้ว เพราะปลูกกล้วยไข่มานาน ทดลองทำด้วยตัวเอง ดังนั้น การบ่งชี้ความรู้ว่าความรู้อยู่ที่ไหนและมีความรู้ใดที่จำเป็นต้องรู้นั้น เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรร่วมประชุมพูดคุยกัน เพื่อเติมเต็มประเด็นความรู้ด้านวิชาการด้วยเพื่อใช้ในการผลิตกล้วยไข่ให้มีคุณภาพ

2) *การแสวงหาความรู้* ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม มีความคิดเห็นว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรจะแสวงหาความรู้จากการถามเกษตรกรที่ปลูกกล้วยไข่ด้วยกัน จากญาติพี่น้องและคนที่ปลูกกล้วยไข่มาก่อน ดังนั้นการแสวงหาความรู้การผลิตกล้วยไข่ให้ได้คุณภาพ เกษตรกรควรหาความรู้จากช่องทางอื่น ๆ ด้วย เช่น การอ่านหนังสือ การดูโทรทัศน์ การดูคลิปวิดีโอ สอบถามและศึกษาคูการปฏิบัติจริงในแปลงของเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จ เป็นต้น

3) *การจัดความรู้ให้เป็นระบบ* ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม มีความคิดเห็นว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มักจะจัดเก็บความรู้โดยการจำ ไม่บันทึก เพราะจดบันทึกไม่เป็น ไม่รู้ว่าจะจดบันทึกอย่างไร จะต้องแยกประเภทความรู้ออกเป็นหัวข้ออะไรบ้าง จึงจัดเก็บความรู้โดยการจำและจากการปฏิบัติซ้ำ ๆ เป็นหลัก ดังนั้นควรให้เยาวชนหรือลูกหลาน ในชุมชนเข้ามาช่วยในการแยกประเภทความรู้ และจัดเก็บความรู้ที่จำเป็นในการผลิตกล้วยไข่ และบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อที่เกษตรกรจะได้รู้ว่าต้องมีความรู้อะไรบ้างเพื่อใช้ในการผลิตกล้วยไข่ให้ได้คุณภาพ และความรู้ที่ตนเองมีอยู่เพียงพอหรือยัง โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรคอยเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำ

4) *การประมวลและกลั่นกรองความรู้* ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม มีความคิดเห็นว่า ควรนำความรู้ที่ได้จากการสร้างและแสวงหาความรู้แล้ว มาประชุมหรือพูดคุยกันในกลุ่มเกษตรกรเพื่อคัดเลือกความรู้ที่ตรงกับความต้องการ ภาษาที่ใช้ไม่เป็นทางการ เกษตรกรสามารถอ่านแล้วเข้าใจ และเป็นความรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

5) *การเข้าถึงความรู้* ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม มีความคิดเห็นว่า ควรจัดตั้งสถานที่หรือจุดจัดเก็บข้อมูล เอกสารวิชาการหรือคู่มือการผลิตกล้วยไข่ไว้ในชุมชน เพื่อเป็นฐานข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่และเทคนิคต่าง ๆ ของชุมชน และหากเกษตรกรหรือผู้ที่สนใจต้องการค้นคว้า

ข้อมูล ก็สามารถมาค้นข้อมูลจากแหล่งจัดเก็บนี้ รวมถึงจัดให้มีการสอนหรือสาธิตการผลิตกล้วยไข่ โดยเกษตรกรที่มีความเชี่ยวชาญของชุมชน

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม มีความคิดเห็นว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ควรจัดประชุมกลุ่มเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ที่แต่ละคน ได้จากการปฏิบัติที่ผ่านมา ศึกษางานหรือเยี่ยมชมแปลงปลูกของเกษตรกรรายอื่นเพื่อเป็นการ แลกเปลี่ยนความรู้จากสถานที่จริง สาธิตการปฏิบัติเมื่อมีบุคคลต้องการ

7) การเรียนรู้ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม มีความคิดเห็นว่า ควรนำความรู้ที่ได้จากการ พุดคุย ซักถาม การเห็นการปฏิบัติจากสถานที่จริงมาปรับใช้กับแปลงปลูกของตนเอง และหากวิธีที่ ได้ทดลองปฏิบัติได้ผล ก็จะนำความรู้ดังกล่าวมาพูดคุย แลกเปลี่ยนกับเพื่อนเกษตรกรในวันประชุม หรือการพาเกษตรกรมาดูในแปลงของตนเอง

กล่าวโดยสรุป แนวทางการจัดการความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของ เกษตรกร สรุปได้ดังนี้

1) การบ่งชี้ความรู้ : เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรร่วมประชุมกำหนด ประเด็นความรู้

2) การแสวงหาความรู้ : เกษตรกรหาช่องทางความรู้ที่หลากหลายขึ้น โดยการอ่าน หนังสือ การดูโทรทัศน์ การดูคลิปวิดีโอ สอบถามและศึกษาดูการปฏิบัติจริงในแปลงของเกษตรกร ที่ประสบผลสำเร็จ

3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ : สนับสนุนให้เยาวชนเข้ามาช่วยดำเนินการจัด ความรู้ให้เป็นระบบ โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นที่เลี้ยง

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ : จัดประชุมกลุ่มเกษตรกรเพื่อคัดเลือก ความรู้ที่ตรงกับความต้องการ ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย และเป็นความรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

5) การเข้าถึงความรู้ : จัดตั้งสถานที่จัดเก็บข้อมูล เอกสารวิชาการหรือคู่มือการผลิต กล้วยไข่ในชุมชน

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ : จัดประชุมกลุ่มเดือนละ 1 ครั้ง และเยี่ยมชม แปลงปลูกของเกษตรกรรายอื่น เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้จากสถานที่จริง และสาธิตการปฏิบัติแก่ บุคคลอื่น

7) การเรียนรู้ : นำความรู้ปรับใช้กับแปลงปลูกของตนเอง และนำผลการปฏิบัติมา พุดคุย แลกเปลี่ยนกับเพื่อนเกษตรกรในวันประชุมหรือการพาเกษตรกรมาดูในแปลงของตนเอง

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษา เรื่อง การจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร สรุปผลการวิจัยทั้งในส่วนของวัตถุประสงค์ ขอบเขตการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การศึกษา

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) การดำเนินการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกร (3) กระบวนการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของเกษตรกร (4) ความต้องการและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ (5) แนวทางการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตร ในปี พ.ศ.2564 จำนวน 103 ราย เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง ใช้ดำเนินการศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ (2) การดำเนินการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ (3) กระบวนการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ (4) ความต้องการและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

2) ผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่ม ใช้ดำเนินการศึกษาแนวทางการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

(1) นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรจากสำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 19 ราย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างและสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 4 ราย

(2) เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 103 ราย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างและสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 5 ราย

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือการวิจัย 2 แบบ ได้แก่ แบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม ดังนี้

1) **แบบสอบถาม** มีลักษณะคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิด แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร การดำเนินการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกร กระบวนการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของเกษตรกร ความต้องการและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

2) **การสนทนากลุ่ม** ประกอบด้วยคำถามปลายเปิดประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตกล้วยไข่ให้ได้คุณภาพ

1.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) **แบบสอบถาม** วิเคราะห์ข้อมูลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติได้แก่ การแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum value) ค่าสูงสุด (maximum value) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

2) **การสนทนากลุ่ม** วิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล

1.3 สรุปผลการวิจัย

1.3.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1) **สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่** ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 52.99 ปี สถานภาพสมรส มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ประสบการณ์ในการปลูกกล้วยไข่เฉลี่ย 14.32 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.49 คน และเกษตรกรเกือบทั้งหมดไม่มีตำแหน่งทางสังคม

2) **สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่** ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 17.93 ไร่ มีพื้นที่ปลูกกล้วยไข่เฉลี่ย

4.33 ไร่ ลักษณะการถือครองที่ดินเพื่อทำการเกษตร โดยแบ่งเป็นพื้นที่ของตนเองเฉลี่ย 14.73 ไร่ เป็นพื้นที่เช่าเฉลี่ย 12.02 ไร่ มีจำนวนแรงงานภาคการเกษตร โดยแบ่งเป็นแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.13 ราย แรงงานจ้างเฉลี่ย 1.69 ราย และมีรายได้รวมทั้งครัวเรือนเฉลี่ย 240,720.39 บาทต่อปี โดยแบ่งเป็นรายภาคการเกษตรเฉลี่ย 166,682.52 บาทต่อปี รายได้จากการขายกล้วยไข่เฉลี่ย 44,361.17 บาทต่อปี และมีรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 83,524.10 บาทต่อปี

1.3.2 การดำเนินการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกร

1) การเลือกพื้นที่ปลูก ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ปลูกกล้วยไข่ในดินร่วนปนทราย สภาพพื้นที่ปลูกกล้วยไข่เป็นที่ราบ โดยพันธุ์กล้วยไข่ที่ปลูกเป็นสายพันธุ์กำแพงเพชรทั้งหมด

2) การปลูก ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เลือกใช้หน่อพันธุ์ใบกว้างในการปลูก ระยะห่างของหลุมปลูก 2×2 เมตร

3) การดูแลรักษา ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ให้น้ำโดยวิธีรดตามร่อง เกษตรกรเกือบครึ่งใส่ปุ๋ยรองก้นหลุม เกษตรกรเกือบทั้งหมดใส่ปุ๋ยช่วงกล้วยไข่อายุ 7 เดือน เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการพูนโคน กำจัดวัชพืชด้วยวิธีใช้แรงงานคน เกษตรกรทั้งหมดมีการตัดแต่งใบกล้วย ส่วนใหญ่ไม่ได้ป้องกันกล้วยไข่เสียหายจากลมพายุ ทั้งหมดมีการตัดปลีกล้วยไข่ เกษตรกรเกือบทั้งหมดไม่ห่อผลกล้วยไข่

4) การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เก็บเกี่ยวกล้วยไข่เมื่อผลกล้วยมีเหลี่ยมแต่ไม่ชัดเจน หรือความแก่ประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์ ขนย้ายผลผลิตโดยใช้รถขนย้ายออกจากสวน ส่วนใหญ่ไม่คัดเกรดหรือคัดคุณภาพผลผลิตและไม่ทำความสะอาดผลผลิต

5) การตลาด ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จำหน่ายให้พ่อค้า/แม่ค้าในท้องถิ่น โดยส่วนมากขายทั้งปลีและส่ง รูปแบบจำหน่ายเป็นกิโลกรัม และราคาจำหน่ายเฉลี่ยกิโลกรัมละ 12.87 บาท

1.3.3 กระบวนการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของ

เกษตรกร

การดำเนินการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ มีการดำเนินการตามกระบวนการ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1) การบ่งชี้ความรู้ จากการค้นหาหรือแสวงหาบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

- 2) การแสวงหาความรู้ จากการเข้าร่วมการสัมมนาหรือการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ
- 3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ โดยการจัดเก็บความรู้หรือข้อมูลโดยการจำ (ไม่มีการบันทึก)
- 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ โดยการปรับปรุง ประยุกต์หรือสร้างความรู้บางส่วนให้ง่ายและเหมาะต่อการนำไปใช้ในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ
- 5) การเข้าถึงความรู้ โดยบุคคลอื่นสามารถเข้าถึงความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของตัวเกษตรกรได้ โดยการพูดคุย หรือซักถาม
- 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคคลหรือกลุ่ม จากการประชุมพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ
- 7) การเรียนรู้ จากการนำความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพมาประยุกต์ใช้ในการผลิตกล้วยไข่หรือประกอบอาชีพ

ซึ่งสรุปได้ว่า ความรู้ในการผลิตกล้วยไข่ของเกษตรกร เป็นความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวคน ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ การเรียนรู้จากการปฏิบัติซ้ำ ๆ การลองผิดลองถูกของตัวเกษตรกรเอง จนเกิดเป็นทักษะความชำนาญในการเพาะปลูกกล้วยไข่ และเกษตรกรมีการแสวงหาความรู้เป็นบางครั้งจากการเข้าร่วมฝึกอบรมและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนเกษตรกรด้วยกันจากการพูดคุย ซักถาม และมีการนำความรู้ที่ได้มาประมวล ประยุกต์ใช้ในการผลิตกล้วยไข่ของตนเอง โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการจดบันทึกข้อมูลหรือองค์ความรู้ที่มีเป็นลายลักษณ์อักษร รวมถึงไม่มีเอกสารหรือสื่อต่างๆ เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพแก่เกษตรกร

1.3.4 ความต้องการ และข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการความรู้การผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

1) ความต้องการด้านการส่งเสริมการจัดการความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความต้องการวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มในระดับมาก ได้แก่ การสาธิตหรือฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ และการศึกษาดูงานนอกสถานที่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ และวิธีการส่งเสริมแบบมวลชนในระดับมาก ได้แก่ การเผยแพร่ความรู้การผลิตกล้วยไข่คุณภาพผ่านวิทยุโทรทัศน์

2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการความรู้ในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของเกษตรกร ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ให้ข้อเสนอแนะด้านเนื้อหา ข้อมูลการส่งเสริม ได้แก่ เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานส่งเสริมองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตกล้วยไข่ให้ได้คุณภาพ เพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิต และเป็นองค์ความรู้ที่ง่ายต่อการ

นำไปปฏิบัติ เกษตรกรต้องการองค์ความรู้เกี่ยวกับโรคและแมลงศัตรูพืช และวิธีการป้องกันกำจัดโรคของกล้วยไข่ที่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ได้ง่าย และสะดวกต่อการนำไปปฏิบัติ และเนื้อหาหรือองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ ควรเข้าใจง่าย ตรงตามความต้องการ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง รองลงมาข้อเสนอแนะด้านเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรเข้ามาส่งเสริมกระบวนการจัดการความรู้ให้ต่อเนื่อง และเป็นระบบมากยิ่งขึ้น และต้องการให้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนากล้วยไข่เข้ามาฝึกอบรมให้ความรู้เกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่ให้ได้คุณภาพอย่างต่อเนื่องมากขึ้น และข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริม ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีฐานข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ง่ายและสะดวก หน่วยงานภาครัฐควรมี แนวทางการจัดการความรู้ที่ชัดเจนและเป็นระบบ เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องจัดทำเอกสารเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพให้บริการ และหน่วยงานภาครัฐควรปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการส่งเสริมให้น่าสนใจและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่

1.3.5 แนวทางการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

- 1) การจัดเวทีสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ได้แนวทางการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ สรุปได้ ดังนี้
  - 1) การบ่งชี้ความรู้ : การหาเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ และค้นหาความรู้จากเอกสารวิชาการ และแหล่งข้อมูลออนไลน์
  - 2) การแสวงหาความรู้ : ค้นหาความรู้การผลิตกล้วยไข่คุณภาพจากเอกสารวิชาการและการถอดองค์ความรู้จากเกษตรกรต้นแบบ
  - 3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ : จัดทำเป็นคู่มือการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ และจัดทำเว็บไซต์รวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ
  - 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ : ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาจากเอกสารวิชาการ และจัดเวทีชุมชนนำข้อมูลที่ได้ให้เกษตรกรร่วมปรับปรุงเนื้อหา ภาษาให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ตรงตามความต้องการ และสามารถนำไปปฏิบัติในพื้นที่ได้จริง
  - 5) การเข้าถึงความรู้ : จัดทำคู่มือการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ จัดทำเว็บไซต์สำหรับเผยแพร่องค์ความรู้สำหรับการผลิตกล้วยไข่ได้คุณภาพ จัดทำแผนที่เกษตรกรต้นแบบด้านการผลิตกล้วยไข่
  - 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ : จัดอบรมและฝึกปฏิบัติการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเกษตรกร และการจัดให้มีการศึกษาดูงานในแปลงของเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จ

7) การเรียนรู้: จัดให้มีเวทีเสวนาระหว่างเกษตรกร เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลการปฏิบัติระหว่างเกษตรกร

2) การจัดเวทีสนทนากลุ่มเกษตรกร ได้แนวทางการจัดการความรู้เพื่อการผลิตรถกล้วยไข่คุณภาพ สรุปได้ ดังนี้

1) การบ่งชี้ความรู้: เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรร่วมประชุม กำหนดประเด็นความรู้

2) การแสวงหาความรู้: เกษตรกรหาช่องทางความรู้ที่หลากหลายขึ้น โดยการอ่านหนังสือ การดูโทรทัศน์ การดูคลิปวิดีโอ สอบถามและศึกษาดูการปฏิบัติจริงในแปลงของเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จ

3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ: สนับสนุนให้เยาวชนเข้ามาช่วยดำเนินการ จัดความรู้ให้เป็นระบบ โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นพี่เลี้ยง

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้: จัดประชุมกลุ่มเกษตรกรเพื่อคัดเลือกความรู้ที่ตรงกับความต้องการ ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย และเป็นความรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

5) การเข้าถึงความรู้: จัดตั้งสถานที่จัดเก็บข้อมูล เอกสารวิชาการหรือคู่มือ การผลิตรถกล้วยไข่ในชุมชน

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้: จัดประชุมกลุ่มเดือนละ 1 ครั้ง และเยี่ยมชมแปลงปลูกของเกษตรกรรายอื่น เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้จากสถานที่จริง และสาธิตการปฏิบัติแก่บุคคลอื่น

7) การเรียนรู้: นำความรู้ปรับใช้กับแปลงปลูกของตนเอง และนำผลการปฏิบัติมาพูดคุย แลกเปลี่ยนกับเพื่อนเกษตรกรในวันประชุมหรือการพาเกษตรกรมาดูในแปลงของตนเอง

2. อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษา “การจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตรถกล้วยไข่คุณภาพแก่เกษตรกรในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร” สามารถอภิปรายผลการศึกษได้ ดังนี้

2.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีสถานภาพสมรส ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สันติพงษ์ ศุภกิจเจริญ (2556, 75) ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการปลูกกล้วยไข่ของเกษตรกรในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย สถานภาพสมรสแล้ว ซึ่งอาจเป็นเพราะเพศชายเป็นหัวหน้าครัวเรือนในการทำการเกษตร

เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 52.99 ปี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วินัด อ่วมอยู่ (2556, น. 53) การผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกรในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 51.86 ปี จากข้อมูลดังกล่าว เกษตรกรมีอายุที่มาก อาจมีผลต่อการดำเนินการจัดการความรู้ เช่น การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ดังนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรเข้ามาช่วยดำเนินการหรือเป็นที่ปรึกษาให้เกษตรกรในการดำเนินการจัดการความรู้ให้ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ใกล้เคียงกัน ดังนั้นการดำเนินการจัดการความรู้ในเกษตรกรอำเภอเมืองต้องคำนึงถึงรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมกับระดับการศึกษาของเกษตรกรในแต่ละกลุ่ม ซึ่งเป็นไปได้ว่าเกษตรกรที่จบการศึกษาในระดับที่สูงกว่าประถมศึกษา จะดำเนินการจัดการความรู้ได้ง่ายกว่าเกษตรกรที่จบการศึกษาระดับประถมหรือไม่ได้รับการศึกษา

ประสบการณ์ในการปลูกกล้วยไข่เฉลี่ย 14.32 ปี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วินัด อ่วมอยู่ (2556, น. 68) ศึกษาการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกรในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า เกษตรกรมีประสบการณ์ปลูกกล้วยไข่เฉลี่ย 15.56 ปี จากข้อมูลที่พบ อาจกล่าวได้ว่า เกษตรกรมีองค์ความรู้ในการปลูกกล้วยไข่อยู่ในตัวเกษตรกร เป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ การเรียนรู้และทำความเข้าใจถึงที่ปฏิบัติ ผ่านการทำซ้ำๆ เกิดเป็นทักษะในการปลูกกล้วยไข่ ซึ่งเป็นความรู้ที่ฝังลึกในตัวเกษตรกร

2.2 การดำเนินการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกร

เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ส่วนใหญ่ ปลูกกล้วยไข่ที่ระยะห่าง 2×2 เมตร ไม่ได้ป้องกันกล้วยไข่เสียหายจากลมพายุ และไม่มีการพูน โคน โดยปกติพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชรมักประสบปัญหาลมพายุพัดต้นกล้วยไข่หักล้ม ซึ่งนักวิชาการได้แนะนำว่า ระยะปลูกกล้วยไข่ควรจะปลูกระยะห่างตั้งแต่ 2×2 เมตรขึ้นไป ไม่ควรต่ำกว่านี้ เพราะจะทำให้ลำต้นเล็กและแน่น เวลามีลมแรงจะทำให้หักล้มได้ง่าย เพราะต้นกล้วยและใบกล้วยมีความแน่นทึบ ไม่มีช่องลมให้พัดผ่านได้ (จิริยา วิสิทธิ์พานิช และคณะ, 2552) ดังนั้น หากจะป้องกันกล้วยไข่เสียหายจากลมพายุ เกษตรกรมีความจำเป็นต้องดำเนินการป้องกันที่หลายวิธีร่วมกัน ซึ่งอาจจะต้องปลูกกล้วยไข่ที่ระยะห่าง

มากกว่า 2×2 เมตร รวมทั้งการป้องกันด้วยวิธีค้ำยันและการพูนโคนร่วมด้วย จะช่วยลดปัญหาการโค่นล้มของต้นกล้วยเมื่อมีลมแรง

เกษตรกรส่วนใหญ่เลือกใช้หน่อใบกว้างในการปลูก ซึ่งไม่สอดคล้องกับคำแนะนำของนักวิชาการที่แนะนำให้ใช้หน่อใบแคบ อาจเป็นเพราะช่วงฤดูการเพาะปลูกกล้วยไข่ของเกษตรกร เป็นช่วงที่จัดหาหน่อใบแคบได้ยาก หน่อใบแคบขาดแคลนทั้งจากปริมาณความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ และในพื้นที่ของเกษตรกรประสบปัญหาน้ำท่วม จึงทำให้ขาดแคลนหน่อใบแคบ และมีปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร จึงทำให้เกษตรกรต้องเลือกใช้หน่อใบกว้างแทน แม้จะทำให้ผลผลิตไม่ดีและอ่อนแอต่อโรคก็ตาม

เกษตรกรเกือบทุกราย ไม่ห่อผลกล้วย ไม่คัดเกรด ไม่ทำความสะอาดผลผลิต ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าว อาจส่งผลให้ผลผลิตกล้วยไข่ไม่ได้คุณภาพ เนื่องจากผลผลิตที่ออกในช่วงฤดูร้อน (ช่วงเดือนเมษายน) มักพบการเข้าทำลายของแมลงวันทอง ผลผลิตคุณภาพต่ำขายไม่ได้ราคา และเกษตรกรไม่คัดเกรด ไม่ทำความสะอาดผลผลิตก่อนการจำหน่าย และมักขายเหมาเครือ โดยการซึ่งเป็นกิโกรัม ทำให้เกษตรกรมักถูกกดราคาจากพ่อค้าที่มารับซื้อ ขาดอำนาจการต่อรองจึงทำให้รายได้จากการขายกล้วยไข่ไม่มากนัก ดังนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมเทคโนโลยีการจัดการผลผลิตในแปลงปลูกให้มีคุณภาพโดยการห่อผลผลิต ส่งเสริมให้มีจุดรวบรวมและคัดแยกผลผลิตของชุมชนก่อนการจำหน่าย สนับสนุนข้อมูล วิธีการดำเนินการจัดการผลผลิตที่เหมาะสมก่อนการจำหน่ายให้แก่เกษตรกร

การตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ จำหน่ายให้พ่อค้า/แม่ค้าในท้องถิ่นและภายในจังหวัด สอดคล้องกับกับผลการวิจัยของเผด็จ บุญทอง (2552, น.49) และวินัด อ่วมอยู่ (2556, น. 102) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตให้พ่อค้า/แม่ค้าในท้องถิ่น ซึ่งจากผลวิจัยพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงจำหน่ายกล้วยไข่ให้พ่อค้าแม่ค้าในท้องถิ่นหรือภายในจังหวัดเป็นหลัก ยังไม่มีแหล่งจำหน่ายอื่นหรือตลาดภายนอกจังหวัดมากนัก ซึ่งอาจจะทำให้เกษตรกรขาดอำนาจในการต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลาง ส่วนรูปแบบการจำหน่ายและราคาผลผลิตกล้วยไข่ของเกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายโดยซึ่งเป็นกิโกรัม ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของวินัด อ่วมอยู่ (2556, น. 102) และรายงานผลการศึกษาของ สำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร (2552, น.12-13) พบว่า เกษตรกรของจังหวัดกำแพงเพชรส่วนใหญ่ซื้อขายโดยใช้หน่วยในการขายเป็น “ตั้ง” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัจจุบันรูปแบบการจำหน่ายกล้วยไข่ ได้เกิดการปรับเปลี่ยนไปจากเมื่อก่อนจะจำหน่ายกล้วยไข่เป็นตั้ง หรือการนับหวีกล้วยที่สมบูรณ์ในหนึ่งเครือ ส่วนหวีรองหรือกล้วยดินเต่าจะไม่นำมาคิดเงิน จึงทำให้เกษตรกรเสียเปรียบพ่อค้าแม่ค้าที่มารับซื้อ กว่าที่ชั่งกล้วยเป็นกิโกรัม

ดังนั้นจากสภาพการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกรข้างต้น หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ควรเข้ามาพัฒนาช่องทางตลาดกล้วยไข่ให้มีช่องทางจำหน่ายมากขึ้น จัดหาตลาดรับซื้อผลผลิตเกรดพรีเมียม เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจด้านราคาให้เกษตรกรพัฒนากระบวนการผลิตให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และหาแนวทางการจัดการกับผลผลิตที่ตกเกรด รวมถึงการส่งเสริมการแปรรูปกล้วยไข่เป็นผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลผลิต โดยหน่วยงานต้องร่วมบูรณาการการทำงานในหลาย ๆ ภาคส่วนไปพร้อม ๆ กัน

2.3 กระบวนการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของเกษตรกร

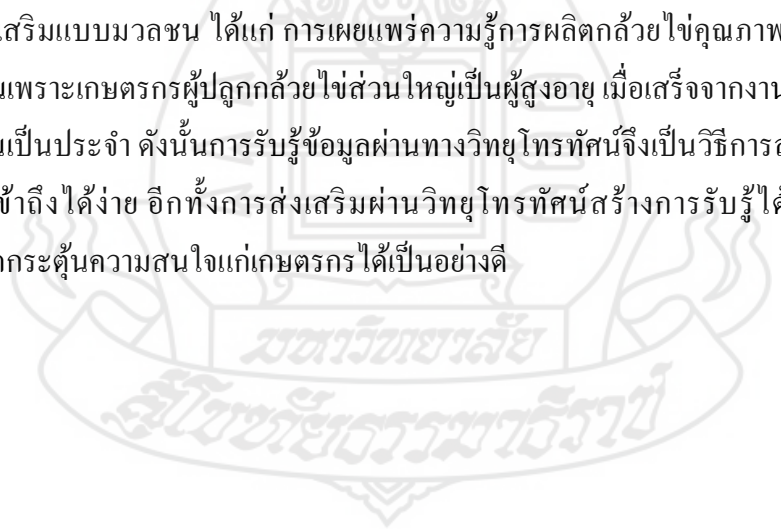
จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยปฏิบัติในการแสวงหาความรู้ในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพจากการศึกษาดูงาน การได้รับความรู้จากการอ่านหนังสือหรือเอกสารวิชาการ สื่อออนไลน์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรส่งเสริมหรือสร้างโอกาสในการแสวงหาความรู้หรือการเข้าถึงความรู้ให้แก่เกษตรกร โดยการจัดให้มีการศึกษาดูงานในแปลงเกษตรกรต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จในการผลิตกล้วยไข่ และการสร้างองค์ความรู้ให้อยู่ในรูปแบบเอกสารเผยแพร่ความรู้ สร้างเว็บไซต์หรือเพจออนไลน์ สำหรับเป็นช่องทางเผยแพร่องค์ความรู้ในการผลิตกล้วยไข่ที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและสะดวก

การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ พบว่าเกษตรกรทั้งหมดดำเนินการจัดเก็บความรู้หรือข้อมูลโดยการจำ (ไม่มีการบันทึก) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ความรู้ในการผลิตกล้วยไข่ของเกษตรกรเป็นความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวคนที่เกิดจากประสบการณ์ การเรียนรู้จากการปฏิบัติซ้ำ ๆ การลองผิดลองถูกของตัวเอง จนเกิดเป็นทักษะความชำนาญในการเพาะปลูกกล้วยไข่ และเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่จัดเก็บความรู้ในรูปแบบลายลักษณ์อักษร คอมพิวเตอร์ การบันทึกภาพและเสียงด้วยโทรศัพท์มือถือ และไม่ดำเนินการแยกประเภทความรู้ตามขั้นตอนการผลิตกล้วยไข่ ซึ่งเป็นเพราะว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุที่มาก ส่งผลให้การดำเนินการจัดการความรู้ดังกล่าวเป็นสิ่งที่เกษตรกรปฏิบัติได้ยาก เพราะมีความยุ่งยากและซับซ้อนมากกว่าการจำ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรช่วยในการจัดการความรู้ โดยการสกัดเอาความรู้ที่ฝังลึกในตัวเกษตรกรออกมาให้อยู่ในรูปแบบลายลักษณ์อักษร เช่น การถอดองค์ความรู้ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นต้น

การเข้าถึงความรู้ เกษตรกรไม่เคยปฏิบัติในการสาธิต สอนปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่แก่บุคคลอื่น อาจเนื่องมาจากเกษตรกรมักดำเนินการผลิตกล้วยไข่ตามขั้นตอนที่ตนเคยปฏิบัติและไม่เคยสาธิตแก่บุคคลอื่น ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสาธิตฝึกปฏิบัติระหว่างเกษตรกร เพื่อเป็นการถ่ายทอดความรู้จากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จสู่เกษตรกรด้วยกัน

2.4 ความต้องการ และข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการความรู้การผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ส่วนใหญ่มีความต้องการด้านการส่งเสริมการจัดการความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ ในรูปแบบวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม ได้แก่ การสาธิตหรือฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ และการศึกษาดูงานนอกสถานที่เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธนชาติ บุญมี (2560, น. 125) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตมะม่วงของเกษตรกรในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า เกษตรกรส่วนมากต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ในวิธีฝึกปฏิบัติและบรรยาย และต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ในภาพรวมระดับปานกลาง ได้แก่ สาธิตและทัศนศึกษา และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภิรมย์ โสฬส (2557, น.93) ศึกษาการผลิตหัวเห็ดและความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย พบว่า เกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริมโดยการสาธิตและบรรยาย ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าวิธีการส่งเสริมโดยการสาธิตหรือฝึกปฏิบัติ และการศึกษาดูงานนั้น เกษตรกรได้เห็นขั้นตอนวิธีการปฏิบัติ ได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเองจึงอาจจะกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้และทำให้สามารถจดจำข้อมูลความรู้ได้เป็นอย่างดี รวมถึงการศึกษาดูงานอาจจะทำให้เกษตรกรได้เห็นจากสถานที่จริง ได้ร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้กันระหว่างเกษตรกร แต่ไม่สอดคล้องในวิธีการส่งเสริมแบบมวลชน ได้แก่ การเผยแพร่ความรู้การผลิตกล้วยไข่คุณภาพผ่านวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งอาจเป็นเพราะเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ เมื่อเสร็จจากงานก็มักจะดูโทรทัศน์ในช่วงเย็นเป็นประจำ ดังนั้นการรับรู้ข้อมูลผ่านทางวิทยุโทรทัศน์จึงเป็นวิธีการส่งเสริมที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้ง่าย อีกทั้งการส่งเสริมผ่านวิทยุโทรทัศน์สร้างการรับรู้ได้ทั้งภาพและเสียงจึงสามารถกระตุ้นความสนใจแก่เกษตรกรได้เป็นอย่างดี

2.5 แนวทางการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

3. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร เกษตรกรควรดำเนินการจัดการความรู้ โดยการร่วมกันประชุมกำหนดประเด็นความรู้ที่จำเป็น แสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ที่หลากหลายมากกว่าเดิม สนับสนุนให้เยาวชนเข้ามาช่วยดำเนินการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นพี่เลี้ยง ดำเนินการจัดประชุมกลุ่มเกษตรกรเพื่อคัดเลือกความรู้ที่ตรงกับความต้องการ ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย และเป็นความรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง จัดตั้งสถานที่จัดเก็บข้อมูลเอกสารวิชาการหรือคู่มือการผลิตกล้วยไข่ในชุมชน แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน โดยจัดประชุมกลุ่มเดือนละ 1 ครั้ง หรือการเยี่ยมชมแปลงปลูกของเกษตรกรรายอื่น สาธิตการปฏิบัติแก่บุคคลอื่น และนำความรู้ปรับใช้กับแปลงปลูกของตนเอง รวมถึงนำผลการปฏิบัติมาพูดคุยแลกเปลี่ยนกับเพื่อนเกษตรกร

3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรดำเนินการถอดองค์ความรู้จากเกษตรกรต้นแบบ รวบรวมองค์ความรู้จากเอกสารวิชาการ และจัดทำคู่มือการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ สำหรับเป็นเอกสารเผยแพร่แก่เกษตรกร

2) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรดำเนินการสร้างระบบการจัดเก็บองค์ความรู้หรือฐานข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพและสื่อช่องทางต่าง ๆ ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้ได้ง่ายและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ เช่น เว็บไซต์ Youtube Facebook เป็นต้น เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

3) การส่งเสริมให้มีการอบรม สาธิตหรือฝึกปฏิบัติ การศึกษาดูงานนอกสถานที่ เพื่อเป็นช่องทางให้เกษตรกรได้เข้าถึงความรู้

4) การส่งเสริมให้มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกร โดยให้เกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จมาร่วมแลกเปลี่ยนกับเกษตรกรรายอื่น

3.1.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานควรสร้างความเข้าใจในเรื่องการจัดการความรู้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในทุกระดับ และผู้บริหารหน่วยงานควรให้การสนับสนุนจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน รวมถึงเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนหรือองค์ความรู้แก่กัน

2) หน่วยงานควรส่งเสริมให้บุคลากรในหน่วยงานจัดระเบียบความรู้ในหน่วยงานให้เป็นระบบ โดยการรวบรวมจัดระเบียบความรู้ในเอกสาร สร้างช่องทางหรือฐานระบบข้อมูลเรื่องต่าง ๆ ในหน่วยงาน เพื่อให้บุคลากรในหน่วยงานสามารถค้นหาข้อมูลต่างๆ ได้เมื่อต้องการ และควรจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคลากรในหน่วยงานผู้ที่ชำนาญงานด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลให้เกิดการถ่ายทอดหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อหากมีบุคคลใดที่เกษียณหรือลาออกไปองค์ความรู้ในเรื่องนั้น ๆ จะยังคงอยู่ในองค์กรไม่สูญหายไปกับตัวบุคคล และบุคคลที่มาสานงานต่อจะมีข้อมูลเพื่อใช้พัฒนางานในหน่วยงานต่อไป

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ของเกษตรกร เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า เกษตรกรไม่ดำเนินการปฏิบัติการจัดการความรู้ในหลายประเด็น ดังนั้นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้จะช่วยทำให้ทราบปัจจัยสาเหตุและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการส่งเสริมการจัดการความรู้ในเรื่องต่าง ๆ แก่เกษตรกรได้

3.2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ของเกษตรกร เพื่อนำมากำหนดเป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดการความรู้แก่เกษตรกรให้ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมควบคุมโรค. (2558). *คู่มือการจัดการความรู้*. สืบค้นจาก <http://irem.ddc.moph.go.th/>
- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2560, 22 ธันวาคม). *เรื่อง การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กล้วยไข่กำแพงเพชร*. เลขที่ 59100145. ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา.
- กรมวิชาการเกษตร. (2562). *คู่มือการลดการสูญเสียกล้วย*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: เกษสัมพันธ์.
- กรมส่งเสริมการเกษตร.(2564). *รายงานสรุปยอดผู้ปลูกกล้วยไข่ ปี 2564*. สืบค้นจาก <http://www.farmer.doae.go.th/>
- เกียรติพงษ์ อุดมชนะธีระ. (2561). *แนวคิดและทฤษฎี Maslow ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมอสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Need)*. สืบค้นจาก <https://www.iok2U.com/index>
- คณาทิพย์ ศรีวระมย์. (2562). *แนวคิดเรื่องการจัดการความรู้*. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, 1(4), 41-50.
- จริยา วิสิทธิ์พานิช และคณะ. (2552). *คู่มือการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์.
- ฉลองชัย แบบประเสริฐ. (2532). *การปลูกกล้วยไข่*. *เกษตรก้าวไกล*, 4(5), 1-20.
- เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ. (2561). *แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ในเอกสารการสอนชุดหลักการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณิชสาคร จันทร์ประภามาศ. (2539). *การผลิตและการตลาดกล้วยไข่ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร (ปริญญา มหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ทำนอง สิงคตวานิช. (2514). *การเกษตรกับการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: รวมมิตรไทย.
- ชนชาติ บุญมี. (2560). *แนวทางการส่งเสริมการผลิตมะม่วงของเกษตรกรในจังหวัดสุพรรณบุรี (ปริญญา มหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ชั้นยกร คำก้อน และวรัทัศน์ อินทร์คัมพร. (2553). *การจัดการความรู้ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวขาวดอกมะลิ 105 ในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด*. *การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 48: สาขาส่งเสริมการเกษตรและคหกรรมศาสตร์*, 48(5), 99 – 106. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- น้ำทิพย์ วิภาวิน และจุฑารัตน์ ศรารณะวงศ์. (2560). *ความรู้เบื้องต้นและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ใน ประมวลสาระชุดวิชาการจัดการความรู้และบิกดาตา* (หน่วยที่ 1, น.1-8). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2563). *การจัดการความรู้ในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ใน ประมวลสาระชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา*. (หน่วยที่ 14, น.14-32). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บุญธรรม จิตต่อนันต์. (2540). *การส่งเสริมการเกษตร*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุษรา ไชยศ. (2551). *การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตกล้วยไข่ในจังหวัดตาก* (ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่
- บุหงา จินดาวนิชสกุล. (2561). *แนวทางการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ในการผลิตลำไยนอกฤดู จังหวัดสระแก้ว* (ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ประจักษ์ ก๊กก้อง และธัญรดี บุญป็น. (2560). *การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการปลูกกล้วยไข่อย่างมีคุณภาพของเกษตรกรในจังหวัดกำแพงเพชร* (งานวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, กำแพงเพชร
- ปาริฉัตร สังข์สะอาด และคณะ. (มปป.). *การอนุรักษ์พันธุกรรมกล้วยในสภาพปลอดเชื้อ*. สืบค้นจาก <http://lib.doa.go.th/elib/cgi-bin/>
- เผด็จ บุญทอง. (2553). *แนวทางการพัฒนาการผลิตกล้วยไข่ของเกษตรกรตำบลสระแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร* (ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, กำแพงเพชร.
- พัฒนา สุขประเสริฐ. (2557). *ศาสตร์เพื่อการส่งเสริมการเกษตร เล่มที่ 1 (หลักการ รูปแบบและกลยุทธ์)*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ภรณ์ ต่างวิวัฒน์. (2555). *แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับความรู้และการจัดการความรู้*. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการความรู้เพื่องานส่งเสริมการเกษตร* (หน่วยที่ 2). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ภัทรชานนท์ สายแก้ว. (2560). *การจัดการความรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรด้านข้าวในจังหวัดนครพนม* (ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

- ภิรมย์ โสภส. (2557). การผลิตถั่วเหลืองและความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรใน
อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดสุโขทัย (ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- รัตนา ไชยช่วย และคณะ. (2554). การจัดการปุ๋ยอินทรีย์เพื่อผลิตกล้วยไข่คุณภาพ (รายงานการ
วิจัย). สำนักวิทยบริการและสารสนเทศ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก,
ชลบุรี.
- วรทัศน์ อินทรคัมพร. (2556). หลักการส่งเสริมการเกษตร. สืบค้นจาก [https://agecon-
extens.agri.cmu.ac.th/Course_online/course_352311.htm](https://agecon-extens.agri.cmu.ac.th/Course_online/course_352311.htm)
- วิจารณ์ พานิช. (2549). การจัดการความรู้ ฉบับนักปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- _____. (ม.ป.ป.). การจัดการความรู้กับการบริหารราชการแนวใหม่. สืบค้นจาก
[http://www.person.ku.ac.th/training/
kukm/article/1097206195-1.pdf](http://www.person.ku.ac.th/training/kukm/article/1097206195-1.pdf)
- _____. (2546). การจัดการความรู้ในยุคสังคมและเศรษฐกิจฐานความรู้. สืบค้นจาก
https://km.mhesi.go.th/sites/default/files/blog/KM_in_KbaseEcon.pdf
- _____. (2540). การบริหารงานวิจัย : แนวคิดจากประสบการณ์. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงกมล.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2552). ความรู้. ใน สารานุกรมวิชาชีพรุเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา. (เล่ม 1, อักษร ค,
น.181-184).
- วินัด อ่วมอยู่. (2556). การผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกรในจังหวัดกำแพงเพชร
(ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- วินัย ขาวมี. (2557). การจัดการความรู้เรื่องการผลิตข้าวของเกษตรกร ตำบลเหมืองแก้ว อำเภอ
แม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. (ค้นคว้าอิสระ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์).
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- วิภาดา เวทย์ประสิทธิ์. (2563). การจัดการความรู้โมเดลปลาหู. สืบค้นจาก
http://hsmi2.psu.ac.th/upload/forum/Phd_Wiphada_slide.pdf
- วิรุทธ สมป่าสัก และดรชนิ เมฆเศรษฐ. (2552). รายงานผลการศึกษานโยบายพัฒนาการปลูก
กล้วยไข่ของจังหวัดกำแพงเพชร. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กำแพงเพชร: ปรินญาการพิมพ์.
- สันติพงษ์ สุกกิจเจริญ. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการปลูกกล้วยไข่ของเกษตรกรใน
จังหวัดกำแพงเพชร (ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

- สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2548). *คู่มือการจัดทำแผนการจัดการความรู้*. สืบค้นจาก https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/km-manual/
- สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี. (2559). เทคนิคปลูกกล้วยไข่ (ต้นทุ่นต่ำ) คุณภาพดี มาตรฐานส่งออก. *วารสารส่งเสริมการเกษตร*, (หน้า29-30).
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดกำแพงเพชร. (2564). *กล้วยไข่จังหวัดกำแพงเพชร*. สืบค้นจาก <https://www.opsmoac.go.th/>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2552). *การจัดการความรู้ (Knowledge Management)*. สืบค้นจาก <https://www.opdc.go.th/content/NDg2Mg>
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (ม.ป.ป.). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554*. สืบค้นจาก <https://dictionary.orst.go.th/>
- อมรรัตน์ บุญลึก. (2557). *กระบวนการจัดการความรู้ โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช*. (ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ปทุมธานี
- อัญชลี ยิ้มสมบูรณ์. (2554). *การจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม* (ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- อารยา อัจเจริญ เทียนหอม. (2559). *พันธุ์กล้วยและการขยายพันธุ์ ใน เอกสารประกอบการสอน*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร .
- _____. (2557). *กล้วยไข่เกษตรศาสตร์ 2 .ข่าวสารเกษตรศาสตร์*, 60 (1), 1-12.
- อุทัยวรรณ ภูเทศ. (2551). *กระบวนการการจัดการความรู้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการเพาะปลูกของเกษตรกร บ้านนอกแอก ตำบลหนองหม้อ อำเภอนครศรีธรรมราช นครสวรรค์* (รายงานผลการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, นครสวรรค์

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สกลนคร

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สกลนคร

เลขที่แบบสอบถาม.....

วันที่สอบถาม.....

แบบสอบถามสำหรับการวิจัยวิทยานิพนธ์

เรื่อง การจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพแก่เกษตรกรใน อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

*****

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพแก่เกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนากษัตริ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช คำตอบในแบบสอบถามนี้จะนำไปใช้เพื่อการศึกษาวิจัยที่จะก่อประโยชน์ในการพัฒนาการผลิตกล้วยไข่ให้ได้คุณภาพ จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านกรุณาตอบคำถามทุกข้อตามความเป็นจริง

2. เลขที่แบบสอบถามมีไว้เพื่อการติดตามแบบสอบถามเท่านั้น

3. แบบสอบถามการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

ตอนที่ 2 การดำเนินการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกร

ตอนที่ 3 กระบวนการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของ

เกษตรกร

ตอนที่ 4 ความต้องการและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

4. ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาตอบแบบสอบถาม และให้ความร่วมมืออย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้

การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการหรือการดำเนินการใด ที่เป็นการรวบรวมและจัดเก็บความรู้ที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายทั้งในตัวบุคคลที่เป็นองค์ความรู้ที่ฝังลึก ทักษะ

ประสบการณ์ที่ได้จากการตั้งสมาธิ หรือองค์ความรู้ที่อยู่ในรูปแบบเอกสาร สื่อต่าง ๆ มาจัดให้เป็นระบบระเบียบ เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้หรือข้อมูล และนำไปใช้ประโยชน์ได้

กล้วยไข่คุณภาพ หมายถึง กล้วยไข่ที่มีกระบวนการผลิตที่ปลอดภัยจากสารเคมี ผลิตตามมาตรฐาน มีการปลูก การดูแล การเก็บเกี่ยว และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่ดีและเหมาะสม ผลผลิตมีรูปร่าง สีเป็นที่ต้องการของตลาด ไม่มีร่องรอยของโรคและแมลงเข้าทำลาย

นางสาวนิลมณี โกฤทธิ

นักศึกษาปริญญาโท วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่าง □ หน้าคำตอบที่ท่านเลือกหรือเติมคำในช่องว่างที่กำหนดตามความเป็นจริง

1. สภาพทางสังคมของเกษตรกร

1.1 เพศ 1 ชาย 2 หญิง A11

1.2 อายุ.....ปี A12

1.3 สถานภาพสมรส 1 โสด 2 สมรส 3 หย่าร้าง/หม้าย A13

1.4 ระดับการศึกษา A14

1 ไม่ได้รับการศึกษา 2 ประถมศึกษา

3 มัธยมศึกษาตอนต้น 4 มัธยมศึกษาตอนปลาย

5 ปวส./อนุปริญญา 6 ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

7 อื่น ๆ ระบุ.....

1.5 ประสบการณ์ในการปลูกกล้วยไข่.....ปี A15

1.6 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน (รวมตัวท่านด้วย) A16

1.7 การมีตำแหน่งทางสังคม A17

1 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม 2 มีตำแหน่งทางสังคม

ถ้ามี ตำแหน่งใดบ้าง (เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)

1.7.1 กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน A171

1.7.2 สมาชิกสภาท้องถิ่น A172

☐ 1.7.3 สมาชิกสภาเกษตรกร	A173
☐ 1.7.4 อาสาสมัครเกษตรกร	A174
☐ 1.7.5 อื่น ๆ (ระบุ)	A175
2. สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร	
2.1 พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด	ไร่ A21
2.2 พื้นที่ปลูกกล้วยไข่.....	ไร่ A22
2.3 ลักษณะการถือครองที่ดินเพื่อทำการเกษตร	
2.3.1 พื้นที่ของตนเอง.....	ไร่ A231
2.3.2 พื้นที่เช่า.....	ไร่ A232
2.3.3 อื่น ๆ (ระบุ) จำนวน.....	ไร่ A233
2.4 จำนวนแรงงานภาคการเกษตร	
2.4.1 แรงงานในครัวเรือน จำนวน.....คน	A241
2.4.2 แรงงานจ้าง จำนวน.....คน	A242
2.4.3 อื่น ๆ ระบุ	จำนวน.....คน A243
2.5 รายได้รวมทั้งหมดในครัวเรือน.....บาท/ปี	
2.5.1 รายได้ภาคการเกษตรทั้งหมด.....	บาท/ปี A251
2.5.2 รายได้จากการขายกล้วยไข่.....	บาท/ปี A252
2.5.3 รายได้นอกภาคการเกษตรทั้งหมด.....	บาท/ปี A253
2.5.4 อื่น ๆ ระบุ	จำนวน .....บาท/ปี A254

ตอนที่ 2 การดำเนินการผลิตและการตลาดกล้วยไข่ของเกษตรกร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่าง หน้าคำตอบที่ท่านเลือกหรือเติมคำในช่องว่างที่กำหนดตามความเป็นจริง

1. การเลือกพื้นที่ปลูก

1.1 ลักษณะดินที่ปลูกกล้วยไข่		B11
☐ 1 ดินร่วน	☐ 2 ดินเหนียว	☐ 3 ดินร่วนปนทราย
☐ 4 ดินทราย	☐ 5 อื่น ๆ (ระบุ).....	
1.2 สภาพพื้นที่ปลูกกล้วยไข่		B12
☐ 1 ที่ราบ	☐ 2 ที่ดอน	☐ 3 ที่ลุ่ม
☐ 4 ที่ราบลุ่ม	☐ 5 อื่น ๆ (ระบุ).....	

1.3 พันธุ์กล้วยไม้ที่ปลูก (เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- 1.3.1 กล้วยไม้กำแพงเพชร   1.3.2 พันธุ์เกษตรศาสตร์ 2   B131 B132
- 1.3.3 พันธุ์อื่น ๆ (ระบุ) B133

2. การปลูก

2.1 การคัดเลือกหน่อพันธุ์ ลักษณะหน่อพันธุ์ที่เลือกปลูก

B21

- 1 หน่อใบแคบ   2 หน่อใบกว้าง
- 3 อื่น ๆ (ระบุ) .....

2.2 ระยะห่างของหลุมปลูก

B22

- 1 ระยะ 2 × 2 เมตร   2 ระยะ 3 × 3 เมตร
- 3 ระยะ 4 × 4 เมตร   4 อื่น ๆ (ระบุระยะ).....

3. การดูแลรักษา

3.1 วิธีการให้น้ำ (เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- 3.1.1 รดตามร่อง   3.1.2 ปล่อยน้ำท่วมแปลง   B311 B312
- 3.1.3 ระบบน้ำหยด   3.1.4 ระบบสปริงเกอร์   B313 B314
- 3.1.5 อื่น ๆ (ระบุ)..... B315

3.2 การให้ปุ๋ย

จำนวนครั้งการใส่ปุ๋ย/ รอบการผลิต	ช่วงระยะเวลา เจริญเติบโต	ใส่ (1)	ไม่ใส่ (0)
3.2.1 รอกันหลุม			
3.2.2 ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1	อายุ 1-2 เดือน		
3.2.3 ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2	อายุ 3-4 เดือน		
3.2.4 ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 3	อายุ 5-6 เดือน		
3.2.5 ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 4	อายุ 7 เดือน		
3.2.6 อื่น ๆ (ระบุ).....			

B321

B322

B323

B324

B325

B326

ถ้าใส่ มีปุ๋ยสูตรใดบ้าง

1) .....

2) .....

อัตราปุ๋ยที่ใส่

1) .....

2) .....

- 3.3 การพูนโคน B33
 1 พูนโคน 2 ไม่พูนโคน
- 3.4 วิธีการกำจัดวัชพืช (เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
 3.4.1 ใช้แรงงานคน 3.4.2 ใช้เครื่องจักร B341 B342
 3.4.3 ใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช 3.4.4 อื่น ๆ (ระบุ)..... B343 B344
- 3.5 การตัดแต่งใบ B35
 1 ตัดแต่งใบ 2 ไม่ตัดแต่งใบ
- 3.6 การป้องกันกล้วยไข่เสียหายจากลมพายุ B36
 1 ไม่ได้ป้องกัน 2 ป้องกัน
 หากมีการป้องกัน ใช้วิธีใด (เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
 3.6.1 ค้ำยัน 3.6.2 ปลูกไม้บังลม B361 B362
 3.6.3 ปลูกกล้วยไข่แซมพืชอื่น 3.6.4 อื่น ๆ (ระบุ) B363 B364
- 3.7 การตัดปลีกล้วย B37
 1 ไม่ได้ตัดปลีกล้วย (2) ตัดปลีกล้วย
 หากมีการตัดปลีกล้วย ช่วงเวลาการตัดปลี (ระบุ)..... B371
- 3.8 การห่อผลกล้วยไข่ B38
 1 ไม่ห่อผลกล้วยไข่ 2 ห่อผลกล้วยไข่
 หากมีการห่อผลกล้วยไข่ วัสดุที่ใช้ (ระบุ) B381
4. การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว
- 4.1 ลักษณะกล้วยที่เก็บเกี่ยว B41
 1 นับระยะเวลาหลังจากตัดปลีกล้วยประมาณ 45 วัน
 2 ผลกล้วยไม่มีเหลี่ยมเลย หรือแก่เต็มที่ 100 เปอร์เซ็นต์
 3 ผลกล้วยมีเหลี่ยมแต่ไม่ชัดเจน หรือความแก่ประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์
 4 ผลกล้วยมีเหลี่ยมเห็นชัดเจน หรือมีความแก่ประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์
 5 ผลกล้วยที่มีขนาดครึ่งหนึ่งของผลที่โตเต็มที่ หรือมีความแก่ประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์
- 4.2 การขนย้ายผลผลิตออกจากสวน (เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
 4.2.1 ใช้คนหามแคร่กล้วยออกจากสวน B421
 4.2.2 ใช้รถขนย้ายออกจากสวน B422
 4.2.3 อื่น ๆ (ระบุ)..... B423
- 4.3 การคัดเกรดหรือคัดคุณภาพผลผลิตก่อนจำหน่าย B43

- 1 ไม่คัดเกรดหรือคุณภาพผลผลิต   2 คัดเกรดหรือคัดคุณภาพผลผลิต

4.4 การทำความสะอาดผลผลิต B44

- 1 ไม่ทำความสะอาดผลผลิต   2 ทำความสะอาดผลผลิต

ทำความสะอาดผลผลิต ด้วยวิธีการใด (ระบุ)..... B441

5. การตลาด

5.1 แหล่งจำหน่ายผลผลิตกล้วยไข่ (เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- 5.1.1 จำหน่ายให้พ่อค้า/แม่ค้าต่างจังหวัด รับซื้อหน้าสวน B511
- 5.1.2 จำหน่ายให้พ่อค้า/แม่ค้าในท้องถิ่น B512
- 5.1.3 จำหน่าย ณ จุดรับซื้อท้องถิ่น / ตลาดภายในจังหวัด B513
- 5.1.4 วางจำหน่ายเองในชุมชน B514
- 5.1.5 อื่น ๆ (ระบุ)..... B515

5.2 ลักษณะการจำหน่ายผลผลิตกล้วยไข่ (เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- 5.2.1 ขายส่ง หรือขายเหมาสวน   5.2.2 ขายปลีก B521 B522
- 5.2.3 ขายทั้งปลีกและส่ง B523

5.3 รูปแบบการจำหน่ายและราคาผลผลิตกล้วยไข่

- 5.3.1 กกล้วยตั้ง ราคาตั้งละ.....บาท B531a B531b
- 5.3.2 กกล้วยเหมา ราคา กิโลกรัมละ.....บาท B532a B532b
- 5.3.3 อื่น ๆ (ระบุ).....บาท B533a B533b

ตอนที่ 3 กระบวนการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของ

เกษตรกร

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือที่ตรงกับความเป็นจริง ตามที่ท่านปฏิบัติ
ตามกระบวนการจัดการความรู้

กระบวนการจัดการความรู้	ระดับการปฏิบัติ		
	ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย
1. การบ่งชี้ความรู้			
ท่านดำเนินการจัดการความรู้ในเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้ เพียงใด			
1.1 การกำหนดองค์ความรู้ที่จำเป็นในการผลิตกล้วยไข่ คุณภาพ			

C11

กระบวนการจัดการความรู้	ระดับการปฏิบัติ			
	ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย	
1.2 การกำหนดเป้าหมายหรือความสำเร็จในการผลิต กล้วยไข่คุณภาพ				C12
1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ความรู้ หรือผลจากการ ปฏิบัติงานจริง มาใช้ประโยชน์ในการผลิตกล้วยไข่ คุณภาพ				C13
1.4 การค้นหาหรือแสวงหาบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ				C14
1.5 อื่น ๆ ระบุ				C15
2. การแสวงหาความรู้				
ท่านดำเนินการจัดการความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้ เพียงใด				
2.1 การแสวงหาความรู้ในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพจาก การศึกษา ดูงาน				C21
2.2 การเข้าร่วมการสัมมนาหรือการฝึกอบรม เกี่ยวกับการ ผลิตกล้วยไข่คุณภาพ				C22
2.3 การได้รับความรู้หรือข้อมูลการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ จากการอ่านหนังสือ เอกสารวิชาการ				C23
2.4 การได้รับความรู้หรือข้อมูลการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ จากสื่อออนไลน์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิทยุ โทรทัศน์				C24
2.5 การแสวงหาความรู้หรือได้รับความรู้จากเกษตรกร ต้นแบบหรือผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่ คุณภาพ				C25
2.6 อื่น ๆ ระบุ				C26
3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ				
ท่านดำเนินการจัดการความรู้ในเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้ เพียงใด				
3.1 การจัดเก็บความรู้หรือข้อมูลโดยการจดจำ				C31

กระบวนการจัดการความรู้	ระดับการปฏิบัติ			
	ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย	
3.2 การจัดเก็บความรู้หรือข้อมูลโดยการจดบันทึกลงสมุดบันทึก				C32
3.3 การจัดเก็บข้อมูลในคอมพิวเตอร์				C33
3.4 การจัดเก็บความรู้หรือข้อมูลโดยการบันทึกภาพและเสียงในโทรศัพท์มือถือหรือกล้องถ่ายภาพ				C34
3.5 การแยกประเภทความรู้ตามกระบวนการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ				C35
3.6 อื่น ๆ ระบุ				C36
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้				
ท่านดำเนินการจัดการความรู้ในเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้ เพียงใด				
4.1 ท่านมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลหรือความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ ก่อนนำมาจัดเก็บ				C41
4.2 มีการประมวลและกลั่นกรองความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพก่อนการนำความรู้ไปใช้				C42
4.3 มีการปรับปรุง ประยุกต์หรือสร้างความรู้บางส่วนให้ง่ายและเหมาะต่อการนำไปใช้ในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ				C43
4.4 อื่น ๆ ระบุ				C44
5. การเข้าถึงความรู้				
ท่านดำเนินการจัดการความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้ เพียงใด				
5.1 บุคคลอื่นสามารถเข้าถึงความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพของท่านได้โดยการพูดคุย หรือซักถามท่าน				C51
5.2 ท่านสามารถสาธิต สอนปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพแก่บุคคลอื่น				C52
5.3 อื่น ๆ ระบุ				C53

กระบวนการจัดการความรู้	ระดับการปฏิบัติ			
	ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย	
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคคลหรือกลุ่ม				
ท่านดำเนินการจัดการความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้ เพียงใด				
6.1 การประชุม พูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ				C61
6.2 การแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ผ่านการสาธิตหรือปฏิบัติร่วมกัน				C62
6.3 การแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพผ่านการศึกษาดูงานระหว่างเกษตรกร				C63
6.4 การพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพระหว่างบุคคลหรือเกษตรกรที่มีความเชี่ยวชาญ				C64
6.5 การจัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพให้แก่เกษตรกรในชุมชน				C65
6.6 อื่น ๆ ระบุ				C66
7. การเรียนรู้				
ท่านดำเนินการจัดการความรู้ในเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้ เพียงใด				
7.1 การนำความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพมาประยุกต์ใช้ในการผลิตกล้วยไข่หรือประกอบอาชีพ				C71
7.2 การปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตกล้วยไข่ให้ได้คุณภาพมากขึ้น				C72
7.3 การนำความรู้และประสบการณ์ที่มีไปใช้แก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ				C73
7.4 การนำความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ที่มี มาแลกเปลี่ยนร่วมกับชุมชน				C74
7.5 การนำองค์ความรู้ที่มีมาช่วยพัฒนาและอนุรักษ์อาชีพการปลูกกล้วยไข่คุณภาพให้คงอยู่ในชุมชน				C75
7.6 อื่น ๆ ระบุ				C76

ตอนที่ 4 ความต้องการ และข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการ
ความรู้การผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

4.1 ความต้องการด้านการส่งเสริมการจัดการความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือเพียงคำตอบเดียว ที่ตรงกับความต้องการ
ด้านการส่งเสริมการจัดการความรู้การผลิตกล้วยไข่คุณภาพตามความเป็นจริง

ประเด็นความต้องการ	ระดับของความถี่ต้องการ					
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	
	1	2	3	4	5	
1. การส่งเสริมแบบรายบุคคล						
ท่านต้องการให้มีการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในประเด็นต่อไปนี้เพียงใด						
1.1 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเข้าไปเยี่ยมเยียนที่บ้านหรือไร่นา และพูดคุยกับท่านเกี่ยวกับการจัดการความรู้การ ผลิตกล้วยไข่คุณภาพ						D11
1.2 ท่านติดต่อสอบถามเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่สำนักงาน เกี่ยวกับความรู้การผลิตกล้วยไข่คุณภาพ						D12
1.3 ท่านติดต่อทางโทรศัพท์กับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเพื่อ พูดคุยเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่ คุณภาพคุณภาพ						D13
1.4 อื่น ๆ						D14
2. การส่งเสริมแบบกลุ่ม						
ท่านต้องการให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในประเด็นต่อไปนี้เพียงใด						
2.1 การจัดประชุมเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ						D21
2.2 การสาธิตหรือฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่ คุณภาพ						D22
2.3 การศึกษาดูงานนอกสถานที่เกี่ยวกับการผลิตกล้วย ไข่คุณภาพ						D23

ประเด็นความต้องการ	ระดับของความต้องการ					
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	
	1	2	3	4	5	
2.4 การอบรมถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ						D24
2.5 อื่น ๆ ระบุ						D25
3. การส่งเสริมแบบมวลชน						
ท่านต้องการสื่อหรือกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในประเด็นต่อไปนี้เพียงใด						
3.1 สื่อสิ่งพิมพ์ (แผ่นพับ โปสเตอร์ ฯลฯ) ที่เป็นเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ						D31
3.2 การรณรงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ						D32
3.3 การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับความรู้เรื่องการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ						D33
3.4 การเผยแพร่ความรู้การผลิตกล้วยไข่คุณภาพผ่านวิทยุกระจายเสียง						D34
3.5 การเผยแพร่ความรู้การผลิตกล้วยไข่คุณภาพผ่านวิทยุโทรทัศน์						D35
3.6 การให้มีเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Website/Facebook /line/YouTube) เป็นแหล่งค้นหาความรู้การผลิตกล้วยไข่คุณภาพ						D36
3.7 อื่น ๆ (ระบุ).....						D37

4.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการความรู้ในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

คำชี้แจง กรุณาเติมข้อความด้านล่าง โดยเป็นข้อเสนอแนะของท่านเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมการจัดการความรู้ในการผลิตกล้วยไข่คุณภาพ

4.2.1 ด้านเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

1) .....

2) .....

4.2.2 ด้านเนื้อหา ข้อมูลการส่งเสริม

1) .....

2) .....

4.2.3 ด้านวิธีการส่งเสริม

1) .....

2) .....

ขอขอบคุณในความร่วมมือนำในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์

ภาคผนวก ข

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สืบราชสันตติวงศ์

**รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
ด้านความตรงในเนื้อหา (content validity)**

1. นายศักดิ์เดชน์ แก้ววิเศษ	ตำแหน่ง เกษตรจังหวัดกำแพงเพชร	สำนักงานเกษตรจังหวัด กำแพงเพชร
2. นายวีรยุทธ สมป่าสัก	ตำแหน่ง หัวหน้ากลุ่มอารักขาพืช	สำนักงานเกษตรจังหวัด กำแพงเพชร
3. นายเผด็จ บุญทอง	ตำแหน่ง หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์และ สารสนเทศ	สำนักงานเกษตรจังหวัด กำแพงเพชร

ภาคผนวก ค

รายชื่อนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชรที่เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

รายชื่อนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร
ที่เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

1. นายกิตติ โพธิ์จวง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ
2. นางสาวภัศร์วรา วิโสภา นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ
3. นายคณุน สุ่มังคะละ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ
4. นางสาวมะลิษา จันแดง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

ภาคผนวก ง
รายชื่อเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรที่เข้าร่วมสหกรณ์กลุ่ม

รายชื่อเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไข่ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรที่เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

1. นางสาว บุญเจริญ 80 หมู่ 1 ตำบลสระแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร
2. นางเพ็ญศรี ทองมาก 23 หมู่ 2 ตำบลสระแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร
3. นายนพพล เทพประถม 108/1 หมู่ 2 ตำบลสระแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร
4. นายเสน่ห์ โตเพชร 178/1 หมู่ 3 ตำบลสระแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร
5. นายช่วงชัย พุ่มไย 87 หมู่ 6 ตำบลสระแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวนิลมณี โกวฤทธิ์
วัน เดือน ปีเกิด	12 มกราคม 2534
สถานที่เกิด	อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาโรคพืช คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2557
สถานที่ทำงาน	กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการผลิต สำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

